

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

RAPORT ANUAL 2011

privind exercitarea jurisdicției constituționale în anul 2011,
publicat în baza art. 10 al Legii cu privire la Curtea Constituțională
nr. 317-XIII din 13.12.1994 și art. 80 al Codului jurisdicției
constituționale nr. 502-XIII din 16.06.1995

CARTIER

CUPRINS

CUVÎNT-ÎNAINTE	7
Titlul I: CARACTERISTICA GENERALĂ ȘI DATE STATISTICE	9
I. Curtea Constituțională – unica autoritate de jurisdicție constituțională	9
II. Corpul judecătoresc	9
III. Competența Curții Constituționale a Republicii Moldova	10
IV. Subiecții abilitați cu dreptul de sesizare a Curții Constituționale	12
V. Exercitarea justiției constituționale	14
VI. Actele Curții Constituționale	14
Titlul II: EXERCITAREA JUSTIȚIEI CONSTITUȚIONALE	16
I. Participanții la proces. Drepturile și obligațiile lor	16
II. Exercitarea atribuțiilor potrivit prevederilor art. 135 din Constituția Republicii Moldova	16
1.1. Controlul constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului, decretelor Președintelui Republicii Moldova, potrivit art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție	16
A. Hotărârile Curții Constituționale prin care au fost declarate neconstituționale prevederi ale legilor și hotărârilor Parlamentului, decretelor Președintelui Republicii Moldova	16
1. <i>Sesizarea nr.47a/2010, HCC nr. 12/2011, MO nr. 102/14 din 18.06.2011</i>	16
2. <i>Sesizarea nr.18a/2011, HCC nr.18/2011, MO nr. 170-175/26 din 14.10.2011</i>	16
3. <i>Sesizarea nr. 28a/2011, HCC nr.28/2011, MO nr. 7-12/3 din 13.01.2012</i>	16
B. Hotărârile Curții Constituționale prin care au fost recunoscute constituționale prevederi ale legilor și hotărârilor Parlamentului, decretelor Președintelui Republicii Moldova	23
1. <i>Sesizările nr.25a/2010 și nr.30a/2010, HCC nr. 3/2011, MO nr.34-36/6 din 04.03.2011</i>	23
2. <i>Sesizarea nr. 35a/2010, HCC nr. 7/2011, MO nr. 58/9 din 12.04.2011</i>	23
3. <i>Sesizarea nr. 42a/2010, HCC nr.8/2011, MO nr. 63-64/10 din 20.04.2011</i>	23
4. <i>Sesizarea 1a/2011, HCC nr. 11/2011, MO nr. 96-98/13 din 10.06.2011</i>	23
5. <i>Sesizarea nr. 2a/2011, HCC nr. 13/2011, MO nr. 103-106/15 din 24.06.2011</i>	23
6. <i>Sesizarea 13a/2011, HCC nr. 14/2011, MO nr. 118-121/16 din 22.07.2011</i>	23
7. <i>Sesizarea nr.10a/2011, HCC nr. 19/2011, MO nr. 182-186/28 din 28.10.2011</i>	23
8. <i>Sesizarea nr.11a/2011, HCC nr. 22/2011, MO nr. 192-196/30 din 11.11.2011</i>	23
9. <i>Sesizarea nr. 26a/2011, HCC nr.25/2011, MO nr. 227-232/37 din 23.12.2011</i>	23
C. Hotărârile Curții Constituționale prin care prevederile contestate ale legilor și hotărârilor Parlamentului, decretelor Președintelui Republicii Moldova au fost recunoscute neconstituționale parțial	42
1. <i>Sesizarea 26a/2010, HCC nr.5/2011, MO nr. 34-36/7 din 04.03.2011</i>	43
2. <i>Sesizarea nr.21a/2011, HCC nr.15/2011, MO nr. 166-169/22 din 07.10.2011</i>	43
3. <i>Sesizările nr.34a/2010, 36a/2010, 19a/2011, 23a/2011, HCC nr.27, MO nr.1-6/1 din 06.01.2012</i>	43
D. Sesizări respinse	51
1. <i>Sesizarea nr.14a/2011, PCI- 01/14a</i>	51
2. <i>Sesizarea nr. 22a/2011,DCC,MO nr. 128-130/18 din 05.08.2011</i>	51
3. <i>Sesizarea nr.25a/2011, DCC, MO nr. 156-159/21 din 23.09.2011</i>	51
4. <i>Sesizarea nr.29a/2011, DCC nr. 6/2011, MO nr. 238-242/33 din 30.12.2011</i>	51

E. Sesizări restituite	54
1. Sesizarea 8a/2011	54
2. Sesizarea nr. 7a/2011	54
1.2 Controlul constituționalității hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, potrivit art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție	56
A. Procese sistate	56
1. Sesizarea nr. 6g/2011, DCC nr. 1/2011, MO nr. 122-127/17 din 29.07.2011	56
2. Sesizarea nr. 20a/2011, DCC nr. 5/2011, MO nr. 227-232/38 din 23.12.2011	56
3. Sesizarea nr. 33a/2011, DCC, MO nr. 15/4 din 17.01.2012	56
B. Sesizări restituite	58
1. Sesizarea nr.4a/2011	58
1.3. Controlul constituționalității tratatelor internaționale, potrivit art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție	58
1.4. Interpretarea Constituției, potrivit art.135 alin.(1) lit.b) din Constituție	58
A. Sesizări admise	58
1. Sesizarea 3b/2011, HCC nr. 2/2011, MO nr. 31/4 din 22.02.2011	58
2. Sesizarea nr.9b/2011, HCC nr.17/2011, MO nr. 166-169/23 din 07.10.2011	59
3. Sesizarea 17b/2011, HCC nr. 21.2011, MO nr. 187-191/29 din 04.11.2011	59
4. Sesizarea 32b/2011, HCC nr. 23/2011, MO nr. 203-205/32 din 25.11.2011	59
B. Sesizări respinse	67
1. Sesizarea nr. 41b/2011	67
1.5. Avizarea inițiativelor de revizuire a Constituției, potrivit art.135 alin.(1) lit.c) din Constituție	68
1. Sesizarea nr.24c/2011, ACC nr. 1/2011, MO nr. 216-221/35 din 09.12.2011	68
1.6. Confirmarea rezultatelor referendumurilor republicane, potrivit art.135 alin.(1) lit.d) din Constituție	70
1.7. Confirmarea rezultatelor alegerii Parlamentului și a Președintelui Republicii Moldova, potrivit art.135 alin.(1) lit.e) din Constituție	70
1. Sesizarea nr.5e/2011, HCC nr. 4/2011, MO nr. 31/5 din 22.02.2011	70
2. Sesizarea nr. 12e/2011, HCC nr. 9/2011, MO nr. 78-81/11 din 13.05.2011	70
3. Sesizarea nr.15e/2011, HCC nr. 10/2011, MO nr. 78-81/11 din 13.05.2011	70
4. Sesizarea nr.27e/2011, HCC nr. 16/2011, MO nr. 156-159/20 din 23.09.2011	70
5. Sesizarea nr. 31e/2011, HCC nr. 20/2011, MO nr. 176-181/27 din 21.10.2011	71
6. Sesizarea nr.36e/2011, HCC nr.26/2011, MO nr. 222-226/36 din 16.12.2011	71
7. Sesizarea nr.38e/2011, HCC nr.29/2011, MO nr. 1-6/2 din 06.01.2012	71
1.8. Constatarea circumstanțelor care justifică dizolvarea Parlamentului, demiterea Președintelui Republicii Moldova sau interimatul funcției de Președinte, precum și imposibilitatea Președintelui Republicii Moldova de a-și exercita atribuțiile mai mult de 60 de zile, potrivit art.135 alin.(1) lit.f) din Constituție	71
1.9. Rezolvarea cazurilor excepționale de neconstituționalitate a actelor juridice sesizate de Curtea Supremă de Justiție, potrivit art.135 alin.(1) lit.g) din Constituție	71
A. Hotărârile Curții Constituționale cu privire la excepții de neconstituționalitate	71
1. Sesizarea nr.44g/2010, HCC nr. 6/2011, MO nr. 46-52/8 din 01.04.2011	71
2. Sesizarea nr. 16g/2011, HCC nr. 24/2011, MO nr. 206-215/33 din 02.12.2011	71

B. Sesizări restituite	75
I. Sesizarea nr.48g/2010	75
Procese sistate	76
1.10. Soluționarea chestiunilor care au ca obiect constituționalitatea unui partid, potrivit art.135 alin.(1) lit.h) din Constituție	77
Titlul III: EXECUTAREA HOTĂRÂRILOR, AVIZELOR ȘI ADRESELOR	
I. Caracteristica generală și date statistice privind executarea actelor Curții Constituționale	78
II. Concluzii referitoare la executarea actelor Curții Constituționale	83
Titlul IV: PUBLICITATE ȘI TRANSPARENȚĂ	89
Titlul V: RELAȚII INTERNAȚIONALE	90
I. Colaborări	90
II. Participări	90

CUVÂNT ÎNAINTE

Alexandru Tănase
Președinte al Curții Constituționale

S-a scurs un an de la prezentarea ultimului raport privind exercitarea jurisdicției constituționale. Am decis să înșir câteva gânduri despre rolul pe care l-a avut Curtea și rezultatele activității acesteia în 2011, precum și perspectivele jurisdicției constituționale pentru perioada următoare.

Jurisprudența Curții Constituționale pentru anul 2011 reflectă în mare parte provocările la care au avut de răspuns puterea legislativă, puterea executivă și puterea judecătorească. Indiferent de complexitatea și gradul de dificultate al dosarelor pe care le-a gestionat, Curtea Constituțională a respectat principiul de a *judeca problemele de drept, dar nu cel de oportunitate politică*.

Protecția drepturilor fundamentale ale omului este principala prioritate a Constituției. Lupta pentru drepturi și libertăți este permanentă și niciodată nu va fi câștigată definitiv. Anume de aceasta, protecția drepturilor fundamentale s-a aflat permanent pe agenda Curții Constituționale.

Criza economică a obligat guvernarea să promoveze o serie de proiecte care au vizat diminuarea, modificarea sau anularea anumitor plăți și compensații sociale. În acest context, Curții i-a revenit rolul de a stabili dacă prin modificările operate nu a fost încălcat echilibrul între capacitatea economiei naționale de a asigura efectiv realizarea acestor drepturi sociale și obligația statului de a respecta dreptul de proprietate și dreptul la un trai decent.

Criza politică, generată de incapacitatea partidelor parlamentare de a alege Președintele Republicii Moldova, de asemenea, a marcat jurisprudența Curții Constituționale. Interpretarea de către actorii politici în mod diferit a normelor constituționale, precum și încercările de a găsi soluții juridice pentru probleme politice, a generat un număr important de sesizări pentru interpretarea normelor constituționale ce au tangență cu alegerea șefului statului.

Conflictele dintre autorități reprezintă un element indispensabil al unui regim democratic de guvernare. În acest sens, Curtea a avut de soluționat o serie de sesizări care aveau ca scop clarificarea competențelor diferitelor autorități, întinderii acestora și modului de funcționare a instituțiilor reglementate de Constituție.

Între dreptul intern și cel internațional nu trebuie să existe un zid impenetrabil. În acest sens, Curtea Constituțională a reformat în 2011 propriul sistem de lucru, preluând mai multe elemente din procedura Curții de la Strasbourg. Pentru a face hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului parte a sistemului național de drept și pentru a asigura o convergență între practica Curții Constituționale și practica Curții Europene, ne-am bazat pe jurisprudența CEDO în majoritatea hotărârilor adoptate.

Nu există constituționalism fără democrație, la fel cum nu există pluralism politic fără respectarea drepturilor opoziției. Interdependența dintre **constituționalism** și **democrație** generează pentru Curtea Constituțională o obligație de a veghea asupra funcționalității pluralismului politic. În această ordine de idei, Curtea are un "interes" existențial de a analiza și soluționa cu maximă atenție demersurile ce vin din partea opoziției. Tot în această interdependență se găsește și explicația de ce un judecător constituțional *a priori* nu trebuie să fie „comod puterii”. Un asemenea gen de „comoditate” generează în final inutilitatea Curții Constituționale ca instituție.

Reacția actorilor politici la hotărârile Curții Constituționale reprezintă un indice de maturitate a statului de drept. Valorile democratice și cele ale economiei de piață sunt valori pe care se bazează cultura și organizarea politică a societăților mature. Trecutul autoritar, caracterizat printr-un traumatism colectiv generat de frică, a condus la denaturarea percepției societății asupra drepturilor și libertăților fundamentale, precum și asupra democrației și economiei de piață în ansamblu. Această stare de fapt a condus la o interpretare greșită a constituționalismului, atât din partea cetățenilor, cât și din partea politicului.

Din aceste motive, Curții Constituționale îi revine misiunea subsidiară ca, prin coerența și calitatea hotărârilor adoptate, să asigure suportul necesar pentru dezvoltarea culturii democratice și politice din Republica Moldova.

TITLUL I: CARACTERISTICA GENERALĂ ȘI DATE STATISTICE

I. CURTEA CONSTITUȚIONALĂ – UNICA AUTORITATE DE JURISDICȚIE CONSTITUȚIONALĂ

Curtea Constituțională a Republicii Moldova a fost creată la 23 februarie 1995. Fiind unica autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova, Curtea Constituțională este independentă și se supune doar Constituției, garantând supremația Constituției, asigurând realizarea principiului separării puterilor în stat și responsabilitatea statului față de cetățean și a cetățeanului față de stat (art. 134 din Constituția RM; art.1 din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art.2 din Codul jurisdicției constituționale).

În exercitarea atribuțiilor sale Curtea Constituțională se conduce de Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29.07.1994, de Legea cu privire la Curtea Constituțională nr. 317-XIII din 13.12.1994 și Codul jurisdicției constituționale nr. 502-XIII din 16.06.1995.

În activitatea sa Curtea ține cont de respectarea principiilor independenței (judecătorii Curții Constituționale se supun numai Constituției și nu pot fi trași la răspundere juridică pentru voturile sau opiniile exprimate în exercitarea mandatului), colegialității, legalității, publicității. Curtea dispune de autonomie financiară și de buget propriu, inclus distinct în bugetul de stat.

II. CORPUL JUDECĂTORESC

Curtea Constituțională este compusă din șase judecători, numiți pentru un mandat de șase ani, cu dreptul de a deține încă un mandat. Doi judecători sunt numiți de Parlament, doi de Guvern și doi de Consiliul Superior al Magistraturii (art. 136 alin. (1) și (2) din Constituția Republicii Moldova, art. 6 din Legea cu privire la Curtea Constituțională).

1.	Președintele Curții Constituționale	Alexandru TĂNASE
2.	Judecător	Valeria ȘTERBET
3.	Judecător	Dumitru PULBERE
4.	Judecător	Victor PUȘCAȘ
5.	Judecător	Petru RAILEAN
6.	Judecător	Elena SAFALERU

Președintele Curții Constituționale este ales prin vot secret, pentru un termen de 3 ani, cu majoritatea de voturi ale judecătorilor Curții (art.136 alin. (3) din Constituția RM, art. 7 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională). Dacă în primul tur de scrutin candidații la funcția de Președinte al Curții Constituționale nu întrunesc majoritatea de voturi, se va proceda la al doilea tur de scrutin și va fi ales președinte judecătorul care a obținut cel mai mare număr de voturi. Dacă la cel de-al doilea tur de scrutin candidații întrunesc același număr de voturi, președintele va fi ales prin tragerea la sorți între candidați. Curtea Constituțională alege un judecător care va exercita funcțiile Președintelui în timpul absenței acestuia (art.7 alin. (3), (4), (5) din Legea cu privire la Curtea Constituțională).

La pregătirea cauzei spre examinare fiecare judecător este asistat de către un judecător-asistent.

1.	Judecător-asistent	Ion ANTON
2.	Judecător-asistent	Ștefan AGACHI
3.	Judecător-asistent	Ion BOT
4.	Judecător-asistent	Nicanor CONOVAL
5.	Judecător-asistent	Claudia NAMATOV
6.	Judecător-asistent	Veaceslav ZAPOROJAN

III. COMPETENȚA CURȚII CONSTITUȚIONALE A REPUBLICII MOLDOVA

Curtea Constituțională își exercită atribuțiile potrivit prevederilor art. 135 din Constituție, art. 4 al Legii cu privire la Curtea Constituțională și art. 4 al Codului jurisdicției constituționale:

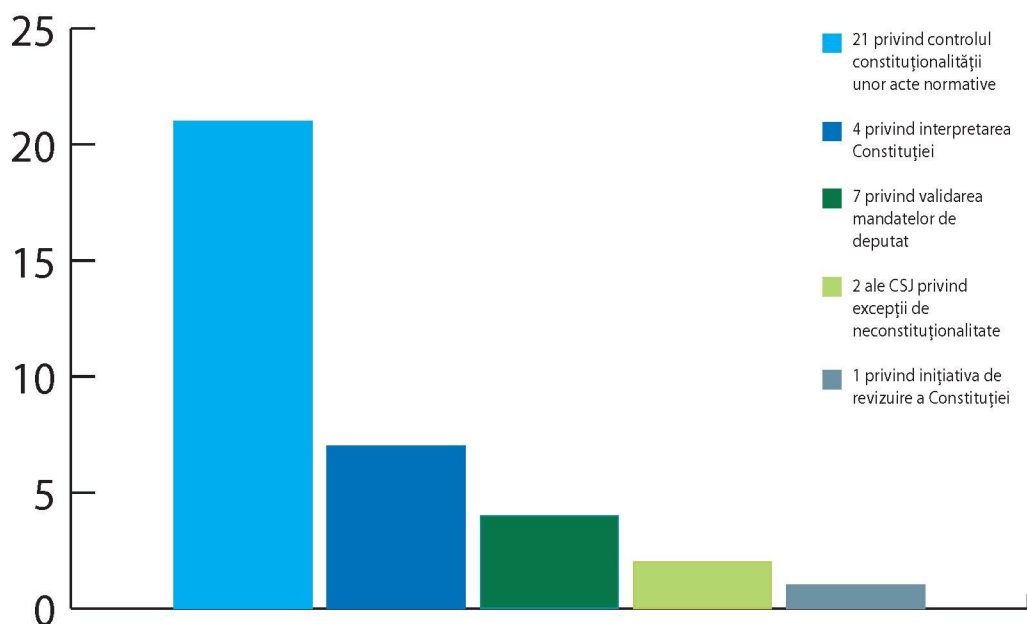
- exercită la sesizare controlul constituționalității legilor, regulamentelor și hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și dispozițiilor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;
- interpretează Constituția;
- se pronunță asupra inițiativelor de revizuire a Constituției;
- confirmă rezultatele referendumurilor republicane;
- confirmă rezultatele alegerii Parlamentului și a Președintelui Republicii Moldova, validează mandatele deputaților și al Președintelui Republicii Moldova;

- constată circumstanțele care justifică dizolvarea Parlamentului, demiterea Președintelui Republicii Moldova, interimatul funcției de Președinte, imposibilitatea Președintelui Republicii Moldova de a-și exercita atribuțiile mai mult de 60 de zile;
- rezolvă excepțiile de neconstituționalitate a actelor juridice, sesizate de Curtea Supremă de Justiție;
- hotărăște asupra chestiunilor care au ca obiect constituționalitatea unui partid.

Pe parcursul anului 2011 la Curte au fost depuse 39 de sesizări, dintre care au fost examinate: 21 de sesizări pentru controlul constituționalității prevederilor unor acte normative, 4 sesizări privind interpretarea Constituției, 7 sesizări privind validarea mandatelor de deputat, 2 sesizări a Curții Supreme de Justiție cu privire la excepția de neconstituționalitate, 1 sesizare privind inițiativa de revizuire a Constituției.

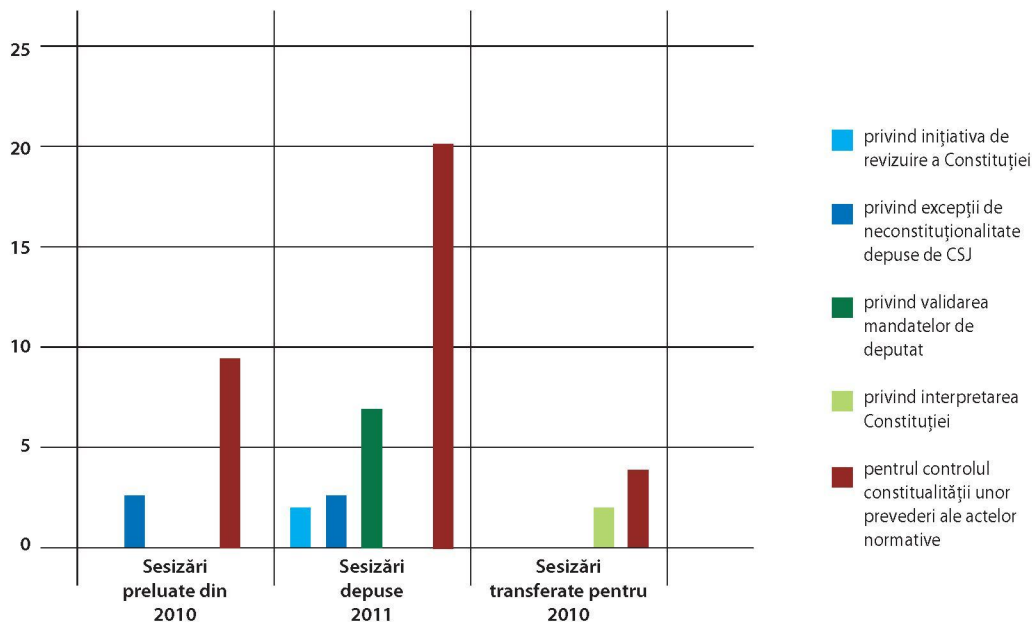
Sesizările depuse și examinate în 2011

Din 2010 au fost preluate 10 sesizări, dintre care 8 sesizări pentru controlul constituționalității unor prevederi ale actelor normative și 2 sesizări ale Curții Supreme de Justiție privind excepții de neconstituționalitate.

În 2011 Curtea Constituțională a examinat 34 de sesizări, din cele 39 depuse în 2011, și 10 sesizări preluate din 2010. Prin urmare, au rămas neexaminat și transferate pentru 2012 5 sesizări: 4 sesizări privind controlul constituționalității actelor normative și o sesizare privind interpretarea Constituției.

Sesizările examinate în 2011 și cele preluate din 2010

IV. SUBIECȚII ABILITAȚI CU DREPTUL DE SESIZARE A CURȚII CONSTITUȚIONALE

Curtea Constituțională exercită justiția constituțională la sesizarea următorilor subiecți:

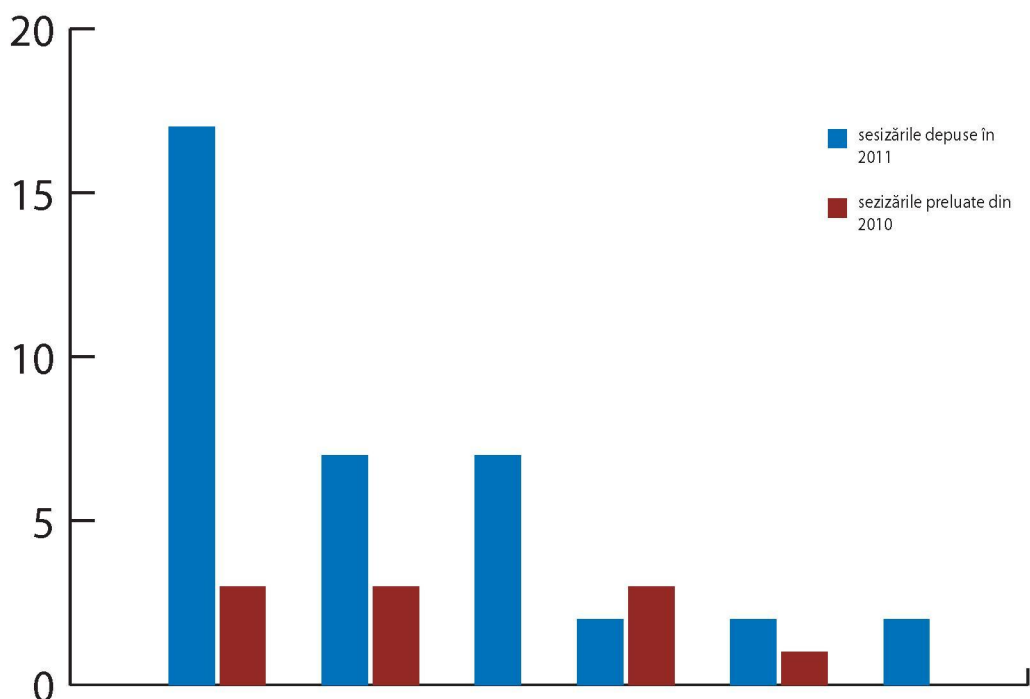
- a) Președintele Republicii Moldova;
- b) Guvern;
- c) ministrul justiției;
- d) Curtea Supremă de Justiție;
- f) Procurorul General;
- g) deputatul în Parlament;
- h) fracțiunea parlamentară;
- i) avocatul parlamentar;
- j) Adunarea Populară a Găgăuziei (Gagauz-Yeri)

- în cazurile supunerii controlului constituționalității legilor, regulamentelor și hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și dispozițiilor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, ce îngăduesc împuternicirile Găgăuziei (art. 38 din Codul jurisdicției constituționale, art. 25 din Legea cu privire la Curtea Constituțională).

Din analiza sesizărilor depuse la Curtea Constituțională rezultă că cel mai mare număr de sesizări au fost semnate de deputați în Parlament – 17 în 2011 și 3 preluate din 2010; avocați parlamentari – 7 sesizări în 2011 și 3 preluate din 2010; CEC – 7 sesizări; Curtea Supremă de Justiție – 2 sesizări în 2011 și 3 sesizări preluate din 2010; ministrul justiției – 2

sesizări, 1 preluată din 2010; Procurorul General – 2 sesizări. Prin urmare, suplimentând sesizările preluate spre examinare în fond din 2010 la cele depuse în 2011, se conturează următorul tablou: deputații în Parlament au depus 20 de sesizări; avocatul parlamentar 10; CEC – 7; CSJ – 5; ministrul justiției – 3; Procurorul General – 2. Numărul total de sesizări în anul 2011 a atins cifra de 49.

Sesizările depuse de către subiecții abilitați cu acest drept

Din numărul sesizărilor depuse la Curtea Constituțională în anul 2011, 14 sesizări au fost semnate de deputați din fracțiunea PCR (ce constituie 32%), dintre care Curtea s-a pronunțat în fond cu privire la normele contestate prin 9 sesizări (64%), 5 sesizări au fost restituite. Dintre cele 9 sesizări Curtea a dat câștig de cauză autorilor a 5 sesizări (56%).

În aceeași perioadă, deputații din fracțiunile partidelor alianței de guvernare (PLDM, PL, PD) au depus 4 sesizări (9% din numărul sesizărilor depuse în total la Curte), toate fiind examinate în fond, autorii a 2 sesizări au avut câștig de cauză (50%).

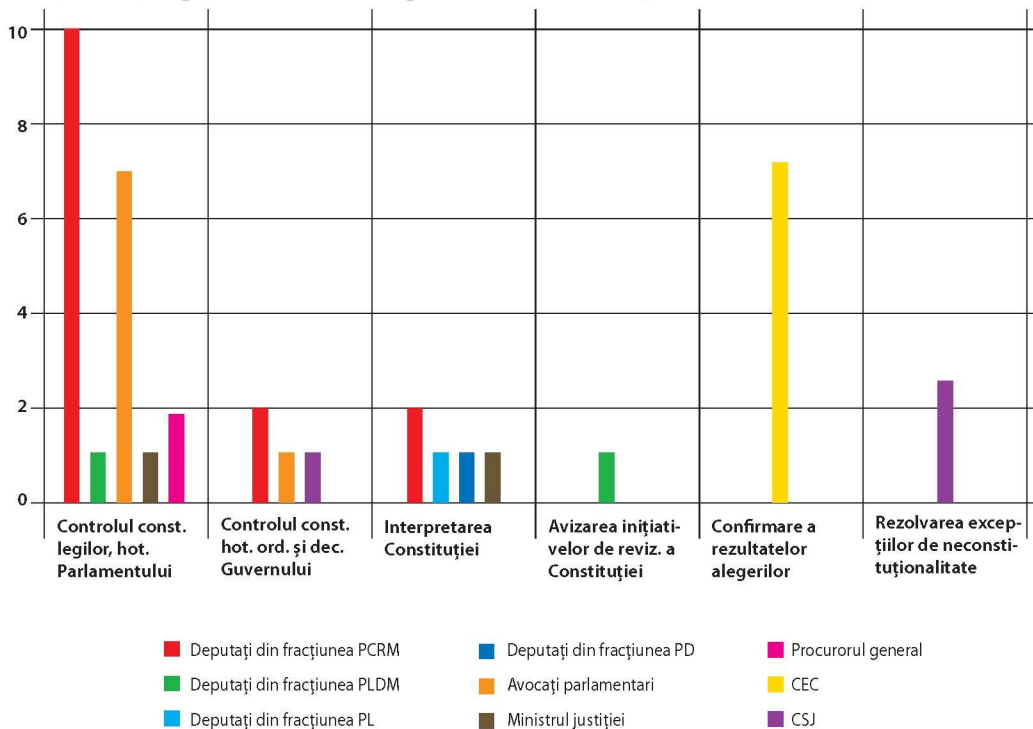
Avocații parlamentari au prezentat 8 sesizări (22% din numărul total al sesizărilor depuse), Curtea s-a pronunțat în fond în 5 cazuri, 3 sesizări fiind restituite.

Ministrul justiției a înaintat 2 sesizări (5% din numărul sesizărilor), ambele au fost examinate în fond și în parte satisfăcute.

Procurorul General a depus 2 sesizări (5% din numărul sesizărilor), una fiind restituită și alta respinsă.

CEC a semnat 7 sesizări privind validarea mandatelor de deputat (16% din numărul sesizărilor), care au fost examinate de Curte.

CSJ a înaintat 5 sesizări (11% din numărul sesizărilor): într-o sesizare prevederile contestate au fost declarate neconstituționale, în 2 sesizări prevederile au fost recunoscute constituționale, cu privire la o sesizare procesul a fost sistat și o sesizare a fost restituită.

V. EXERCITAREA JUSTIȚIEI CONSTITUȚIONALE

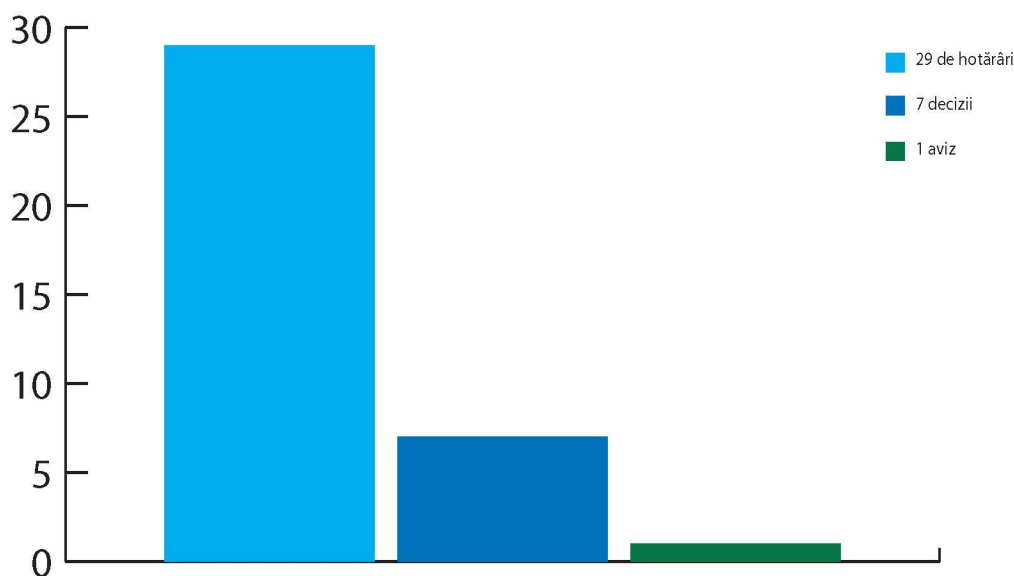
Curtea Constituțională exercită jurisdicția în ședințe plinare. Curtea Constituțională este convocată în ședință de Președintele ei, la inițiativa acestuia ori la cererea a cel puțin doi judecători ai Curții. Președintele Curții Constituționale exercită conducerea generală a pregătirii ședinței. După ce Curtea Constituțională decide primirea spre examinare a sesizării și includerea ei în ordinea de zi, Președintele Curții Constituționale desemnează un judecător ca raportor, fixează termenul de examinare a sesizării și de prezentare a raportului, care nu poate fi mai mare de 60 de zile de la data înregistrării sesizării. Dacă este necesară efectuarea unui volum mare de investigații, acest termen poate fi prelungit cu 30 de zile.

VI. ACTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE

În cazul soluționării în fond a sesizării Curtea Constituțională pronunță o hotărâre sau emite un aviz. În cazul nesoluționării în fond a sesizării se pronunță o decizie, care se întocmește ca act separat ori se consemnează în procesul-verbal (art. 61 din Codul jurisdicției constituționale, art. 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională).

În perioada de referință Curtea a pronunțat 29 de hotărâri, 7 decizii și un aviz.

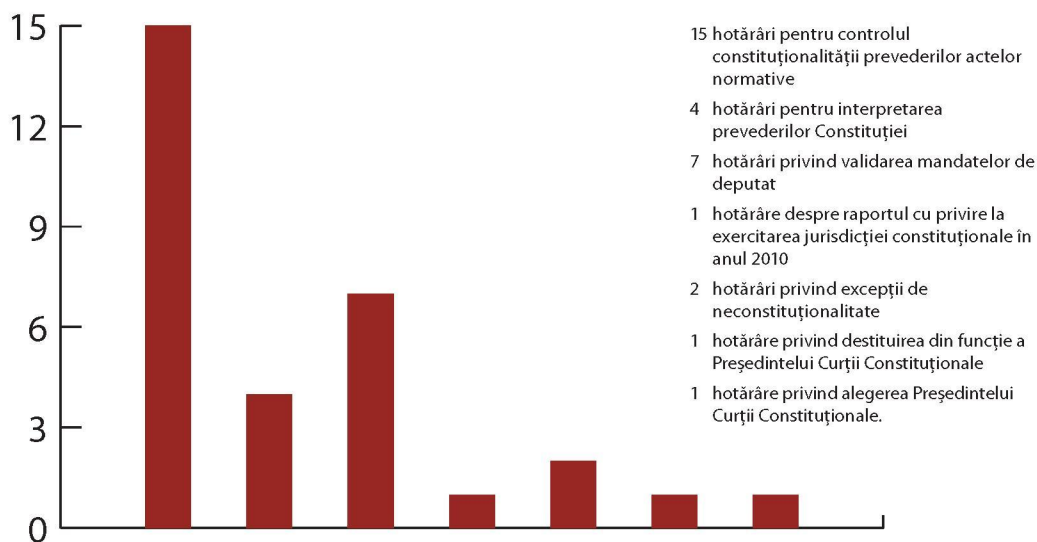
Expunerea grafică a actelor pronunțate de Curte

Cele 29 de hotărâri pronunțate de Curtea Constituțională în anul de referință se clasifică după cum urmează: 15 hotărâri pentru controlul constituționalității prevederilor actelor normative, 4 hotărâri pentru interpretarea prevederilor Constituției, 7 hotărâri privind validarea mandatelor de deputat, 1 hotărâre despre raportul cu privire la exercitarea jurisdicției constituționale în anul 2010, 2 hotărâri privind excepții de neconstituționalitate.

De asemenea, Curtea a adoptat: 1 hotărâre privind destituirea din funcție a Președintelui Curții Constituționale, 1 hotărâre privind alegerea Președintelui Curții Constituționale.

Clasificarea hotărârilor pronunțate de Curte

TITLUL II: EXERCITAREA JUSTIȚIEI CONSTITUȚIONALE

I. PARTICIPANȚII LA PROCES. DREPTURILE ȘI OBLIGAȚIILE LOR

Se consideră participanți la proces părțile, reprezentanții lor, experții și interpreții.

Părțile în procesul de jurisdicție constituțională beneficiază de drepturi procedurale egale. Părțile au acces la lucrările dosarului, pot să prezinte argumente și să participe la examinarea lor, să pună întrebări altor participanți la proces, să facă declarații, să prezinte explicații, verbale și scrise, să obiecteze împotriva declarațiilor, argumentelor și considerentelor altor participanți la proces. Subiectul sesizării are dreptul să modifice temeiul sau obiectul ei, să renunțe la sesizare, parțial sau total. Părțile prezintă de sine stătător argumentele la care se face referință în sesizare. Dacă la proces participă mai mulți reprezentanți ai unei părți cu aceleași împuterniciri, Curtea Constituțională poate solicita desemnarea unui reprezentant care să expună poziția finală și să rostească cuvântul de încheiere.

În calitate de reprezentanți ai părților pot participa, în bază de procură, avocați, specialiști în domeniul respectiv și alte persoane. În numele unei părți pot participa câțiva reprezentanți. Împuternicirile reprezentantului și drepturile lui sînt indicate în procură.

În stadiul de pregătire a cauzei spre examinare, judecătorul raportor, iar în ședință Curtea Constituțională, poate dispune efectuarea de expertize. Dispoziția de efectuare a expertizei este legalizată prin cerința nominală a judecătorului raportor ori prin decizia Curții Constituționale, cu indicarea termenului de prezentare în scris a raportului de expertiză.

Interpretul este numit de Curtea Constituțională ori de judecătorul raportor pentru a traduce participanților la proces care nu posedă limba de stat.

II. EXERCITAREA ATRIBUȚIILOR POTRIVIT PREVEDERILOR ART. 135 DIN CONSTITUȚIA REPUBLICII MOLDOVA

1.1. Controlul constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului, decretelor Președintelui Republicii Moldova, potrivit art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție

A. Hotărârile Curții Constituționale prin care au fost declarate neconstituționale prevederi ale legilor și hotărârilor Parlamentului, decretelor Președintelui Republicii Moldova

În anul 2011 Curtea Constituțională a pronunțat trei hotărâri, prin care a declarat neconstituționale unele prevederi ale legilor și hotărârilor Parlamentului.

1. *(Sesizarea nr.47a/2010, HCC nr. 12/2011, MO nr. 102/14 din 18.06.2011)*

2. *(Sesizarea nr. 18a/2011, HCC nr.18/2011, MO nr. 170-175/26 din 14.10.2011)*

3. *(Sesizarea nr. 28a/2011, HCC nr.28/2011, MO nr. 7-12/3 din 13.01.2012)*

1. Hotărârea Curții Constituționale din 7 iunie 2011 pentru controlul constituționalității prevederii art.22 alin.(1) lit.p) din Legea nr.544-XIII din 20 iulie 1995 „Cu privire la statutul judecătorului”, în redacția Legii nr.152 din 8 iulie 2010 „Pentru modificarea și completarea unor acte legislative”

(Sesizarea nr.47a/2010, HCC nr. 12/2011, MO nr. 102/14 din 18.06.2011)

Circumstanțele cauzei

La originea cauzei s-a aflat sesizarea Curții Supreme de Justiție. În opinia Curții Supreme de Justiție, autorul sesizării, norma legală contestată contravine art.6, art.20 alin.(1), art.114, art.115 alin.(1) și alin.(4), art.116 alin.(1) și alin.(6) din Constituție, pct.4 din Principiile fundamentale asupra independenței sistemului judiciar, adoptate la cel de-al șaptelea Congres al Națiunilor Unite privind prevenirea infracțiunilor și tratamentul infractorilor, care a avut loc la Milano în 1985, avizate prin rezoluțiile nr.40/32 din 29 noiembrie 1985 și nr.40/146 din 3 decembrie 1985 ale Adunării Generale a ONU, precum și altor standarde internaționale privind statutul judecătorului.

Concluziile Curții

Potrivit art.22 alin.(1) lit.p) din Legea cu privire la statutul judecătorului, constituie *abatere disciplinară* emiterea unei hotărâri care ulterior a fost recunoscută de Curtea Europeană a Drepturilor Omului drept hotărâre prin care au fost încălcate drepturile și libertățile fundamentale ale omului.

Curtea a reținut că, reieșind din dispozițiile constituționale, dreptul fiecărei persoane la un proces judiciar independent și imparțial este fundamental, iar protecția judiciară efectivă și completă poate fi realizată doar în condițiile unei adevărate independențe a puterii judecătorești, care se exercită numai prin instanța judecătorească *în persoana judecătorului*.

Astfel, potrivit Legii cu privire la statutul judecătorului, fiecare judecător este obligat să soluționeze litigiile în mod onest și imparțial, în conformitate cu legea, pe baza probelor, fără a se supune presiunilor sau influenței externe și fără a se lăsa intimidat.

Atât Constituția, art.116 alin.(6), cât și legislația în vigoare, art.15 alin.(6) din Legea cu privire la statutul judecătorului și art.15 alin.(1) din Codul de etică a judecătorului, prevăd că *neîndeplinirea de către judecător a obligațiilor sale atrage răspunderea prevăzută de lege*.

În virtutea principiului subsidiarității, Curtea Europeană nu poate să preia locul instanțelor naționale. Curtea Europeană susține că interpretarea legii naționale este sarcina primară a instanțelor naționale, dar această interpretare în nici un caz nu poate să vină în contradicție cu respectarea drepturilor fundamentale ale persoanei.

Prin hotărârile Curții Europene se atestă încălcarea prevederilor Convenției și producerea unor erori judiciare, care nu au fost constatate și remediate de către instanțele naționale.

Cât privește calificarea efectelor hotărârilor Curții Europene, pronunțate în baza plângerilor contra Republicii Moldova, acestea, odată adoptate, capătă autoritatea de lucru judecat, având caracter definitiv și obligatoriu.

Potrivit sensului normei legale contestate, condamnarea Republicii Moldova prin hotărârea Curții Europene implică angajarea răspunderii disciplinare a judecătorului.

Curtea a subliniat că judecătorii beneficiază de imunitate în exercitarea justiției. Anularea sau modificarea hotărârii judecătorești nu este un *temei determinant* pentru sancționarea judecătorului, iar tragerea lui la răspundere pentru opinia sa exprimată în înfăptuirea justiției și pentru hotărârea pronunțată, nu poate fi antrenată dacă nu va fi stabilită, prin sentință definitivă, *vinovăția lui de abuz criminal*.

Astfel, judecătorii nu pot fi constrânși să-și exercite atribuțiile sub amenințarea unei sancțiuni, lucru care poate influența asupra hotărârii ce urmează a fi adoptată. În exercitarea atribuțiilor ce le revin judecătorii trebuie să beneficieze de libertatea neîngrădită de a soluționa cauzele în mod imparțial, în conformitate cu legea și propria apreciere a faptelor.

Potrivit principiului dreptului internațional, orice eroare judiciară trebuie să fie constatată și reparată în mod prioritar printr-o cale de atac efectivă.

Curtea a subliniat că prevederea legală contestată comportă un caracter imperativ și presupune tragerea necondiționată la răspundere disciplinară a judecătorului sau a completului de judecată ca urmare a constatării de către Curtea Europeană a încălcării prin hotărârea judecătorească a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. În lumina abordării evolutive și dinamice a Convenției de către Curtea Europeană, este inadmisibilă responsabilizarea „automată” a judecătorilor în asemenea situații, fără a demonstra latura obiectivă și subiectivă a abaterii disciplinare.

Luând în considerație cele expuse, Curtea a conchis că tragerea la răspundere disciplinară a judecătorului în baza unei hotărâri a Curții Europene a Drepturilor Omului de condamnare a statului Republica Moldova fără a demonstra că legea a fost încălcată de către judecător în mod intenționat sau din neglijență gravă constituie o ingerință inadmisibilă în realizarea principiilor independenței, imparțialității și inamovibilității judecătorului. Prevederea contestată din art.22 alin.(1) lit.p) din Legea cu privire la statutul judecătorului contravine dispozițiilor art.6, art.114, art.116 alin.(1) din Constituție.

Hotărârea Curții

În baza celor expuse, Curtea a declarat drept *neconstituțională* prevederea art.22 alin.(1) lit.p) din Legea nr.544-XIII din 20 iulie 1995 „Cu privire la statutul judecătorului” în redacția Legii nr.152 din 8 iulie 2010 „Pentru modificarea și completarea unor acte legislative”.

- Hotărârea din 4 octombrie 2011 pentru controlul constituționalității Hotărârii Parlamentului nr.122 din 5 iulie 2011 privind eliberarea din funcție a Președintelui Curții Supreme de Justiție

(Sesizarea nr. 18a/2011, HCC nr.18/2011, MO nr. 170-175/26 din 14.10.2011)

Circumstanțele cauzei

La originea cauzei s-a aflat sesizarea deputaților în Parlament Serghei Sîrbu și Artur Reșetnicov, care au pretins, în special, că eliberarea din funcție a Președintelui Curții Supreme de Justiție prin actul contestat s-a produs cu încălcarea procedurii de adoptare, fără respectarea principiilor fundamentale ale separației puterilor și independenței justiției și contravine prevederilor articolelor 1 alin.(3), 6, 7, 8, 66, 116 și 123 alin.(1) din Constituție.

Concluziile Curții

Audiind argumentele părților, Curtea a reținut că, după expirarea la 29 martie 2011 a termenului de exercitare a mandatului de președinte al Curții Supreme de Justiție, a intervenit vacanța funcției cu consecințele respective – dispunerea de către Consiliul Superior al Magistraturii a interimatului funcției, organizarea și desfășurarea concursului pentru suplinirea postului vacant de președinte. Astfel, dl **Ion Muruianu nu mai deține funcția de președinte al Curții Supreme de Justiție, ci exercita interimatul acestei funcții.**

La 5 iulie 2011 Consiliul Superior al Magistraturii a propus, iar Parlamentul a dispus, prin adoptarea Hotărârii nr.122, eliberarea domnului Ion Muruianu din funcția pentru care el exercita interimatul, care s-a constituit după 29 martie 2011, odată cu expirarea mandatului regulamentar de președinte.

Curtea a reținut că articolul 4 alin. (1) lit.e) din Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii reglementează interimatul funcției de președinte sau de vicepreședinte al judecătoriei sau Curții de Apel, presupune vacanța acestor funcții începând cu expirarea mandatului și până la suplinirea acestora în modul stabilit de lege. Prin urmare, **prerogativa de a dispune exercitarea sau suplinirea interimatului aparține în exclusivitate Consiliului Superior al Magistraturii.**

În același context, Curtea a reținut că, deși în articolul 4 din Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii nu este expres menționată Curtea Supremă de Justiție, pornind de la unitatea statutului judecătorilor din toate instanțele judecătorești (articolul 2 din Legea privind statutul judecătorului) și urmând raționamentele exprimate în Hotărârea nr. 7 din 18 martie 2004, Curtea consideră că **gestionarea interimatului funcției de președinte al Curții Supreme de Justiție ține de competența exclusivă a Consiliului Superior al Magistraturii. Prin urmare, Parlamentul, adoptând hotărârea contestată, și-a arogat competențele Consiliului Superior al Magistraturii în domeniul interimatului funcției de președinte de instanță.**

Curtea Constituțională a reținut că prevederile referitoare la modul de numire în funcția de președinte al Curții Supreme de Justiție și de aplicare a sancțiunilor disciplinare, inclusiv în forma eliberării din funcție, au aplicabilitate doar în cadrul mandatului regulamentar. **Legile organice speciale nu reglementează aceste situații de drept apărute după expirarea termenului mandatului.** Din aceste considerente, Curtea a găsit necesar să adopte o adresă pentru înlăturarea lacunei date.

Hotărârea Curții

Pornind de la argumentele invocate mai sus, Curtea Constituțională a *declarat* neconstituțională Hotărârea Parlamentului nr. 122 din 5 iulie 2011 privind eliberarea din funcție a Președintelui Curții Supreme de Justiție.

Adresă

Întrucât s-a creat o situație fără precedent, în care Curtea Supremă de Justiție – organul suprem al puterii judecătorești – este administrată timp îndelungat de persoane, care nu sînt investite în funcție conform prevederilor art.116 alin.(3) și alin.(4) din Constituție, iar prevederile alin.(6) al aceluiași articol pun în sarcina Parlamentului stabilirea prin lege organică a modului de sancționare a judecătorilor, *Curtea a atras atenția Parlamentului printr-o adresă* asupra faptului că legile organice speciale nu reglementează interimatul funcției de președinte sau de vicepreședinte al Curții Supreme de Justiție, statutul interimatului funcției de președinte sau vicepreședinte al instanțelor judecătorești, inclusiv al Curții Supreme de Justiție, temeiurile și procedura de tragere la răspundere disciplinară a persoanei care asigură interimatul acestei funcții, termenul-limită de organizare și desfășurare a concursului pentru suplinirea postului vacant de președinte sau vicepreședinte al instanței judecătorești după sau până la expirarea mandatului.

3. Hotărârea din 22 decembrie 2011 pentru controlul constituționalității Legii nr. 184 din 27 august 2011 privind modificarea și completarea unor acte legislative

(Sesizarea nr. 28a/2011, HCC nr.28/2011, MO nr. 7-12/3 din 13.01.2012)

Circumstanțele cauzei

La originea cauzei s-a aflat sesizarea depusă la Curtea Constituțională de deputații în Parlament, dl Artur Reșetnicov și dl Serghei Sîrbu, privind controlul constituționalității Legii nr.184 din 27 august 2011, în partea ce ține de procedura de adoptare a acesteia prin angajarea răspunderii Guvernului Republicii Moldova în fața Parlamentului în temeiul articolului 106¹ din Constituție.

Autorii sesizării a considerat că, în acest context, procedura de adoptare a legii supuse controlului constituționalității relevă situația în care un proiect de lege poate deveni lege organică prin angajarea răspunderii Guvernului pe durata vacanței parlamentare, prin neprezentarea proiectului dat în plenul Parlamentului, cu imposibilitatea tehnică de depunere a moțiunii de cenzură și contrar procedurii prevăzute de lege privind consultarea publică, avizarea și expertizarea proiectului de lege, situație care, în viziunea autorilor sesizării, este contrară articolelor 7, 60, 66 lit. a) și 106¹ din Constituție.

Concluziile Curții

Audiind argumentele părților, Curtea a observat că instituția angajării răspunderii Guvernului în fața Parlamentului asupra unui program, unei declarații de politică generală sau unui proiect de lege a fost reglementată de Constituție numai după completarea acesteia cu articolul 106¹ prin Legea nr.1115-XV din 5 iulie 2000.

În același timp, Curtea a observat că procedura de angajare a răspunderii Guvernului în fața Parlamentului nu este detaliat reglementată de articolul 106¹ din Constituție. Nici articolul 119 din Regulamentul Parlamentului nu oferă mai multe detalii despre procedură în sine, specificând că angajarea răspunderii este posibilă numai pentru legi organice sau ordinare și că are loc prin adoptarea unei hotărâri de Guvern.

Curtea a reținut că procedura angajării răspunderii Guvernului în fața Parlamentului este o particularitate a procedurii legislative, conform căreia proiectul de lege nu mai urmează procedura legislativă prevăzută de Regulamentul Parlamentului, acesta fiind supus unei **dezbateri strict politice**, având drept consecință menținerea sau demiterea Guvernului prin retragerea încrederii acordate de Parlament.

Curtea a subliniat că procedura angajării răspunderii Guvernului asupra unui proiect de lege, ca modalitate simplificată de legiferare, trebuie să fie o măsură *in extremis*, determinată de urgența în adoptarea măsurilor conținute în legea asupra căreia Guvernul și-a angajat răspunderea, de necesitatea ca reglementarea în cauză să fie adoptată cu maximă celeritate, de importanța domeniului reglementat și de aplicarea imediată a legii în cauză. În același timp, procedura angajării răspunderii Guvernului nu exclude și nu poate fi folosită pentru a exclude controlul parlamentar prin inițierea unei moțiuni de cenzură.

În acest sens, Curtea a constatat că o dezbateră politică privind demiterea Guvernului prin retragerea încrederii acordate poate avea loc, în condițiile articolului 106 din Constituție, numai în **ședința plenară a Parlamentului**.

În aceeași ordine de idei, Curtea a observat că în statele în care guvernele au uzat mai frecvent de instituția angajării răspunderii în fața Parlamentului, legislatorul a limitat sau încearcă să limiteze abuzul puterii executive de această procedură excepțională, iar prezența în Parlament a exponentului puterii executive este obligatorie.

De altfel, potrivit legii, Parlamentul își desfășoară activitatea sub formă de ședințe în plen și de ședințe ale comisiilor permanente. Prin urmare, depunerea hotărârii Guvernului privind angajarea răspunderii cu materialele anexate la Secretariatul Parlamentului, fără prezentarea acestui act politic de angajare a răspunderii în ședința plenară, nu satisface cerințele normelor constituționale privind angajarea răspunderii „în fața” Parlamentului.

În caz contrar, o asemenea dezbateră devine imposibilă, deoarece, potrivit articolului 37 alin. (4) din Regulamentul Parlamentului, convocarea Parlamentului în sesiune extraordinară sau specială se va face în 3 zile de la data înregistrării cererii, dacă legea nu prevede altfel. Termenul pentru depunerea moțiunii de cenzură este la fel de 3 zile din momentul angajării răspunderii Guvernului. Din aceste motive, în afara sesiunilor parlamentare, procedura angajării răspunderii Guvernului este condiționată de **convocarea unei sesiuni extraordinare sau speciale**, iar termenul de 3 zile pentru depunerea moțiunii curge din momentul prezentării în **plenul Parlamentului** a proiectului de lege asupra căruia Guvernul își angajează răspunderea, care urmează să aibă loc **după intrarea în vigoare**, în modul prevăzut de lege, a hotărârii Guvernului de angajare a răspunderii sale în fața Parlamentului.

La adoptarea hotărârii, Curtea a ținut cont de opinia Academiei de Științe a Moldovei că, deoarece a fost publicată în Monitorul Oficial abia la 26 august 2011, la momentul prezentării la 24 august 2011 în Secretariatul Parlamentului, **Hotărârea Guvernului nr. 633 din**

24 august 2011 privind angajarea răspunderii asupra proiectului de lege contestat nu era în vigoare. În acest mod, promulgarea și publicarea Legii nr. 184 la 27 august 2011, la distanță de 1 zi de la publicarea Hotărârii Guvernului în Monitorul Oficial (26 august 2011), a avut loc cu încălcarea termenului constituțional prevăzut pentru depunerea moțiunii de cenzură.

Fără a-și expune opinia în privința oportunității sau conținutului actului legislativ contestat, Curtea a constatat că Legea nr. 184 din 27 august 2011 a fost adoptată prin angajarea răspunderii Guvernului **în timpul vacanței parlamentare, fără prezența exponentului puterii executive în ședința plenară a Parlamentului,** determinând **imposibilitatea depunerii oricărei moțiuni de cenzură** și, implicit, a oricărei dezbateri politice privind menținerea sau retragerea încrederii acordate Guvernului la investitură.

Din aceste considerente, Curtea a conchis că modalitatea în care Guvernul a făcut uz de procedura angajării răspunderii sale în fața Parlamentului a lipsit în mod efectiv Parlamentul, în calitate de organ reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unică autoritate legislativă a statului, de controlul asupra unor astfel de măsuri excepționale.

În acest context, Curtea a reamintit că, pornind de la primatul Constituției și al asigurării conformității legilor și a altor acte juridice cu Legea Supremă (articolul 7 din Constituție), toți participanții la procesul legislativ sunt obligați să respecte procedura instituită de Legea Supremă. Rigorile impuse de Constituție față de adoptarea legilor au un caracter obligatoriu și nu pot fi modificate la discreția participanților la procesul legislativ. Or, o lege are putere juridică numai dacă la etapele de elaborare și adoptare au fost respectate normele juridice respective.

Curtea a conchis că Legea nr. 184 din 27 august 2011 a fost adoptată în urma unei proceduri de angajare a răspunderii Guvernului contrară articolului 106¹ din Constituție combinat cu articolele 7, 60 și 66 din Constituție.

Hotărârea Curții

Pornind de la argumentele invocate mai sus, Curtea Constituțională a declarat *neconstituțională* Legea nr. 184 din 27 august 2011 privind modificarea și completarea unor acte legislative, ca fiind emisă cu încălcarea procedurii de adoptare.

Adresă

Alăturat la hotărâre, Curtea a emis o adresă, prin care a atras atenția Parlamentului asupra necesității modificării și completării Regulamentului Parlamentului în corespundere cu revizuirea Constituției operată prin Legea nr. 1115-XV din 5 iulie 2000 și a reglementării clare a procedurilor de angajare a răspunderii Guvernului în fața Parlamentului și delegare legislativă.

Opinie separată

Judecătorul Dumitru Pulbere a expus o opinie separată, prin care a motivat de ce nu este de acord cu hotărârea Curții.

Judecătorul a considerat neîntemeiată concluzia Curții, prin care se afirmă că s-a încălcat procedura de adoptare a Legii nr. 184 din 27 august 2011. În opinia sa, Curtea a interpretat greșit articolul 106¹ combinat cu articolul 106 din Constituție.

El a menționat că angajarea răspunderii Guvernului se face în cazuri excepționale și procesul de legiferare trebuie să fie rapid, pentru depunerea moțiunii de cenzură este suficient termenul de 3 zile. Art.119 din Regulamentul Parlamentului nu prevede că angajamentul față de Parlament trebuie să fie publicat pentru a căpăta valoare juridică, această normă prevede doar că Hotărârea Guvernului este prezentată în aceeași zi Parlamentului cu anexarea proiectului de lege. După cum se poate observa, termenul de 3 zile de la momentul angajării răspunderii Guvernului față de Parlament și prezentării proiectului de lege până la momentul intrării în vigoare a legii a fost respectat.

Legea nu prevede publicarea proiectelor de lege în Monitorul Oficial și, în opinia sa, aceasta nu ar fi rațional din considerentul că Parlamentul poate să-și exprime neîncrederea față de Guvern și legea ar deveni nulă.

La fel, el a subliniat că vacanța parlamentară nu constituie un impediment pentru convocarea Parlamentului într-o sesiune extraordinară sau specială, deoarece conform Regulamentului Parlamentului, convocarea Parlamentului în sesiune extraordinară sau specială se face în 3 zile de la data înregistrării cererii. Parlamentul a avut posibilitatea de a se convoca și de a cere prezența exponentului puterii executive în ședința plenară a Parlamentului și, în caz de necesitate, de a iniția procedura de exprimare a neîncrederii față de Guvern.

B. Hotărârile Curții Constituționale prin care au fost recunoscute constituționale prevederi ale legilor și hotărârilor Parlamentului, decretelor Președintelui Republicii Moldova

Pe parcursul anului 2011 Curtea Constituțională a pronunțat nouă hotărâri prin care a confirmat constituționalitatea prevederilor contestate din legi și hotărâri ale Parlamentului:

- 1. Sesizările nr.25a/2010 și nr.30a/2010, HCC nr. 3/2011, MO nr.34-36/6 din 04.03.2011*
- 2. Sesizarea nr. 35a/2010, HCC nr. 7/2011, MO nr. 58/9 din 12.04.2011*
- 3. Sesizarea nr. 42a/2010, HCC nr.8/2011, MO nr. 63-64/10 din 20.04.2011*
- 4. Sesizarea 1a/2011, HCC nr. 11/2011, MO nr. 96-98/13 din 10.06.2011*
- 5. Sesizarea nr. 2a/2011, HCC nr. 13/2011, MO nr. 103-106/15 din 24.06.2011*
- 6. Sesizarea 13a/2011, HCC nr. 14/2011, MO nr. 118-121/16 din 22.07.2011*
- 7. Sesizarea nr.10a/2011, HCC nr. 19/2011, MO nr. 182-186/28 din 28.10.2011*
- 8. Sesizarea nr.11a/2011, HCC nr. 22/2011, MO nr. 192-196/30 din 11.11.2011*
- 9. Sesizarea nr. 26a/2011, HCC nr.25/2011, MO nr. 227-232/37 din 23.12.2011*

1. Hotărârea din 10 februarie 2011 privind controlul constituționalității unor prevederi ale art.I pct.5, art.II și art.III din Legea nr.102 din 28 mai 2010 „Pentru modificarea și completarea unor acte legislative”, art.10 alin.(3) lit.a) din Legea nr.1260-XV din 19 iulie 2002 „Cu privire la avocatură”, republicată

(Sesizările nr.25a/2010 și nr.30a/2010, HCC nr. 3/2011, MO nr.34-36/6 din 04.03.2011)

Circumstanțele cauzei

La originea cauzei s-a aflat sesizarea unui grup de deputați din fracțiunea parlamentară a Partidului Comuniștilor din Republica Moldova și sesizarea avocatului parlamentar Tudor Lazăr.

Potrivit grupului de deputați – autori ai sesizării, prin aceste norme s-a urmărit scopul de a institui monopolul avocaților asupra prestării serviciilor juridice calificate și de reprezentare în instanțele de judecată, limitându-se astfel dreptul persoanei de a fi asistată în instanța de judecată de alte persoane decât avocații. Pentru aceste motive ei consideră că prevederile respective contravin art.1 alin.(3), art.15, art.16, art.22, art.26, art.43, art.46 și art.54 din Constituție.

Avocatul parlamentar a considerat că sintagma “*chiar dacă au fost stinse antecedentele penale*” din art.10 alin.(3) lit.a) din Legea cu privire la avocatură comportă interdicția de a primi licența pentru exercitarea profesiei de avocat, interdicție care nu poate fi justificată după stingerea antecedentelor penale, deoarece încalcă drepturile și libertățile unor cetățeni cu capacitate deplină de exercițiu, licențiați în drept cu antecedente penale stinse. În opinia sa, sintagma contestată restrânge principiul egalității în drepturi, precum și dreptul la muncă, încălcând astfel dispozițiile art.16, art.20 și art.43 din Constituție, art.8, art.23 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, art.8 și art.14 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

Concluziile Curții

Curtea a subliniat că reprezentarea judiciară contribuie semnificativ la realizarea dreptului fundamental la apărare, statuat de Constituție. Dreptul persoanei de a se adresa justiției este o condiție *sine qua non* în asigurarea eficienței exercitării drepturilor și libertăților sale, iar dreptul la apărare este un drept fundamental, garantat, care poate fi exercitat de către orice persoană în mod independent și liber.

Un rol important în protejarea drepturilor și libertăților omului revine avocatului. Fiind exponentul unei profesii guvernate de standarde etice și deontologice, avocatul este în măsură să presteze servicii juridice de calitate.

În garantarea dreptului fiecărei persoane la apărare și la asistență juridică calificată, statul promovează politicile care asigură această garanție, instituind pârghiile prin care asistența juridică calificată în instanțele judecătorești să fie asigurată de către avocați.

Constituția (art.26 alin.(3)) prevede că în tot cursul procesului părțile au dreptul la asistența unui avocat, înțelegând prin aceasta o persoană care are calitatea de avocat, dobândită

în condițiile prevăzute de lege. Această prevedere este o puternică garanție, care previne desfășurarea unor activități de asistență juridică de către persoane necalificate, nesupuse controlului profesional.

Prevederile prin care se exclude dreptul altor juriști profesioniști de a acorda servicii de reprezentare în instanța de judecată nu restrâng dreptul cetățeanului, conferit prin art.26 alin.(2) din Constituție, de a reacționa independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale și de a alege modalitatea și mijloacele de reprezentare, stabilite prin lege.

Deși în realitate în cauzele civile reprezentanții neavocați ai persoanelor fizice și juridice exercită atribuții specifice avocatului, activitatea lor nu este subordonată unor exigențe etice sau profesionale, ceea ce subminează obligația pozitivă a statului de a asigura asistența juridică calificată în procedurile judiciare.

Legea nr.102 exclude dreptul persoanei neavocat de a fi reprezentant în instanțele judiciare, însă nu interzice acesteia să acorde consiliere juridică extrajudiciară, să efectueze reprezentarea juridică în fața autorităților administrative, precum și reprezentarea judiciară a persoanei juridice, dacă ea este angajatul acesteia. Astfel, aceste norme legale nu constituie o ingerință în exercitarea dreptului la muncă al persoanelor care desfășoară în mod legal activitate de prestare a serviciilor juridice și de reprezentare în instanța de judecată. Statul este în drept să stabilească criterii clare de calificare pentru persoanele ce prestează anumite servicii sau activități.

Curtea a constatat că modificările operate în Codul de procedură civilă, care reglementează instituția reprezentării în instanța de judecată, nu aduc atingere principiului disponibilității, statuat de dreptul procesual civil, conform căruia în procesul civil părțile dispun liber de dreptul subiectiv material sau de interesul legitim supus judecării și de mijloacele procesuale acordate de lege. Acest principiu, reglementat de art.27 alin.(1) din Codul de procedură civilă și susținut de alte dispoziții ale Codului, *acordă părții dreptul de a alege modalitatea și mijloacele procedurale de apărare.*

Cât privește constituționalitatea dispozițiilor art.10 alin.(3) lit.a) din Legea cu privire la avocatură, Curtea a subliniat că având în vedere rolul important al avocatului în protejarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale într-o societate democratică, legiuitorul a impus anumite cerințe pentru accesarea la această profesie.

Potrivit normei legale contestate, persoana care a depus cerere de eliberare a licenței pentru exercitarea profesiei de avocat nu se consideră persoană cu reputație ireproșabilă și cererea ei nu se admite în cazul în care a fost condamnată anterior pentru infracțiuni grave, deosebit de grave, excepțional de grave săvârșite cu intenție, chiar dacă au fost stinse antecedentele penale.

Astfel, Curtea a reținut că pentru a putea profesa avocatura, persoana trebuie să dispună în mod obligatoriu de o bună pregătire profesională și de moralitate, iar responsabilitatea avocatului include atât comportamentul acestuia în exercitarea profesiei, cât și în afara ei.

Instituind norma art.10 alin.(3) lit.a) din Legea cu privire la avocatură, legiuitorul oferă societății și justițiabililor siguranța că actul de justiție va fi îndeplinit de persoane, a căror credibilitate nu poate fi pusă la îndoială. Interdicția contestată este stipulată și pentru accesarea la funcția de judecător și cea de procuror.

Punând accentul pe profesionalismul și reputația ireproșabilă a avocatului, Curtea a constatat că prevederile legale nu contravin normelor constituționale și celor internaționale.

Hotărârea Curții

În baza celor expuse mai sus, Curtea a recunoscut drept *constituționale*:

- textul “*Acordarea asistenței juridice calificate prevăzute de alin.(1) lit.c) și e) de către o persoană fizică sau juridică care nu are calitatea de avocat se pedepsește, dacă legea nu prevede altfel*” din pct.5 art.I; art.II și art.III din Legea nr.102 din 28 mai 2010 “Pentru modificarea și completarea unor acte legislative”;

- sintagma “*chiar dacă au fost stinse antecedentele penale*” din art.10 alin.(3) lit.a) din Legea nr.1260-XV din 19 iulie 2002 “Cu privire la avocatură”, republicată.

2. Hotărârea din 5 aprilie 2011 pentru controlul constituționalității art.8 lit.g), art.11 alin.(4) din Legea nr.269-XIII din 9 noiembrie 1994 cu privire la ieșirea și intrarea în Republica Moldova, art.64 din Codul de executare al Republicii Moldova nr.443-XV din 24 decembrie 2004 în redacția Legii nr.143 din 2 iulie 2010 pentru modificarea și completarea Codului de executare al Republicii Moldova

(*Sesizarea nr. 35a/2010, HCC nr. 7/2011, MO nr. 58/9 din 12.04.2011*)

Circumstanțele cazului

La originea cauzei s-a aflat sesizarea avocatului parlamentar Tudor Lazăr, care a solicitat Curții Constituționale să verifice prevederile art.8 lit.g), art.11 alin.(4) din Legea nr.269-XIII și art.64 din Codul de executare sub aspectul compatibilității cu art.19, art.25, art.27 și art.54 din Constituție. În opinia sa, aceste prevederi au fost adoptate cu eludarea principiului proporționalității, constituind un impediment în exercitarea dreptului la libera circulație și o măsură nejustificată, care, apărând un drept, compromite un alt drept, și de aceea nu pot fi considerate constituționale.

Concluziile Curții

Audiind argumentele părților, Curtea a menționat că, potrivit art.27 din Constituție, dreptul la libera circulație în țară este garantat. Oricărui cetățean al Republicii Moldova îi este asigurat dreptul de a-și stabili domiciliul sau reședința în orice localitate din țară, de a ieși, de a emigra și de a reveni în țară.

În virtutea prevederilor coroborate ale art.19 și art.27 din Constituție, tuturor cetățenilor, cetățenilor străini, apatrizilor, refugiaților și beneficiarilor de protecție umanitară le este garantat dreptul la libera circulație în interiorul statului și de a ieși din țară.

Dreptul la libera circulație este protejat, de asemenea, de art.2 din Protocolul nr.4 la Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, art.12 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, art.13 alin.2 din Declarația Universală a Drepturilor Omului.

Dreptul persoanei la libera circulație, protejat de prevederile art.27 din Constituția Republicii Moldova și de instrumentele internaționale, nu face parte din categoria drepturilor absolute, a căror restrângere se exclude. Acest drept poate fi restrâns, exercitarea lui impunând respectarea condițiilor prevăzute de lege.

Curtea a reținut că orice limitare a dreptului persoanei la libera circulație, manifestată fie prin refuzul eliberării actelor de călătorie necesare exercitării acestei libertăți, fie prin interdicția de a părăsi țara, trebuie să corespundă anumitor exigențe de ordin material și procedural, care să garanteze proporționalitatea acesteia cu scopul urmărit.

Deținerea pașaportului și a documentului de călătorie este o condiție pentru ca persoana să poată ieși din țară. Refuzul eliberării acestora trebuie să fie motivat și subordonat principiului proporționalității.

Curtea a subliniat că refuzul de a elibera pașaportul sau documentul de călătorie sau de a prelungi termenul de valabilitate a acestuia, interdicția de a părăsi țara, fiind măsuri legale de asigurare a executării efective a hotărârii judecătorești, nu reprezintă o ingerință nejustificată în dreptul la libera circulație, garantat de art.27 din Constituție și normele actelor internaționale.

Conform jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, în contextul unor litigii având ca subiect ingerința în dreptul de a părăsi țara, măsura de restricționare a trecerii frontierei de stat a unei persoane debitoare ar putea fi dispusă în cazul în care este necesară protejarea drepturilor altor persoane, și anume protejarea drepturilor și intereselor legitime ale creditorilor ce dispun de un titlu executoriu. În speța Reiner c. Bulgariei (nr. 46343/99 din 23 mai 2006) Curtea Europeană a estimat că „...din principiul proporționalității reiese că restricția privind dreptul de a părăsi țara sa din cauza unei datorii neachitate nu poate fi justificată decât în măsura în care urmărește un scop, perceperea datoriei, iar faptul că debitorul părăsește țara ar putea compromite șansele de a percepe suma în cauză”.

Conform constatărilor Curții Europene, măsura restrictivă trebuie să fie prevăzută expres de lege, să aibă la origine un temei legal și să fie aplicată doar după expirarea termenului de executare benevolă a titlului executoriu și după întreprinderea unor eforturi rezonabile pentru a percepe datoria prin alte mijloace, astfel, încât restricția să fie o ultimă soluție de natură a influența conduita și responsabilitatea debitorilor pentru executarea titlurilor executorii.

În contextul obiectului sesizării Curtea a reținut prevederile art.174, art.175 și art.258 din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova, care stipulează temeiurile și măsurile de asigurare a acțiunii și executării hotărârii instanței. Curtea a relevat că ține de diligența instanței de a decide asupra proporționalității asigurării acțiunii și executării hotărârii prin aplicarea față de debitor a interdicției de a părăsi țara.

Curtea a conchis că stipulațiile privind refuzul de a elibera pașaportul sau documentul de călătorie sau de a prelungi termenul de valabilitate a acestuia și interdicția de a părăsi țara, fiind prevăzute de lege, având scopul de a proteja drepturile altor persoane și de a asigura executarea hotărârilor instanțelor judecătorești, nu încalcă art.27 și art.54 din Constituție.

Hotărârea Curții

Pornind de la argumentele invocate mai sus, Curtea Constituțională a **recunoscut constituțională** prevederile art.8 lit.g) și art.11 alin.(4) din Legea nr.269-XIII din 9 noiembrie 1994 cu privire la ieșirea și intrarea în Republica Moldova, cu modificările și completările ulterioare, art.64 din Codul de executare al Republicii Moldova nr.443 din 24 decembrie 2004 în redacția Legii nr.143 din 2 iulie 2010 pentru modificarea și completarea Codului de executare al Republicii Moldova.

Adresă

În contextul obiectului sesizării – limitarea exercițiului dreptului la libera circulație al cetățenilor Republicii Moldova, apatrizilor, refugiaților, beneficiarilor de protecție umanitară în cazul în care au obligații patrimoniale față de stat, față de persoane fizice și juridice, conform hotărârii instanței de judecată, – s-a abordat problema insolvabilității persoanei fizice.

Curtea a apreciat ca o lacună în legislația națională nereglementarea legală a relațiilor pe care le implică incapacitatea de plată a persoanei fizice. Or, statuarea unor prevederi exprese cu privire la insolvabilitatea persoanei fizice în situații concrete ar contribui la realizarea dispozițiilor art.1, art.18, art.19 și art.27 din Constituție și s-ar înscrie în măsurile rezonabile ale Republicii Moldova privind armonizarea cadrului național cu dreptul internațional.

3. Hotărârea din 12 aprilie 2011 privind controlul constituționalității sintagmei „în locuințe” cuprinse în art.176 din Codul contravențional al Republicii Moldova.

(Sesizarea nr. 42a/2010, HCC nr.8/2011, MO nr. 63-64/10 din 20.04.2011)

Circumstanțele cauzei

La originea cauzei s-a aflat sesizarea avocatului parlamentar Aurelia Grigoriu, care a considerat că sintagma „în locuințe” cuprinsă în art.176 din Codul contravențional contravine prevederilor art.29 alin.(1) din Constituția Republicii Moldova, art.8 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, care consacră dreptul oricărei persoane la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului și a corespondenței sale, text ce-și are originea în art.12 al Declarației Universale a Drepturilor Omului, prevederilor art.17 al Pactului internațional cu privire la drepturile civile și politice, precum și prevederilor art.7 al Cartei Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene.

Concluziile Curții

Curtea a considerat că sintagma „în locuințe” din art.176 din Codul contravențional nu contravine art.28, art.29 alin.(1) și art.54 din Constituție, precum și art.8 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale permite ingerința, proporțională cu scopul urmărit, a unei autorități publice în exercițiul dreptului persoanei la inviolabilitatea vieții sale private, de familie, a domiciliului și a corespondenței sale, statuat de art.8, în cazurile în care o asemenea ingerință este prevăzută de lege și constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii publice și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei ori protejarea drepturilor și intereselor altor persoane.

Neasigurarea accesului liber al reprezentantului prestatorului de servicii de alimentare cu apă și de canalizare în locuințe și pe teritoriul agenților economici pentru efectuarea contro-

lului legal asupra funcționării sistemelor interne de alimentare cu apă și de canalizare, citirea indicațiilor contoarelor de apă, efectuarea lucrărilor de exploatare a aparatelor de evidență este calificată drept contravenție. Art.176 din Codul contravențional prevede pentru această încălcare sancțiuni sub formă de avertisment sau amendă de la 10 la 40 de unități convenționale pentru persoana fizică și de la 50 la 100 de unități convenționale pentru persoana cu funcție de răspundere.

Curtea a reținut că, deși normele art.176 din Codul contravențional vizează în special relațiile contractuale civile, în care statul intervine, ele au scopul de a asigura un echilibru rezonabil între interesul general și interesul individual. Or, protecția drepturilor și libertăților altor persoane, securitatea socială și economică constituie valori fundamentale ocrotite de stat.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului în speța Blečić împotriva Croației din 29 iulie 2004 a subliniat că, atunci când autoritățile statale trebuie să ia în considerare interesele diverselor grupuri de cetățeni, în mod inevitabil ele sînt obligate să aleagă pe cele ce prevalează, fără a găsi întotdeauna soluția ideală, aceasta fiind rațiunea pentru care, în această materie, autoritățile dispun de o marjă de apreciere mai largă. Astfel, potrivit jurisdicției europene, în cazul disponibilității de soluții alternative, statelor le revine îndatorirea de a alege soluția cea mai adecvată într-o astfel de situație, în limitele realizării scopului general.

Curtea Constituțională a concluzionat că neasigurarea accesului liber al reprezentantului prestatorului de servicii de alimentare cu apă și de canalizare în locuințe poate fi sancționată contravențional, persoana beneficiind de dreptul de a contesta actul în instanța ierarhic superioară. Apărarea drepturilor materiale și procesuale este garantată de art.20 din Constituție, care prevede că orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

Asigurarea accesului în locuințe al reprezentanților prestatorilor de servicii de alimentare cu apă și de canalizare este o obligație a consumatorului, prevăzută de lege, și o măsură necesară în interesele bunăstării economice a țării, protejării drepturilor și libertăților altor persoane și se înscrie în limitele admisibile ale restrângerii prevăzute de art.54 din Constituție.

Hotărârea Curții

Pornind de la argumentele invocate mai sus, Curtea Constituțională a recunoscut drept constituțională sintagma „în locuințe” cuprinsă în art.176 din Codul contravențional al Republicii Moldova.

4. Hotărârea din 31 mai 2011 pentru controlul constituționalității sintagmei „cu plata salariului mediu (pentru salariații care sînt remunerați în acord sau pe unitate de timp), alin. (1) art. 111 din Codul muncii, în redacția Legii nr.168 „Pentru modificarea și completarea Codului muncii al Republicii Moldova”.

(Sesizarea 1a/2011, HCC nr. 11/2011, MO nr. 96-98/13 din 10.06.2011)

Circumstanțele cauzei

La originea cauzei s-a aflat sesizarea avocatului parlamentar Tudor Lazăr, care a pretins că sintagma “cu plata salariului mediu (pentru salariații care sînt remunerați în acord sau pe unitate de timp)” din Codul muncii contravine art.4 alin.(2), art.43 și art.54 din Constituție, art.23 și art.24 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, precum și art.7 litera d) din Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale.

Concluziile Curții

La 9 iulie 2010 Parlamentul a adoptat Legea nr.168 „Pentru modificarea și completarea Codului muncii al Republicii Moldova”, prin care a expus într-o nouă redacție alin. (1) art. 111 din Codul muncii: „În Republica Moldova, zile de sărbătoare nelucrătoare, *cu plata salariului mediu (pentru salariații care sînt remunerați în acord sau pe unitate de timp)*, sînt...”.

În cadrul exercitării controlului constituționalității normei alin.(1) art.111 din Codul muncii Curtea a soluționat trei probleme de drept punctate în sesizare:

- 1) respectarea dreptului la muncă, garantat de art.43 din Constituție;
- 2) respectarea principiului egalității în drepturi a persoanelor, prin prisma egalității în drepturi a salariaților, indiferent de tipul contractului de muncă încheiat cu angajatorul (cu salariu tarifar sau de funcție, în acord sau pe unitate de timp), principiu statuat în art.16 din Constituție;
- 3) respectarea principiului preeminenței normelor tratatelor internaționale asupra normelor naționale, garantat de art.4 din Constituție.

Curtea Constituțională a subliniat că gama garanțiilor sociale acordate prin dreptul la muncă denotă caracterul vital al acestui drept pentru orice persoană fizică aptă de muncă, iar prevederile art.43 în coroborare cu prevederile art.47 din Constituție oferă persoanei posibilitatea de a se folosi în egală măsură și pe principii echitabile de orice beneficii ce rezultă din exercitarea dreptului la muncă.

Fiind instituite pentru binele întregii societăți, zilele de sărbătoare nelucrătoare nu trebuie să încalce dreptul persoanei la o remunerare echitabilă și la un nivel de trai decent. În această ordine de idei, Curtea a relevat că dreptul fiecărui salariat la o remunerare echitabilă pentru zilele de sărbătoare nelucrătoare constituie una din măsurile de protecție a muncii prevăzute de art.43 alin.(2) din Constituție. Legislatorul, prin norme organice, poate extinde aceste măsuri de protecție.

Astfel, zilele de sărbătoare nelucrătoare, fiind o latură importantă a spiritualității și culturii persoanei, necesită a fi remunerate în mod echitabil, conform normelor art.43 alin.(1) și alin.(2) și art.47 alin.(1) din Constituție.

În redacția anterioară norma obliga angajatorii să mențină salariul mediu pentru zilele de sărbătoare nelucrătoare. Interpretată limitativ, norma era aplicată doar față de angajații care au încheiat contracte de muncă pentru un salariu tarifar sau de funcție, fiind nedreptățiți salariații remunerați în acord sau pe unitate de timp, care în zilele de sărbătoare nu puteau să lucreze (chiar și în cazul în care ar fi dorit), iar angajatorul nu era obligat să le plătească salariul mediu pentru zilele respective. Astfel, cei angajați pentru un salariu tarifar erau avantajați în comparație cu angajații remunerați în acord sau pe unitate de timp.

Curtea Constituțională a relevat că alin.(1) art.111 al Codului muncii, atât în redacția anterioară, cât și în cea actuală, nu exclude remunerarea pentru zilele de sărbătoare nelucrătoare a salariaților tarifari. Acestora li se păstrează salariul, indiferent de numărul zilelor de sărbătoare nelucrătoare pe parcursul lunii lucrate. În baza acestei constatări, Curtea Constituțională nu a reținut argumentul autorului sesizării că această categorie de salariați a avut un drept care le-a fost retras prin Legea nr.168, nefiind respectat principiul drepturilor dobândite în mod licit.

Salariații remunerați în acord sau pe unitate de timp însă, până la adoptarea Legii nr.168, riscau un dezavantaj creat de stat prin norma legală care institua zilele de sărbătoare nelucrătoare. Prin modificarea operată această inechitate a fost eliminată, instituindu-se egalitatea în drepturi între salariații tarifari și cei remunerați în acord sau pe unitate de timp, norma fiind adusă în conformitate cu rigorile art.16 din Constituție.

Curtea Constituțională a conchis că sintagma „*cu plata salariului mediu (pentru salariații care sînt remunerați în acord sau pe unitate de timp)*” este conformă dispozițiilor statuate în art.16, art.43 alin.(1) și alin.(2) și art.47 alin.(1) din Constituție, asigurând condiții echitabile și satisfăcătoare de muncă și plata obligatorie a salariului mediu în zilele de sărbătoare nelucrătoare pentru toate categoriile de angajați, atât pentru acei care primesc salarii tarifare, cît și pentru acei care sînt remunerați în acord sau pe unitate de timp.

În ceea ce privește principiul priorității prevederilor tratatelor internaționale în domeniul drepturilor omului, invocat în sesizare, Curtea Constituțională a relevat că exercitarea controlului constituționalității sintagmei contestate prin prisma acestui principiu poate avea loc doar în cazul în care Constituția ori legile naționale nu consfințesc principiile și garanțiile statuate de tratatele internaționale sau în cazul în care tratatele internaționale garantează justițiabililor drepturi mai largi decît Constituția.

Art.23 și art.24 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, art.7 litera d) din Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale și art.2 din Carta Socială Europeană (revizuită) nu prevăd drepturi și garanții mai largi pentru salariați în raport cu dispozițiile cuprinse în art.43 și art.47 din Constituție, prin urmare, sintagma „*cu plata salariului mediu (pentru salariații care sînt remunerați în acord sau pe unitate de timp)*” din alin.(1) art.111 al Codului muncii nu încalcă prevederile tratatelor internaționale, invocate în sesizare, deci, corespunde art.4 din Constituție.

Hotărârea Curții

Pornind de la argumentele invocate mai sus, Curtea Constituțională a **recunoscut drept constituțională** sintagma „*cu plata salariului mediu (pentru salariații care sînt remunerați în acord sau pe unitate de timp)*” din alin.(1) art.111 din Codul muncii în redacția Legii nr.168 din 9 iulie 2010 „Pentru modificarea și completarea Codului muncii al Republicii Moldova”.

Adresă

Curtea a atras atenția Parlamentului, din considerente de oportunitate, să opereze revizuirea gramaticală a normei alin.(1) art.111 din Codul muncii. Curtea a relevat că alin.(1)

art.111 din Codul muncii, atât în redacția anterioară, cât și în cea actuală, învederează neclaritate. În varianta inițială norma legală a generat o interpretare limitativă, nefiind raportată de către utilizatori la angajații remunerați în acord sau pe unitate de timp, iar în redacția actuală poate induce ideea că salariul mediu pentru zilele de sărbătoare nelucrătoare se plătește doar acestor categorii de angajați.

5. Hotărârea din 14 iunie 2011 pentru controlul constituționalității art. IV din Legea nr.186 din 15 iulie 2010 pentru modificarea și completarea unor acte legislative

(Sesizarea nr. 2a/2011, HCC nr. 13/2011, MO nr. 103-106/15 din 24.06.2011)

Circumstanțele cauzei

La originea cauzei s-a aflat sesizarea avocatului parlamentar Tudor Lazăr pentru controlul constituționalității prevederilor art. IV din Legea nr.186 din 15 iulie 2010, care a considerat discriminatorii și neconforme cu art.16, art.47 și art.54 alin.(1) din Constituție prevederile art.IV din Legea nr.186, care disting veteranii în angajați sau neangajați, ca urmare, cei angajați, inclusiv în sfera bugetară, nemaibeneficiind de facilități la acordarea de asistență medicală în conformitate cu volumul prevăzut de Programul unic și la asigurare cu medicamente de bază în cazul unor boli specificate în lege.

Concluziile Curții

În dezvoltarea dispozițiilor constituționale privind dreptul la asistență și protecție socială, Legea cu privire la veterani reglementează politica socială a statului pentru această categorie de persoane. Astfel, legea prevede asigurarea necesităților vitale ale veteranilor prin acordarea de drepturi și garanții, realizarea măsurilor care le garantează sănătatea și bunăstarea, asistența medicală, precum și serviciile sociale necesare; asigurarea cu pensii și indemnizații; acordarea alocațiilor de stat și a compensațiilor nominative în conformitate cu legislația în vigoare (art.3).

Prin Legea ocrotirii sănătății nr.411 din 28 martie 1995 cetățenilor Republicii Moldova, indiferent de veniturile proprii, li se oferă posibilitatea de a beneficia de asistență medicală oportună și calitativă în cadrul sistemului asigurării obligatorii de asistență medicală. Persoanele care și-au pierdut locul de muncă și câștigul au dreptul garantat de stat la minimul asigurării medicale gratuite pentru susținerea sănătății lor și a sănătății celor întreținuți de ele.

Conform dispozițiilor generale ale Legii nr.1585 din 27 februarie 1998 cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală (în continuare – Legea nr.1585), asigurarea obligatorie de asistență medicală constă în garantarea de către stat a unui sistem autonom de protecție financiară a populației în domeniul ocrotirii sănătății prin constituirea, pe principii de solidaritate, din contul primelor de asigurare, a unor fonduri bănești destinate pentru acoperirea cheltuielilor de tratare a stărilor condiționate de survenirea evenimentelor asigurate (maladie sau afecțiune).

Pentru persoanele neangajate cu domiciliul în Republica Moldova și aflate la evidența instituțiilor abilitate ale Republicii Moldova, în special invalizi, pensionari, șomeri care beneficiază de ajutorul de șomaj etc., calitatea de asigurat o are Guvernul; asigurarea obligatorie de asistență medicală a acestor persoane se realizează de la bugetul de stat (art.4 alin.(4), art.5 alin.(3) din Legea nr.1585).

Asigurarea obligatorie de asistență medicală a persoanelor angajate se efectuează din contul mijloacelor angajatorilor și ale salariaților, iar achitarea primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală a populației angajate se face din contul contribuțiilor angajatorului și angajatului (art.5 alin.(2), art.17 alin.(5) din Legea nr.1585).

Potrivit stipulațiilor anterioare ale Legii cu privire la veterani, modificate prin art.IV din Legea nr.186, cheltuielile legate de acordarea prestațiilor medicale pentru veteranii angajați erau suportate de angajatori.

Curtea a menționat că orice stipulație referitoare la atribuirea la bugetul de stat a cheltuielilor legate de acordarea, în cadrul asigurărilor obligatorii de asistență medicală, a prestațiilor medicale trebuie să coreleze cu prevederile constituționale și cele ale legislației speciale în domeniile ocrotirii sănătății și asigurării obligatorii de asistență medicală.

Curtea a constatat că prin modificările operate prevederile art.14 alin.(7), art.15 alin.(8), art.16 alin.(5) din Legea cu privire la veterani au fost aduse în conformitate cu Constituția, cu legislația în domeniul ocrotirii sănătății și asigurării obligatorii de asistență medicală.

Potrivit principiului solidarității sociale, orice persoană aptă de muncă are obligația de a contribui la asigurarea socială a celor inapți, inclusiv prin achitarea din salariu și din alte venituri a primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală. Acoperirea din contul întreprinderii, instituției sau organizației cu orice formă de proprietate a cheltuielilor legate de acordarea, în cadrul asigurărilor obligatorii de asistență medicală, veteranilor angajați, inclusiv în sfera bugetară, a prestațiilor medicale conform Programului unic, programelor de stat prioritare ar fi în contradicție cu principiul constituțional privind statul de drept, conform căruia drepturile și libertățile omului, dreptatea reprezintă valori supreme și sînt garantate (art.1 alin.(3)), cu dispozițiile constituționale privind atribuțiile de bază ale Parlamentului de interpretare a legilor și asigurare a unității reglementărilor legislative pe întreg teritoriul țării (art.66 lit.c)), cu principiile legale de funcționare a sistemului asigurării obligatorii de asistență medicală ale egalității, solidarității, obligativității, contributivității ș.a.

Curtea a apreciat ca nefondată concluzia autorului sesizării că prin Legea nr.186 a fost restrâns dreptul veteranilor la asistență medicală și la asigurare cu medicamente specifice de bază conform Programului unic și programelor de stat prioritare, întrucât dreptul oricărei persoane, inclusiv al veteranilor, la asistență medicală este garantat de Constituție și legislația națională.

Curtea a respins argumentul autorului sesizării despre suprimarea, prin Legea nr.186, a unui drept legal dobândit, or, prin efectele prevederilor art.IV din Legea nr.186, persoanele asigurate au fost puse în condiții egale, în conformitate cu art.16 din Constituție și cu principiile de organizare și funcționare a sistemului asigurării obligatorii de asistență medicală.

Curtea a constatat că art.IV din Legea nr.186, prin care în art.14 alin.(7), art.15 alin.(8) și art.16 alin.(5) din Legea cu privire la veterani nr.190-XV din 8 mai 2003 textul „pentru

veteranii angajați, inclusiv în sfera bugetară, vor fi suportate de întreprinderea, instituția sau organizația cu orice formă de proprietate, iar pentru veteranii pensionari, șomeri, invalizi neangajați – de la bugetul de stat” a fost substituit cu textul „pentru veteranii pensionari, șomeri care beneficiază de ajutorul de șomaj, invalizi neangajați vor fi suportate de la bugetul de stat”, nu contravine art.16, art.47 și art.54 alin.(1) din Constituție.

Hotărârea Curții

Având în vedere cele expuse, Curtea Constituțională a **recunoscut constituționale** prevederile articolului IV din Legea nr.186 din 15 iulie 2010 pentru modificarea și completarea unor acte legislative.

6. Hotărârea din 7 iulie 2011 pentru controlul constituționalității Hotărârii Parlamentului nr.83 din 21 aprilie 2011 “Privind numirea în funcția de Președinte al Curții de Conturi”.

(Sesizarea 13a/2011, HCC nr. 14/2011, MO nr. 118-121/16 din 22.07.2011)

Circumstanțele cauzei

La originea cauzei s-a aflat sesizarea unui grup de deputați din fracțiunea PCRM, care au pretins că la adoptarea Hotărârii nr.83 din 21 aprilie 2011 “Privind numirea în funcția de Președinte al Curții de Conturi” Parlamentul a încălcat prevederile art.1 alin.(3), art.4, art.7, art.15, art.66 și art.133 din Constituție.

Concluziile Curții

Curtea Constituțională a menționat că urmează să verifice constituționalitatea unui act cu caracter individual, cu efecte juridice aplicabile doar unui singur caz, ce vizează desemnarea unei persoane într-o funcție de demnitate publică, având în vedere evoluția jurisdicției constituționale în domeniul respectiv.

Curtea a statuat că față de alte sesizări, prin care au fost contestate acte cu caracter individual, sesizarea în cauză comportă unele particularități. Dacă în sesizările anterioare s-a solicitat protejarea drepturilor individuale prin prisma accesului liber la justiție, fiind contestate acte privind demiterea unor persoane ce dețineau funcții de demnitate publică, persoane care, în virtutea restricțiilor impuse prin art.4 din Legea contenciosului administrativ și a practicii Curții Constituționale de a nu accepta spre examinare acte cu caracter individual, nu-și puteau apăra în justiție drepturile lezate, în sesizarea în cauză se invocă interesul general al societății în defavoarea unui drept individual atribuit prin Hotărârea nr.83, pretinzându-se contrariul: neconstituționalitatea deținerii unei funcții de demnitate publică.

Deoarece Curtea Europeană a Drepturilor Omului și-a modificat jurisprudența, fapt ce a condus la amendarea legislației naționale, Curtea Constituțională, în baza Hotărârii nr.10 din 16.04.2010, a decis să admită pentru controlul constituționalității, *sub aspectul competenței autorității de a adopta actul respectiv și procedurii de adoptare*, actele emise de Parlament, Președintele Republicii Moldova și Guvern referitoare la persoane oficiale exponente ale unui interes public deosebit, alese sau numite pentru durata mandatului.

Contrar concluziilor expuse în Hotărârea nr.10 din 16.04.2010, Parlamentul, prin Legea nr.95 din 21.05.2010 a modificat art.31 din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art.4 din Codul jurisdicției constituționale, excluzând verificarea hotărârilor Parlamentului, decretelor Președintelui Republicii Moldova și hotărârilor Guvernului cu caracter individual în contenciosul constituțional. Prevederile respective au fost declarate neconstituționale prin Hotărârea nr.29 din 21.12.2010. Concluziile expuse în Hotărârea nr.29, prin care au fost declarate neconforme cu Constituția prevederile ce excludeau de la controlul constituționalității actele cu caracter individual emise de autoritățile publice centrale, permit Curții să-și asume, în baza art.135 din Constituție, controlul jurisdicțional al acestei categorii de acte.

Având în vedere că prin art.4 din Legea contenciosului administrativ o parte din actele administrative emise de autoritățile publice centrale au fost exceptate de la orice formă de control jurisdicțional, Curtea Constituțională a statuat ca va examina, la sesizare, hotărârile Parlamentului, decretelor Președintelui Republicii Moldova și hotărârile Guvernului ce țin de alegerea, numirea și destituirea din funcțiile publice, cu responsabilități de protecție a intereselor generale ale statului sau ale instituțiilor publice, a persoanelor oficiale de stat, exponente ale unui interes public deosebit. Cu referire la aceste dosare Curtea a reiterat că va aplica art.31 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, care conturează limitele de competență și prescrie obligativitatea de a examina în exclusivitate probleme de drept.

Referitor la competența autorității de a adopta Hotărârea nr.83, Curtea a subliniat că art.133 din Constituție atribuie Curții de Conturi calitatea de organ de control asupra finanțelor publice, iar alin.(3) al acestui articol stipulează că Președintele Curții de Conturi este numit de Parlament, la propunerea Președintelui acestuia, pentru un termen de 5 ani. Potrivit art.66 lit.(a) din Constituție, Parlamentul adoptă hotărâri și moțiuni, iar lit.(j) al aceluiași articol conferă Parlamentului funcția de a alege și a numi persoane oficiale de stat, în cazurile prevăzute de lege. Dezvoltând normele constituționale, art.11 alin.(2) lit.(c) din Legea privind actele legislative prevede că hotărârile Parlamentului se adoptă pentru alegerea, numirea, revocarea, destituirea și suspendarea din funcții publice. Curtea a conchis că Hotărârea nr.83 privind numirea Președintelui Curții de Conturi corespunde cerințelor prevăzute de art.66 și art.133 din Constituție.

Curtea a statuat că *procedura de adoptare a Hotărârii nr.83* corespunde tuturor rigorilor constituționale și legale.

Curtea a reținut cu referire la primul argument de incompatibilitate – lipsa studiilor necesare în domeniile specificate în lege, că, potrivit materialelor prezentate, persoana numită în funcția de Președinte al Curții de Conturi posedă titlul de doctor habilitat în științe economice. În context Curtea a constatat în legislație lacune de reglementare, ce țin de utilizarea neomogenă a termenilor care definesc criteriul deținerii studiilor superioare de către candidații la funcții publice.

În legătură cu deținerea în ultimii doi ani a funcției de prim-vicepreședinte al Parlamentului, Curtea a relevat că aceasta este o problemă de oportunitate și ține de competența Parlamentului, ca organ legislativ și reprezentativ suprem. După formă și conținut, această funcție, aparent, nu se încadrează în funcțiile definite prin prevederile legale ca fiind învestite cu atribuții de administrare a resurselor financiare publice. Aprecierea raportului

dintre aceste funcții – de Președinte al Curții de Conturi și de ex-prim-vicepreședinte al Parlamentului – ar însemna să fie examinate circumstanțe de fapt, ceea ce pentru Curtea Constituțională ar fi inadmisibil.

Hotărârea Curții

Curtea Constituțională a **recunoscut drept constituțională** Hotărârea Parlamentului nr.83 din 21 aprilie 2011 „Privind numirea în funcția de Președinte al Curții de Conturi”.

Adresă

Curtea a invocat unele neconcordanțe în prevederile legale referitoare la condițiile candidării pentru anumite funcții publice. Conform Legii învățământului nr.547-XIII din 21.07.1995, cu modificările ulterioare, învățământul superior este format din două cicluri: studii superioare de licență și studii superioare de masterat. Stipulațiile actelor legislative operează cu noțiunile: “studii superioare”, “studii de licență” sau “diplomă de licență”.

Prevederile legale stipulează că aspiranții la funcția de judecător, procuror, notar, avocat parlamentar, avocat, secretar al consiliului local și alte funcții trebuie să dețină diplomă de licență în domeniu, însă nu conțin nici o referință la necesitatea absolvirii masteratului, care, conform rigorilor procesului de la Bologna, este o treaptă obligatorie pentru ca să se poată considera că persoana posedă studii superioare complete. Sau, pentru a putea ocupa anumite funcții în sferele: audit, contabilitate, aviația civilă, piața valorilor imobiliare, audiovizual, turism ș.a., persoanele trebuie să posede studii superioare, însă legile respective nu concretizează ciclul: de licență sau de masterat.

7. Hotărârea din 18 octombrie 2011 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr.48 din 26 martie 2011 pentru modificarea și completarea unor acte legislative

(Sesizarea nr.10a/2011, HCC nr. 19/2011, MO nr. 182-186/28 din 28.10.2011)

Circumstanțele cauzei

La originea cauzei s-a aflat sesizarea deputaților în Parlament Vladimir Voronin, Serghei Sîrbu, Iurie Muntean, Igor Dodon și Artur Reșetnicov, care au pretins, în special, că amendamentele legislative contestate au diminuat esențial și nejustificat protecția și garanțiile sociale ale persoanelor vizate, fiind incompatibile cu prevederile articolelor 1 alin.(3), 7, 15, 16, 18, 43, 46, 47, 54 și 126 din Constituție, articolului 7 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, articolului 2 alin.(2) din Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale și articolului 1 din Protocolul nr. 1 la Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale.

Concluziile Curții

Audiind argumentele părților, Curtea a reținut că, atunci când statul pune în aplicare o lege, care prevede plata automată a unei prestații sociale – **indiferent dacă acordarea acestei prestații depinde sau nu de plata prealabilă a contribuțiilor** – această legislație trebuie să fie considerată ca generând un interes patrimonial ce este asimilat unui **drept de proprietate**.

În același timp, Curtea a statuat că acest drept nu poate fi interpretat ca acordând dreptul la o prestație de o valoare determinată.

Pe de altă parte, Curtea a subliniat că marja de apreciere de care dispun statele în acest domeniu este mai largă, prin urmare, autoritățile statale sunt în drept să aprecieze unele situații și pot adopta măsuri prin care s-ar limita drepturile garantate, dar respectând întotdeauna principiile legalității, proporționalității și legitimității scopului urmărit. În acest context, Curtea a menționat că invocarea crizei economice sau a dificultăților financiare pentru restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale este inadmisibilă.

În acest context, Curtea a reținut că persoanele care cad sub incidența normelor contestate nu au fost private integral de prestațiile sociale litigioase, ci vor suporta o diminuare a cuantumului acestora. Curtea a conchis că normele contestate nu au ca efect suprimarea unor drepturi și că, în circumstanțele cauzei, această diminuare nu afectează mijloacele de existență ale persoanelor și nu le impune o povară excesivă și disproporționată în raport cu interesele legitime ale colectivității invocate de autorități, **fiind astfel compatibilă cu protecția proprietății.**

De asemenea, Curtea a reținut că, indiferent de sursa de finanțare – de la bugetul de stat sau de la bugetul asigurărilor sociale de stat, toate prestațiile sociale prevăzute de legislație fac parte din sistemul protecției sociale. Astfel, Curtea a conchis că, prin normele contestate, Parlamentul a asigurat **respectarea principiilor egalității și unicității** statuate în Legea privind sistemul public de asigurări sociale. Ca urmare a modificărilor efectuate, cuantumului ajutorului de deces pentru categoriile respective de persoane se va stabili anual prin Legea bugetului asigurărilor sociale de stat, iar indemnizațiile unice de eliberare din funcție se vor stabili potrivit regulilor aplicabile tuturor funcționarilor publici.

În același timp, Curtea a statuat că în situația persoanelor beneficiare de alocația de deces și de indemnizația unică pentru eliberarea din funcție, **dreptul la muncă este deja epuizat**, deoarece acestora, prin definiție, le-au fost deja garantate dreptul la muncă, la libera alegere a muncii, la condiții echitabile și satisfăcătoare de muncă, precum și la protecția împotriva șomajului.

În partea ce ține de modificarea statutului angajaților Aparatului Consiliului Superior al Magistraturii, Curtea a reținut că **amendamentele contestate sunt de ordin tehnico-juridic**, excluzând colizia între normele concurente care reglementează aceleași raporturi juridice de salarizare. Judecătorii detașați în Aparatul Consiliului Superior al Magistraturii își păstrează calitatea de magistrat, cu toate garanțiile inerente acestui statut, iar celelalte persoane au statutul de funcționari publici. În același timp, Curtea a constatat că persoanele din Aparatul Consiliului Superior al Magistraturii cu statut de funcționar public beneficiază de garanția păstrării cuantumului plăților salariale după punerea în aplicare a Legii nr. 355-XVI din 23 decembrie 2005 cu privire la sistemul de salarizare în sectorul bugetar pentru perioada de activitate în instituția bugetară respectivă în aceeași funcție sau într-o funcție mai avansată și că, astfel, normele contestate nu afectează drepturile dobândite anterior. În acest context, Curtea a conchis că normele contestate asigură respectarea principiului echității între categoriile de salariați din serviciul public.

Hotărârea Curții

Pornind de la argumentele invocate mai sus, Curtea Constituțională a *recunoscut constituțională* prevederile articolelor V, VII, X, XIX și XXX din Legea nr.48 din 26 martie 2011 pentru modificarea și completarea unor acte legislative.

8. Hotărârea din 25 octombrie 2011 pentru controlul constituționalității prevederilor articolului IX pct.2, 3, 5 și 7 din Legea nr.48 din 26 martie 2011 pentru modificarea și completarea unor acte legislative și articolului 20 lit.a), b), d), f) și l) din Legea nr.52 din 31 martie 2011 a bugetului de stat pe anul 2011.

(Sesizarea nr.11a/2011, HCC nr. 22/2011, MO nr. 192-196/30 din 11.11.2011)

Circumstanțele cauzei

La originea cauzei s-a aflat sesizarea deputaților în Parlament, dnii Vladimir Voronin, Serghei Sîrbu, Igor Dodon și dna Zinaida Greceanîi, care au pretins, în special, că dispozițiile legale de modificare a articolelor 9 alin. (2), 11 alin. (5) lit.b), 36 alin. (5) și 43 din Legea privind sistemul bugetar și procesul bugetar, precum și prevederile articolului 20 din Legea nr. 52 din 31 martie 2011 a bugetului de stat pe anul 2011 autorizează utilizarea resurselor financiare publice fără aprobarea Parlamentului și că, astfel, ele contravin competenței și procedurilor de formare, administrare, utilizare și control al resurselor financiare ale statului, fiind încălcate articolele 1, 6, 60, 66, 72, 107, 130 și 131 din Constituție.

Concluziile Curții

Audiind argumentele părților, Curtea a reținut că, în esență, normele contestate vizează două aspecte: (a) posibilitatea autorităților publice de a efectua cheltuieli neincluse în bugetul aprobat de Parlament; (b) competența Parlamentului și Ministerului Finanțelor privind utilizarea resurselor financiare ale bugetului de stat.

Cu referire la pretinsa încălcare a competenței Parlamentului și a procedurilor constituționale de gestionare a deficitului bugetar, în hotărârea adoptată Curtea a apreciat că destinația și modul de utilizare a mijloacelor financiare acordate cu titlu de împrumuturi pentru proiectele finanțate din surse externe, neincluse în bugetul anual aprobat, sunt consimțite prin acorduri de finanțare respective, care constituie o categorie a tratatelor internaționale și, prin urmare, fiind ratificate prin **legi organice**, respectă cerințele prevăzute de articolul 130 alin.(1) din Constituție.

Cât privește atribuțiile conferite Ministerului Finanțelor prin articolul 20 din Legea bugetului de stat pe anul 2011 și invocarea de către autorii sesizării a încălcării articolelor 60, 66, 72, 130 și 131 din Constituție prin acordarea acestora, Curtea a reținut că funcțiile delegate de către legislator uneia din componentele executivului nu țin de reglementarea procesului de administrare și utilizare a resurselor financiare ale statului, ci doar de administrarea acestora în temeiul prevederilor legale. Întrucât prevederile contestate sunt reglementate prin legea bugetară anuală, Curtea a considerat că sunt respectate și stipulările

constituționale potrivit cărora reglementarea acestor procese se realizează doar prin lege și cheltuielile bugetare se aprobă doar după stabilirea sursei de finanțare. În același context, Curtea a constatat că împuternicirile atribuite Ministerului Finanțelor **nu-i permit să efectueze cheltuieli financiare fără stabilirea surselor financiare respective, pentru a nu admite majorarea deficitului bugetar aprobat.**

Din analiza prevederilor contestate, Curtea a conchis că atribuțiile conferite Ministerului Finanțelor prin legea bugetară anuală nu au drept scop creșterea deficitului bugetar anual, ci gestionarea eficientă a economiilor realizate în procesul executării bugetare. Prin urmare, Curtea a statuat că, prin articolul 20 din Legea bugetului de stat pe anul 2011, Parlamentul nu-și transmite competențele de a aproba și de a controla executarea bugetului de stat, deoarece **Ministerul Finanțelor nu poate modifica balanța de plăți sau deficitul bugetului de stat.**

Curtea a reținut, de asemenea, că modificările financiar-bugetare contestate nu afectează esența controlului bugetar efectuat de către Parlament.

Curtea a apreciat drept plauzibile argumentele reprezentanților Parlamentului și Guvernului, expuse în ședința publică, potrivit cărora modificările operate în Legea privind sistemul bugetar și procesul bugetar și în legea bugetară anuală au avut ca obiectiv simplificarea administrării fiscale, consolidarea și eficientizarea utilizării resurselor financiare publice, încurajarea donatorilor interni și externi să investească în economia Republicii Moldova.

Curtea a observat că sporirea gradului de complexitate al societăților moderne, inclusiv în contextul crizei economice, a însemnat nașterea unei nevoi obiective de a avea guverne care să aibă la dispoziție mecanisme instituționale flexibile pentru a putea conduce economia. În acest context, Curtea a menționat că rolul Parlamentului este de a se concentra asupra abordării politice a problemelor principiale din societate, mai puțin asupra celor de natură tehnică.

În baza celor expuse, Curtea a considerat că prevederile legale, prin care Parlamentul delegă Ministerului Finanțelor anumite împuterniciri, nu încalcă principiul separației și colaborării puterilor în stat, fiind în concordanță cu articolele din Constituție, invocate de autorii sesizării.

Hotărârea Curții

Pornind de la argumentele invocate mai sus, Curtea Constituțională **a recunoscut constituționale** prevederile art.IX pct.2, 3, 5 și 7 din Legea nr.48 din 26 martie 2011 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, precum și prevederile art.20 lit.a), b), d), f) și l) din Legea nr.52 din 31 martie 2011 a bugetului de stat pentru anul 2011.

Opinie separată

Pe marginea hotărârii Curții un judecător și-a expus opinia separată, subliniind următoarele. Completând art.43 din Legea privind sistemul bugetar și procesul bugetar cu alin.(2¹), Parlamentul a admis **majorarea deficitului** bugetar în legătură cu intrările și utilizarea peste prevederile aprobate în buget a împrumuturilor pentru proiectele finanțate din surse externe (ratificate de Parlament), precum și în legătură cu utilizarea soldurilor din anii precedenți de la împrumuturi pentru proiecte finanțate din surse externe (ratificate de

Parlament) și de la granturi, donații, sponsorizări, intrate în posesia instituțiilor publice, **fără modificarea separată a legii bugetare anuale**, astfel fiind încălcate prevederile art.131 alin.(5) din Constituție.

El a subliniat că legile de ratificare a acordurilor de împrumut (tratate internaționale) nu pot fi considerate drept legi ce reglementează administrarea, utilizarea și controlul resurselor financiare ale statului, ale instituțiilor publice, imperative prevăzute de art.130 alin.(1) din Constituție.

Ca urmare a modificărilor operate în Legea nr.847-XIII, Ministerul Finanțelor, căruia îi revine rolul de a sintetiza și coordona procesul bugetar, devine o instituție de legiferare a proceselor și politicilor bugetare, atribuție ce ține de competența Parlamentului, încălcându-se astfel dispozițiile art.6 din Constituție.

Potrivit autorului opiniei separate, modificările operate în Legea nr.847-XIII contravin principiilor universalității și unității bugetare și încalcă prevederile articolelor 3 alin.(2) și 4 alin.(3) lit.a) din Legea privind actele legislative.

9. Hotărârea din 8 decembrie 2011 pentru controlul constituționalității prevederilor art. 25 alin.(1), 26 și 27 pct. 1) și 7) din Legea nr.64-XII din 31 mai 1990 cu privire la Guvern, cu modificările și completările ulterioare

(Sesizarea nr. 26a/2011, HCC nr.25/2011, MO nr. 227-232/37 din 23.12.2011)

Circumstanțele cauzei

La originea cauzei s-a aflat sesizarea unui grup de deputați din fracțiunea Partidului Liberal Democrat din Moldova, care au pretins, în special, că Prezidiul Guvernului nu are fundament constituțional și este un instrument de subminare/substituire a sarcinilor Prim-ministrului și a Guvernului în întregime în luarea deciziilor, prevederile contestate fiind contrare articolelor 1 alin. (3), 96 alin. (1), 97, 101 alin. (1) și 102 alin. (5) din Constituție.

Concluziile Curții

Audiind argumentele părților, Curtea a menționat că normele Constituției au în vedere doar precizarea, cu *caracter de principiu*, a structurii, a organizării și a înființării Guvernului și a organelor ce formează administrația centrală de specialitate. Așadar, în Constituție nu au fost reglementate cu caracter generic și exhaustiv structura, rolul și funcțiile acestor organe, deoarece aceasta reglementează relații sociale fundamentale care sunt esențiale pentru instaurarea, menținerea și exercitarea puterii.

În acest context, Curtea a reținut că Legea fundamentală consacră principiul autonomiei parlamentare regulamentare, aplicabil în materia organizării și funcționării Guvernului, în baza căruia Parlamentul dezvoltă prin lege organică normele constituționale privind organizarea și funcționarea acestuia.

Astfel, fără a-și propune să facă o analiză politică asupra oportunității măsurilor luate și nici asupra efectelor acestora, Curtea a conchis că formarea Prezidiului, deși nu este cuprinsă

în chiar norma constituțională, **nu poate fi calificată ca determinând, în sine, neconstituționalitatea acestuia** și că posibilitatea Parlamentului de legiferare – ca autoritate legislativă primară – a Prezidiului Guvernului intră în câmpul de acțiune al forului legislativ.

În partea ce ține de **competențele Prezidiului Guvernului**, Curtea a observat că normele criticate se referă la: (a) propunerea proiectului ordinii de zi a ședințelor Guvernului; (b) coordonarea activității interne a Guvernului; (c) examinarea propunerilor Prim-ministrului privind stimularea sau aplicarea unor sancțiuni disciplinare față de membrul Guvernului.

În ceea ce privește **ordinea de zi** a Guvernului, Curtea a conchis că, din analiza textului contestat rezultă că: (1) **proiectul** ordinii de zi aprobat de **Prezidiu** are valoare de **propunere**; (2) **decizia finală aparține Guvernului**.

Pe cale de consecință, chiar dacă aparent posibilitatea formării proiectului ordinii de zi de către Prezidiu ar fi limitată la un cerc restrâns de membri ai Guvernului, dreptul Guvernului de a decide asupra oportunității și conținutului ordinii de zi este **unul discreționar**, Cabinetul de Miniștri având posibilitatea de a se pronunța asupra propunerilor privind modificarea sau completarea ordinii de zi, formulate de membrii Guvernului în cadrul ședinței acestuia.

Curtea nu a găsit nici un motiv care ar împiedica membrii Guvernului să își exercite prerogativa de a prezenta propuneri pentru modificarea sau completarea ordinii de zi direct în ședința Guvernului, ceea ce s-a și întâmplat pe parcursul existenței și funcționării Prezidiului.

În plus, în ședința publică a Curții s-a constatat că nu se poate reține nici un demers al Prim-ministrului propus pentru dezbatere în ședința Guvernului, dar neinclus în proiectul ordinii de zi aprobate de Prezidiu, care să fi fost respins.

De asemenea, în ședința publică a Curții s-a constatat că funcționarea Prezidiului Guvernului nu a generat, nici în cursul anului 2011 și nici pe parcursul anilor precedenți de existență a Prezidiului Guvernului, disfuncționalități în activitatea cotidiană, normală a ministerelor, dar și a Guvernului.

Mai mult, Curtea a observat că normele ce stabilesc aprobarea de către Prezidiu, prin consens, a proiectului ordinii de zi a ședințelor Guvernului substituie normele anterioare, potrivit cărora Prim-ministrul aproba unilateral proiectul ordinii de zi a ședințelor Guvernului, această normă fiind mai susceptibilă decât actuala de a genera dubii de partizanat politic în promovarea anumitor inițiative.

De asemenea, Curtea a reținut că Prezidiul Guvernului este format în urma negocierilor dintre liderii grupurilor parlamentare pentru formarea Guvernului, respectându-se, în principiu, configurația politică a Parlamentului. Astfel, într-o firească legătură cu formarea Guvernului, Prezidiul asigură reflectarea, în componența structurii sale, a opțiunilor politice din Parlament ce asigură sprijinul politic al Guvernului. Prin urmare, Prim-ministrul dispune de pârghii pentru a influența alcătuirea echipei guvernamentale și, implicit, componența Prezidiului, deoarece, în conformitate cu articolul 98 alin. (2) din Constituție, candidatul pentru funcția de Prim-ministru, în termen de 15 zile de la desemnare, cere votul de încredere al Parlamentului asupra programului de activitate și a întregii liste a Guvernului, inclusiv viceprim-miniștrii, care fac parte din Prezidiu.

Curtea a subliniat că, deoarece **într-o guvernare de coaliție, în condițiile pluralismului politic și pluripartidismului, este necesară o cooperare permanentă** între exponenții diferitelor componente ale acesteia, este importantă colaborarea, manifestată prin diverse forme și activități, dintre aceste componente ce „își temperează” reciproc tendințele de dominare ce ar putea determina înlocuirea democrației constituționale cu dictatura.

Curtea a respins argumentul autorilor sesizării că norma contestată ar fi contrară articolului 101 alin.(1) din Constituție, care prevede că Prim-ministrul conduce Guvernul și coordonează activitatea membrilor acestuia, respectând atribuțiile ce le revin.

În viziunea Curții, era evident că norma legală contestată și norma constituțională invocată se referea la **subiecți diferiți**: norma constituțională privind **competența Prim-ministrului vizează „membrii [Guvernului]”**, ca exponenți individuali, iar norma legală privind **competența Prezidiului vizează „Guvernul”**, ca entitate colegială.

De asemenea, în ceea ce privește stimularea sau aplicarea unor sancțiuni disciplinare față de membrul Guvernului, Curtea a conchis că analiza textului normei legale contestate denotă faptul că aceasta instituie o competență discreționară și alternativă a Prim-ministrului de a prezenta sau nu propuneri în acest sens Prezidiului Guvernului sau Președintelui Republicii Moldova.

Hotărârea Curții

Pornind de la argumentele invocate mai sus, Curtea Constituțională a **recunoscut ca fiind constituționale** prevederile contestate ale articolelor 25 alin. (1), 26 și 27 pct.1) și 7) din Legea nr. 64-XII din 31 mai 1990 cu privire la Guvern, în redacția Legii nr. 5 din 12 ianuarie 2011.

Adresă

Curtea a observat că legislația conține reglementări ambigue cu privire la competențele Prezidiului Guvernului în ceea ce privește formarea ordinii de zi a ședințelor Guvernului, atribuțiile de coordonare a activității interne a Guvernului și de examinare a propunerilor de stimulare sau sancționare disciplinară a membrului Guvernului.

Curtea a atras atenția Parlamentului asupra contradicției existente în normele legale cu privire la delegarea de către membrul absent al Guvernului a reprezentantului său la ședințele Prezidiului și cele ale Guvernului. Potrivit articolului 26 din Legea cu privire la Guvern, în cazul absenței membrului Prezidiului, acesta delegă un alt membru al Guvernului pentru participare la ședința Prezidiului cu drepturi depline, în condițiile în care, în conformitate cu prevederile articolului 21 din lege, ministrul, și implicit viceprim-ministrul, este asistat de unul sau de mai mulți viceministri, care îl suplinesc în cazul imposibilității exercitării atribuțiilor.

- C. Hotărârile Curții Constituționale prin care prevederile contestate ale legilor și hotărârilor Parlamentului, decretelor Președintelui Republicii Moldova au fost recunoscute neconstituționale parțial

În perioada de referință Curtea Constituțională a pronunțat trei astfel de hotărâri:

1. *Sesizarea 26a/2010, HCC nr.5/2011, MO nr. 34-36/7 din 04.03.2011*

2. *Sesizarea nr.21a/2011, HCC nr.15/2011, MO nr. 166-169/22 din 07.10.2011*

3. *Sesizările nr. 34a/2010, 36a/2010, 19a/2011, 23a/2011, HCC nr.27, MO nr.1-6/1 din 06.01.2012*

1. **Hotărârea din 18 februarie 2011** pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr.175 din 9 iulie 2010 „Pentru modificarea și completarea Legii nr.440-XV din 27 iulie 2001 cu privire la zonele economice libere”, din Legea nr.176 din 15 iulie 2010 „Pentru modificarea și completarea Legii nr.451-XV din 30 iulie 2001 privind reglementarea prin licențiere a activității de întreprinzător” și a Legii nr.193 din 15 iulie 2010 „Pentru modificarea și completarea unor acte legislative”

(Sesizarea 26a/2010, HCC nr.5/2011, MO nr. 34-36/7 din 04.03.2011)

Circumstanțele cauzei

Drept temei pentru examinarea cauzei a servit sesizarea ministrului justiției Alexandru Tănase.

Concluziile Curții

Prevederile referitoare la statutul juridic al zonelor economice libere și al rezidenților acestor zone acordă anumite facilități unui anumit teritoriu aflat în jurisdicția statului, dar delimitat de restul teritoriului prin frontiera vamală în vederea realizării unor scopuri de utilitate publică – dezvoltarea social-economică a anumitor teritorii, atragerea de investiții, dezvoltarea producției etc.

Curtea a apreciat că diferența de tratament instituită prin Legea nr.175 este fundamentată pe criterii obiective, expuse cu o suficientă claritate și previzibilitate. Or, acordarea regiunilor preferențiale rezidenților zonelor economice libere, precum și anumitor categorii de investitori în interiorul zonelor economice libere, corespunde scopurilor legitime urmărite prin crearea zonelor economice libere.

Parlamentul, fiind în drept să reglementeze prin lege organică modul de stabilire a zonelor economice exclusive, dispune de o largă marjă de apreciere în promovarea politicilor de dezvoltare economică a statului. Curtea a constatat că prevederile contestate ale Legii nr.175 nu contravin normelor constituționale.

Cu referire la prevederile contestate ale Legii nr.176 din 15 iulie 2010 și Legii nr.193 din 15 iulie 2010, Curtea Constituțională a conchis că acestea vizează direct sursa de venituri sau cheltuieli bugetare prevăzute de legea anuală a bugetului, instituie, modifică și anulează impozite, taxe, granturi și alte încasări la buget și cheltuieli bugetare și pentru acest motiv contravin prevederilor constituționale.

Prin Legea nr.193 Parlamentul a operat modificări în Codul fiscal și în Codul vamal, în partea ce ține de scutirea de TVA pentru livrările de mărfuri și servicii în cadrul unui contract de leasing (financiar și operațional), precum și neachitarea drepturilor de import la punerea în liberă circulație a unui obiect al leasingului la expirarea contractului de leasing, fără avizul Guvernului, deși legea are repercusiuni asupra veniturilor bugetare.

Referitor la pct.18 art.1 din Legea nr.176 din 15 iulie 2010 Curtea a relevat că la 7 aprilie 2010 Guvernul a propus completarea Anexei cu pct.5 și pct.6, însă în ședința Parlamentului s-a cerut modificarea pct.1 lit.e) din Anexă, micșorându-se taxa pentru întreținerea cazinourilor care au până la 6 mese inclusiv, de la 360000 lei pentru fiecare masă de joc la 180000 lei, iar începând cu a 7-ea – 360000 lei.

Această propunere legislativă a fost adoptată de către Parlament în a doua lectură fără acceptul Guvernului, fără să se efectueze o analiză economică detaliată, încălcându-se astfel prevederile constituționale ale art.131 alin.(4) din Constituție.

Condiția imperativă privind controlul a priori al autorității executive asupra procesului bugetar este determinată de dreptul și obligația Guvernului de a asigura realizarea politicii interne și externe a statului, expusă în programul său de activitate, aprobat de Parlament (art. 96, art. 98 alin. (3) din Constituție).

Potrivit Legii privind sistemul bugetar și procesul bugetar nr.847-XIII din 24 mai 1996, responsabilitatea generală pentru executarea bugetului de stat revine Guvernului (art.32(31)).

Astfel, Curtea Constituțională a apreciat că, în sensul art. 131 alin. (4) din Constituție, orice amendament, care atrage majorarea sau reducerea veniturilor bugetare sau împrumuturilor, precum și majorarea sau reducerea cheltuielilor bugetare, este necesar să fie considerat ca o modificare, care atrage majorarea sau reducerea veniturilor bugetare sau împrumuturilor, precum și majorarea sau reducerea cheltuielilor bugetare, prevăzute în legea anuală a bugetului, și astfel de amendament poate fi adoptat numai după ce a fost acceptat de Guvern.

Conform art.131 alin.(6) din Constituție, nici o cheltuială bugetară nu poate fi aprobată fără stabilirea sursei de finanțare. Această normă instituie regula strictă privind legiferarea cheltuielilor bugetare doar cu condiția identificării surselor de finanțare și este valabilă pentru toate categoriile de bugete.

În interpretarea prevederii art.131 alin.(4) din Constituție Curtea a relevat că aceasta indirect va fi coroborată cu normele Legii privind sistemul bugetar și procesul bugetar nr.847-XIII din 24.05.1997, potrivit căreia procedura de elaborare și adoptare de către Parlament a legii bugetare anuale face obiectul exclusiv al acestei legi (art.15 alin. (1)).

Potrivit art.11 alin. (5) din Legea nr.847-XIII, după adoptarea legii bugetare anuale nici un proiect de lege, altul decât privind modificări la legea bugetară anuală, care are drept urmare majorarea cheltuielilor bugetului de stat sau reducerea veniturilor bugetului de stat, nu poate fi examinat de Parlament, dacă acesta nu include sursa reală de acoperire a pierderilor, în scopul menținerii nivelului deficitului bugetar stabilit; nici o lege, alta decât privind modificări la legea bugetară anuală, care prevede reducerea excedentului bugetului de stat aprobat sau majorarea deficitului bugetului de stat aprobat, nu poate fi adoptată.

Astfel, Curtea a apreciat că prin ignorarea procedurii de elaborare și adoptare a amendamentelor care atrag majorarea sau reducerea veniturilor și a cheltuielilor bugetare Parlamentul a încălcat art.6, art.126 alin.(2) și art.131 alin.(4) din Constituție.

Hotărârea Curții

Invocând argumentele de mai sus, Curtea Constituțională a recunoscut drept *constituționale* prevederile art.I pct.3 din Legea nr.175 din 9 iulie 2010 “Pentru modificarea și completarea Legii nr.440-XV din 27 iulie 2001 cu privire la zonele economice libere” și declarat *neconstituționale* Legea nr.193 din 15 iulie 2010 “Pentru modificarea și completarea unor acte legislative”; punctul 1 litera e) din Anexa la Legea nr.451-XV din 30 iulie 2001 “Privind reglementarea prin licențiere a activității de întreprinzător” în redacția Legii nr.176 din 15 iulie 2010.

2. Hotărârea din 13 septembrie 2011 pentru controlul constituționalității articolului 18 alin. (3) din Legea nr.152-XVI din 8 iunie 2006 privind Institutul Național al Justiției

(Sesizarea nr.21a/2011, HCC nr.15/2011, MO nr. 166-169/22 din 07.10.2011)

Circumstanțele cauzei

La originea cauzei s-a aflat sesizarea deputatului în Parlament, dl Serghei Sîrbu, care a pretins, în special, că restricționarea dreptului absolvenților Institutului Național al Justiției de a participa la concursul pentru suplinirea funcțiilor de judecător, respectiv de procuror, la o perioadă de 3 ani, care începe a curge din momentul absolvirii acestei instituții, încalcă dreptul de proprietate, dreptul la instruire și dreptul de a accede la o funcție publică, fiind incompatibilă cu prevederile articolelor 16, 35 alin.(1), 39 alin. (2), 46 și 54 din Constituție, precum și articolele 1 și 2 din Protocolul adițional la Convenția Europeană.

Concluziile Curții

Curtea Constituțională a reiterat că, în jurisprudența sa, Curtea Europeană a statuat, cu valoare de principiu, că noțiunea de „bunuri” din articolul 1 din Protocolul nr. 1 la Convenția Europeană are o semnificație autonomă, fiind independentă de clasificarea formală din dreptul național și că aceasta nu se limitează numai la proprietatea asupra unor bunuri corporale. Astfel, chestiunea care trebuie examinată în fiecare cauză este dacă circumstanțele cauzei, examinate în ansamblu, oferă persoanelor vizate un drept asupra unui interes material protejat de articolul 1 din Protocolul nr. 1 la Convenția Europeană. Potrivit jurisprudenței Curții Europene, licența de a desfășura o anumită activitate a fost în mod constant considerată un „bun” în sensul articolului 1 din Protocolul nr.1 la Convenția Europeană, în măsura în care oferă persoanelor vizate un drept asupra unui interes material și aceasta indiferent de faptul dacă actul este de natură administrativă. În același sens, Curtea Europeană a considerat că licența unui avocat sau cea a unui expert contabil este un „bun” garantat de articolul 1 din Protocolul nr.1 la Convenția Europeană, ținând cont de faptul că implică elemente patrimoniale ce permit obținerea unor venituri.

Potrivit Curții Constituționale, dreptul pe care îl implică deținerea atestatului de absolvire a Institutului Național al Justiției poate fi asimilat dreptului de proprietate consacrat de articolul 46 din Constituție și articolul 1 din Protocolul nr.1 la Convenția Europeană, deoarece, grație activității la care îi permite să acceadă, titularul acestuia are posibilitatea de a obține venituri, implicând astfel un interes material în sensul dreptului garantat de Constituție și Convenția Europeană.

Curtea a stabilit că procedura în fața Consiliului Superior al Magistraturii/ Consiliului Superior al Procurorilor nu este un concurs pentru accedere în funcție, ci o procedură de repartizare a absolvenților Institutului Național al Justiției în instanțele de judecată/procuraturile din diferite localități în baza criteriului mediei generale obținute la absolvire. Prin urmare, aplicarea alineatului (2) al articolului 18 este supusă nu unei condiții de accedere, cum ar fi studiile de specialitate, ci unui criteriu de departajare, atribuirea funcției fiind quasi-automată.

De asemenea, Curtea Constituțională nu a considerat pertinent argumentul că absolvenții Institutului Național al Justiției sunt supuși unei limitări rezonabile în timp deoarece după expirarea unui termen de 3 ani ar exista „riscul decăderii din punct de vedere profesional”.

Curtea Constituțională nu a considerat întemeiată pretenția autorului sesizării că prima propoziție a alineatului (3) al articolului 18 prevede obligația impusă absolvenților de a participa la concurs timp de trei ani după absolvirea instituției, dimpotrivă, această prevedere nu face decât să limiteze în timp această obligație pentru absolvenții care nu au promovat concursul și nu poate fi considerată incompatibilă cu prevederile constituționale.

La fel, Curtea a constatat că obligația absolventului se armonizează cu posibilitatea pentru Consiliul Institutului Național al Justiției, prevăzută de alineatul (4) al aceluiași articol, de a sancționa neonorarea acesteia prin solicitarea restituirii de către absolvent în contul instituției a bursei primite pe perioada formării inițiale.

Hotărârea Curții

Pornind de la cele relatate mai sus, Curtea Constituțională a recunoscut constituțională sintagma „Absolvenții care nu au promovat concursul pentru suplinirea funcțiilor de judecător, respectiv de procuror sînt obligați să participe la concurs timp de 3 ani după absolvirea Institutului” și a declarat neconstituțională sintagma „La expirarea acestui termen, absolventul nu mai poate participa la concurs în baza mediei generale obținute la examenele de absolvire a Institutului” de la alineatul (3) al articolului 18 din Legea privind Institutul Național al Justiției.

Opinie separată

Judecătorul Victor Pușcaș a subliniat că în opinia Curții Constituționale, atestatul de absolvire a Institutului Național al Justiției reprezintă un „bun”, care este protejat de art.46 din Constituție și de Convenția Europeană, însă în jurisprudența CEDO sînt calificate fără rezerve ca „bunuri”, în sensul art.1 din Protocolul nr.1, doar acele acte, valoarea cărora poate fi apreciată din punct de vedere economic și sînt eliberate pentru desfășurarea unei afaceri private.

De asemenea, sunt prezentate argumentele precum că Curtea Constituțională a făcut eronat și nejustificat o paralelă între atestatul de absolvire a Institutului Național al Justiției și licențele de avocat, notar sau expert contabil „care implică elemente patrimoniale, ce permit obținerea unor venituri”. Aceste licențe nu certifică dreptul de a pretinde la aceste profesii, dar dreptul de a le exercita. În cazul exercitării unei funcții publice echivalentul licenței constituie actul de numire în funcție. Atestatul INJ nu este o licență, care implică elemente patrimoniale, ci un document, ce permite participarea la concurs, care dobândește elementele patrimoniale caracteristice unui „bun” doar după promovarea concursului și desemnarea titularului în funcție.

Potrivit judecătorului Victor Pușcaș, prin modul de abordare a statutului atestatului INJ Curtea a ignorat totalmente rolul Consiliului Superior al Magistraturii în desemnarea judecătorilor.

Declarând neconstituțională prevederea legii, Curtea a exclus totodată obligația absolvenților, care din motive neîntemeiate nu au participat la concurs, de a restitui cheltuielile suportate de către stat pentru instruirea lor.

Adresă

Curtea Constituțională a emis o adresă, prin care a propus Parlamentului să dezvolte mecanismul legal de stabilire a coraportului dintre locurile vacante destinate absolvenților Institutului Național al Justiției și cele destinate altor categorii de persoane admise la concurs, precum și să elaboreze reguli clare de determinare a opțiunii pentru propunerea locurilor vacante la fiecare categorie de concurs – ordinar, prin derogare sau transfer.

3. Hotărârea din 20 decembrie 2011 pentru controlul constituționalității unor legi de modificare a condițiilor de asigurare cu pensii și alte plăți sociale pentru unele categorii de salariați

(Sesizările nr. 34a/2010, 36a/2010, 19a/2011, 23a/2011, HCC nr. 27, MO nr. 1-6/1 din 06.01.2012)

Circumstanțele cauzei

La originea cauzei s-au aflat sesizările avocatului parlamentar Tudor Lazăr, deputatului Vasile Balan, Curții Supreme de Justiție și deputatului Serghei Sîrbu, pentru controlul constituționalității unor prevederi ale Legii nr. 100 din 28 mai 2010 și ale Legii nr. 56 din 9 iulie 2011 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, prin care au fost modificate succesiv condițiile de asigurare cu pensii, inclusiv anticipate sau avantajoase, și cu alte plăți sociale pentru unele categorii de salariați (Președintele Republicii Moldova, deputații în Parlament, membrii Guvernului, judecătorii, procurorii, funcționarii publici, aleșii locali, militarii și persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne).

Prin normele contestate, Parlamentul a înăsprit condițiile de pensionare, după cum urmează:

- Pentru **toate categoriile de salariați** (cu excepția militarilor și persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne) – majorarea treptată, pe parcursul a 9 ani, de la 30 la 35 de ani, a stagiului general de cotizare pentru dobândirea dreptului la pensie;

- Pentru **Președintele Republicii Moldova, deputații în Parlament și membrii de Guvern** – majorarea vârstei de pensionare, de la 55 la 62 ani pentru bărbați și de la 50 ani la 57 de ani pentru femei; diminuarea mărimii pensiei de la 75% la 42% din suma tuturor plăților asigurate;
- Pentru **militari și persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne** – majorarea treptată, în decurs de 9 ani, de la 20 la 25 ani, a vechimii în serviciu pentru dobândirea dreptului la pensie;
- Pentru **funcționarii publici și aleșii locali** – majorarea treptată, pe parcursul a 9 ani, a vârstei de pensionare, de la 57 la 62 ani pentru bărbați și de la 52 la 57 de ani pentru femei;
- Pentru **judcători și procurori**:
  - a) majorarea treptată, pe parcursul unei perioade de 23 ani, a vârstei de pensionare de la 50 ani la 62 ani pentru bărbați și la 57 de ani pentru femei;
  - b) majorarea stagiului special de cotizare de la 12 ani și 6 luni la 15 ani;
  - c) majorarea, pe parcursul unei perioade de 7 ani, de la 20 la 35 de ani, a stagiului general de cotizare;
  - d) reducerea mărimii pensiei – de la 80% din salariul mediu la 75% din suma tuturor plăților asigurate;
  - e) excluderea posibilității recalculării pensiei și a indemnizației lunare viagere, ținându-se cont de mărimea salariului judecătorului sau al procurorului în exercițiu;
  - f) excluderea pentru judecătorii demisionați ce îndeplinesc o altă funcție în sfera justiției a acordării plății indemnizației lunare viagere cumulativ cu plata salariului;
  - g) modificarea bazei de calcul a indemnizației lunare viagere: de la salariul mediu la salariul asigurat;
  - h) excluderea acordării indemnizației unice pentru familia judecătorului decedat în exercițiul funcției, care anterior era plătită în mărimea și în condițiile prevăzute pentru judecătorul demisionat sau pensionat.

Autorii sesizărilor au pretins că, prin modificarea condițiilor de pensionare, au fost restrânse drepturile sociale ale unor categorii de salariați publici, prevederile contestate fiind contrare dreptului la asistență și protecție socială, garanțiilor exercitării dreptului de proprietate și altor principii statuate de articolele 1, 6, 7, 15, 16, 18, 22, 46, 47, 54, 116, 121, 126 din Constituție.

Concluziile Curții

Audiind argumentele părților, Curtea a reținut că un atribut al statului de drept este caracterul său social, ce presupune instituirea unui sistem politic care ar permite adoptarea unor măsuri adecvate pentru redistribuirea bunurilor conform principiilor echității sociale, astfel încât toți membrii societății să posede un minim garantat de asigurare socială.

În același timp, Curtea a menționat că principiile care definesc caracterul social al statului, precum și principiul securității raporturilor juridice, nu pot proteja persoana de orice dezamăgire, inclusiv în ceea ce privește condițiile de pensionare sau de acordare a altor plăți sociale.

Curtea a reținut că statul dispune de o marjă largă de apreciere în domeniul drepturilor sociale, iar drepturile la asistență și protecție socială, prevăzute de articolul 47 din Constituție, nu garantează cuantumul exact al acestora, inclusiv al pensiei.

Curtea a conchis că materialele prezentate de reprezentanții Guvernului în ședința plenară îi permit să constate că premise ale modificării cadrului legal privind pensiile anticipate sau avantajoase au servit situația demografică din ultimii ani, precum și declinul economic al sistemului de asigurări sociale din Republica Moldova. Astfel, potrivit datelor prezentate de autorități, din 1990 până în 2009, în Republica Moldova rata natalității a scăzut de la 17,7 la 11,4, iar sporul natural al populației s-a diminuat de la 8% la -0,4%. Astfel, în prezent, un pensionar este întreținut de 1,84 persoane ocupate, față de 2,11 în 2003.

Curtea a acceptat, astfel, argumentele reprezentanților autorităților că, în acest context particular și în condițiile erodării capacităților financiare ale statului, înăsprirea condițiilor de pensionare și excluderea anumitor avantaje pentru unele categorii de salariați rezultă din necesitățile de asigurare a echilibrului dintre posibilitățile economice ale statului și bunăstarea întregii societăți și, deci, a echilibrului între interesul legal al anumitor persoane și interesul întregii societăți.

Pentru aceste considerente, Curtea a conchis că înăsprirea condițiilor de pensionare corespunde unor nevoi sociale imperioase, este necesară într-o societate democratică și, astfel, se încadrează în cerințele constituționale.

Pe de altă parte, Curtea a remarcat în privința mării de la 30 la 35 de ani a stagiului general de cotizare al femeilor că, la momentul executării depline a acestei norme – anul 2020, la atingerea vârstei de pensionare de 57 ani, femeile ce și-au început activitatea de muncă după vârsta de 22 ani nu vor putea acumula stagiul general de cotizare de 35 de ani și, astfel, nu vor dobândi dreptul deplin la pensie ($57-35=22$). Imposibilitatea acumulării stagiului general de cotizare de 35 ani la vârsta de 57 ani pentru femeile cu studii superioare se confirmă și prin prevederile Legii învățământului. În conformitate cu această lege, învățământul primar începe la 7 ani, durata ciclului studiilor medii fiind de 12 ani, la care se adaugă studiile superioare, ce cuprind 4-5 ani pentru ambele cicluri, ceea ce demonstrează faptul că o persoană devine specialist cu studii superioare la vârsta de 23-24 ani. Astfel, vârsta reală de pensionare pentru femeile cu studii superioare va fi de 58-59 de ani.

Calculul menționat a determinat Curtea să aprecieze drept disproporționată stabilirea unui stagi de cotizare de 35 de ani pentru femei, acesta nefiind corelat cu vârsta generală de pensionare de 57 ani.

În viziunea Curții, deși nu poate fi interpretat ca acordând dreptul la o prestație de o valoare determinată, articolul 47 din Constituție garantează un minim de asigurare socială tuturor persoanelor.

În această ordine de idei, Curtea a considerat că, având în vedere imposibilitatea acumulării stagiului general de cotizare de 35 ani la atingerea vârstei de 57 ani de către femeile cu studii superioare, norma legală nu oferă femeilor la pensionare minimul de asigurare socială garantat de articolul 47 din Constituție.

De asemenea, Curtea a statuat că doar dreptul la pensia ce se află în plată, care deja are o valoare economică determinată, constituie un drept de proprietate al persoanei, nu și simpla

speranță a menținerii condițiilor de pensionare pe viitor, acestea fiind drepturi potențiale sau aleatorii. Astfel, Curtea a constatat că normele contestate nu ridică probleme de compatibilitate cu protecția proprietății garantată de articolul 46 din Constituție.

Curtea Constituțională a reiterat că principiul independenței judecătorului, garantat de articolul 116 din Constituție, de Legea cu privire la statutul judecătorului, precum și de numeroase instrumente internaționale, reprezintă o garanție a eficienței justiției.

Curtea a subliniat că statutul constituțional al judecătorului nu constituie privilegiul lui personal, ci un bun al întregii societăți, având menirea să asigure o protecție eficientă a drepturilor fiecărui membru al societății.

În acest context, Curtea a reținut că remunerația judecătorului, ce cuprinde orice mijloc de asigurare materială sau socială, reprezintă una din componentele de bază ale independenței lui, fiind o contrabalansă pentru restricțiile, interdicțiile și responsabilitățile ce le sunt impuse de societate, iar statutul judecătorului nu trebuie asimilat cu cel al altor funcționari publici, indiferent de ierarhia acestora în stat.

Curtea a reținut că, în afară de datele menționate *supra* privind declinul demografic, datele statistice prezentate de autorități, precum și declarațiile oficialilor privind înregistrarea de către Republica Moldova a unei creșteri economice de 7% pe parcursul anului 2011, aceasta fiind cea mai accentuată creștere economică din Europa, nu atestă o criză economică profundă a statului. Astfel, situația existentă nu denotă necesitatea imperioasă a adoptării unor măsuri economice austere de o asemenea anvergură ce ar justifica ingerința în veriga de bază a statului de drept – independența justiției.

În același timp, Curtea a reținut că statutul procurorului este distinct de cel al judecătorului și că procurorii nu dispun de același volum de garanții inerente independenței judecătorilor în virtutea statutului de magistrat, astfel încât înăsprirea condițiilor de pensionare a procurorilor nu contravine normelor constituționale.

Hotărârea Curții

Pornind de la argumentele invocate mai sus, Curtea Constituțională a conchis că din normele contestate ale legilor nr.100 și nr.56 sunt **contrare Constituției** normele care stabilesc *stagiul general de cotizare pentru pensionare de 35 ani pentru femei* și normele prin care se modifică *modul de pensionare și alte garanții sociale ale judecătorilor*. În celelalte aspecte, normele contestate au fost **recunoscute constituționale**.

Opinie separată

Fiind de acord cu argumentele Curții privind neconstituționalitatea dispozițiilor art.II și punctelor 7 și 9 ale art.III din Legea nr.56 din 9 iunie 2011 în partea referitoare la art.46¹ al Legii nr.156-XIV din 14 octombrie 1998, prin care au fost modificate condițiile de pensionare a **judecătorilor**, și considerându-le în totalitate relevante și pentru normele legale referitoare la noile condiții de stabilire a pensiei pentru procurori, judecătorul E. Safaleru a făcut opinie separată cu privire la hotărârea Curții în partea ce vizează art.46² din Legea nr.156-XIV.

După părerea sa, modificările operate, prin care legiuitorul a instituit pentru procurori condiții noi de stabilire a pensiei micșorând concomitent cuantumul acesteia, diminuează protecția socială a acestei categorii de persoane statuată de Legea cu privire la procuratură.

Pentru procurori, ca și pentru judecători, pensia pentru limită de vârstă acordată conform condițiilor speciale este o necesitate izvorâtă din statutul lor profesional, care impune interdicții pe care celelalte categorii de asigurați nu le au.

Judecătorul a menționat că instituirea pensiei speciale pentru procurori, la fel ca și pentru judecători, nu reprezintă un privilegiu, aceasta fiind justificată în mod obiectiv ca o compensație parțială a inconvenientelor ce rezultă din rigorile statutului special stabilit prin lege, statut sever și restrictiv, care necesită a fi respectat de către procurori. În hotărârile precedente Curtea a subliniat că “dată fiind importanța socială majoră a obligațiilor procurorilor și anchetatorilor procuraturii, responsabilitatea sporită, riscul pe care îl comportă exercițiul atribuțiilor lor funcționale, categoriile respective de colaboratori trebuie să beneficieze de un sistem de garanții juridice certe”.

În opinia judecătorului, diminuarea drepturilor patrimoniale, majorarea vârstei de pensionare și a stagiului de cotizare pentru procurori cu consecința dobândirii întârziate a dreptului la pensie pentru limită de vârstă, operate prin normele legii criticate, impun persoanelor, cărora aceasta le este aplicabilă, o sarcină excesivă și disproporțională, fără a menține un just echilibru între interesul general și imperativele protecției drepturilor fundamentale ale persoanei.

Având în vedere toate aceste considerente și ținând cont de jurisprudența Curții Constituționale referitoare la pensiile judecătorilor și procurorilor, judecătorul a subliniat că statutul constituțional al acestora impune acordarea garanțiilor sociale (inclusiv dreptul la pensie pentru limită de vârstă în condiții speciale) ca o componentă a independenței procurorilor, garanție a statutului de drept, statuat de art.1 alin.(3) din Legea fundamentală.

D. Sesizări respinse

În cursul anului 2011 Curtea Constituțională a respins patru sesizări, prin care s-a solicitat controlul constituționalității unor acte normative emise de Parlament și Președintele Republicii Moldova:

1. *Sesizarea nr.14a/2011, PCI- 01/14a*

2. *Sesizarea nr. 22a/2011, DCC, MO nr. 128-130/18 din 05.08.2011*

3. *Sesizarea nr.25a/2011, DCC_ MO nr. 156-159/21 din 23.09.2011*

4. *Sesizarea nr.29a/2011, DCC nr. 6/2011, MO nr. 238-242/33 din 30.12.2011.*

1. La 11 iulie 2011, prin scrisoare, Curtea a respins sesizarea pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr.90-XVIII din 4 decembrie 2009 pentru modificarea și completarea unor acte legislative și a Legii nr.46 din 24 martie 2011 pentru modificarea art.40 din Legea cu privire la poliție nr.416-XII din 18 decembrie 1990

(Sesizarea nr.14a/2011, PCI- 01/14a)

Circumstanțele cauzei

La originea cauzei s-a aflat sesizarea deputatului Serghei Sîrbu, care viza modificările operate în 20 de legi, ce reglementează statutul unor categorii de funcționari. Normele legale care au suferit modificări sau care au fost abrogate aveau ca obiect asigurarea cu spațiu locativ a acestor categorii de persoane.

Concluziile Curții

Examinând în prealabil, conform art.40 din Codul jurisdicției constituționale, sesizarea, Curtea a constatat că aceasta nu corespunde cerințelor procedurale ale jurisdicției constituționale. Prin scrisoare Curtea a propus autorului să concretizeze obiectul sesizării.

De asemenea, Curtea a menționat că nu au fost expuse expres, referitor la fiecare normă legală contestată, motivele de neconstituționalitate și nu a fost indicată concret norma constituțională încălcată. Autorul a conchis la general că modificările și completările operate prin dispozițiile legilor criticate contravin art.1 alin.(3), art.7, art.15, art.16, art.18, art.43, art.46, art.47, art.54 și art.126 din Constituție.

Caracterul general al sesizării, lipsa argumentelor raportate la fiecare normă legală contestată nu permit a determina legătura causală între dispozițiile legilor criticate și normele constituționale invocate ca fiind încălcate.

Conform prevederilor art.24 alin.(2) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art.39 din Codul jurisdicției constituționale, sesizarea trebuie să cuprindă obiectul sesizării. Autorul sesizării este obligat să argumenteze necorespunderea actului legislativ contestat dispozițiilor constituționale, să specifice legătura causală între prevederile contestate și normele constituționale enunțate. Aceste cerințe nu au fost respectate.

2. Decizia din 26 iulie 2011 asupra sesizării pentru controlul constituționalității unei prevederi din Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii nr.947 din 19 iulie 1996

(Sesizarea nr. 22a/2011, DCC, MO nr. 128-130/18 din 05.08.2011)

Circumstanțele cazului

La originea cauzei s-a aflat sesizarea avocatului parlamentar Anatolie Munteanu. În opinia sa, prevederea legii vine în contradicție cu principiile constituționale ale separației și colaborării puterilor în stat (art.6), accesului liber la justiție (art.20), independenței și imparțialității judecătorului (art.116 (alin.1)).

Concluziile Curții

Curtea a reținut că fondul sesizării se reduce în ansamblu la politica statului în domeniul justiției, direcțiile principale ale căreia sînt aprobate de Parlament, conform atribuției de bază statuate de Constituție. Autorul sesizării a abordat o problemă de drept ce comportă caracter de raționalitate, însă problemele de raționalitate nu fac domeniul jurisdicției constituționale.

Potrivit art. 31 din Legea cu privire la avocații parlamentari nr.1349-XIII din 17 octombrie 1997, avocații parlamentari au dreptul să sesizeze Curtea Constituțională în vederea controlului constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului, decretelor Președintelui Republicii Moldova, hotărârilor și dispozițiilor Guvernului, asupra corespunderii lor principiilor general acceptate și actelor juridice internaționale cu privire la drepturile omului. În sensul art.31 din Legea nr.1349-XIII, doar nerespectarea prin prevederile unui act legal a principiilor constituționale și standardelor internaționale cu privire la drepturile omului poate servi drept temei pentru avocatul parlamentar de a sesiza Curtea Constituțională.

Decizia Curții

Având în vedere că obiectul sesizării depășește competența avocatului parlamentar în calitate de subiect cu drept de sesizare a Curții Constituționale, ținând cont de prevederile art.13, art.15-17, art.21-24, art.27-31 din Legea cu privire la avocații parlamentari, Curtea a respins sesizarea, apreciind că aceasta nu corespunde cerințelor prevăzute de art.39 din Codul jurisdicției constituționale.

3. Decizia din 15 septembrie 2011 asupra sesizării pentru controlul constituționalității unei prevederi a Codului de procedură penală și a unor prevederi ale Legii nr.836-XIII din 17 mai 1996 „Cu privire la sistemul instanțelor judecătorești militare”

(Sesizarea nr.25a/2011, DCC, MO nr. 156-159/21 din 23.09.2011)

Circumstanțele cauzei

La originea cauzei s-a aflat sesizarea deputatului în Parlament Serghei Sîrbu pentru controlul constituționalității sintagmei „Departamentului Situații Excepționale, Serviciului de Informație și Securitate, Serviciului de Protecție și Pază de Stat” din pct.1) art.37 al Codului de procedură penală, a dispozițiilor pct.2) și pct.4) ale aceluiași articol, precum și a sintagmei „și colaboratorilor care îndeplinesc serviciul special” din art.1 al Legii nr.836-XIII din 17 mai 1996 „Cu privire la sistemul instanțelor judecătorești militare”

Autorul sesizării a considerat că sintagmele și prevederile legale menționate contravin art.16 alin.(2) din Constituție și art.6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

Concluziile Curții

În procesul examinării preliminare a sesizării s-a constatat că la 22 iulie 2011 Parlamentul a adoptat Legea nr.163 „Pentru modificarea și completarea unor acte legislative”, prin prevederile căreia a fost abrogată Legea nr.836-XIII din 17 mai 1996 „Cu privire la sistemul instanțelor judecătorești militare”, cu modificările și completările ulterioare, și art.37 din Codul de procedură penală.

Astfel, Curtea a constatat că excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor legale contestate a fost rezolvată, iar sesizarea a rămas fără obiect.

Decizia Curții

Pentru considerentele expuse, Curtea **nu a acceptat spre examinare în fond** sesizarea privind controlul constituționalității sintagmei „*Departamentului Situații Excepționale, Serviciului de Informație și Securitate, Serviciului de Protecție și Pază de Stat*” din pct.1) art.37 al Codului de procedură penală, a dispozițiilor pct.2) și pct.4) ale aceluiași articol, precum și a sintagmei „și colaboratorilor care îndeplinesc serviciul special” din art.1 al Legii nr.836-XIII din 17 mai 1996 „Cu privire la sistemul instanțelor judecătorești militare”.

4. Decizia din 14 decembrie 2011 privind sistarea procesului pentru controlul constituționalității articolului 21 alin.(2) și alin.(3) din Legea nr.344-XIII din 23 decembrie 1994 privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri) și articolului 40 alin.(5) din Legea nr. 294-XVI din 25 decembrie 2008 cu privire la Procuratură

(Sesizarea nr.29a/2011, DCC nr. 6/2011, MO nr. 238-242/33 din 30.12.2011)

Circumstanțele cauzei

Drept temei pentru examinarea dosarului a servit sesizarea Procurorului General, dl Valeriu Zubco, care a contestat dispozițiile articolului 21 alin.(2) și (3) din Legea privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri) și art.40 alin.(5) din Legea cu privire la procuratură, considerându-le contrare articolelor 6, 109, 111, 124 alin.(3) și 125 alin.(1), (2) și (5) din Constituție.

Decizia Curții

Întrucât Procurorul General și-a retras sesizarea, argumentând că la 25 noiembrie 2011 Parlamentul a adoptat în lectură finală Strategia de reformare a sectorului justiției pentru anii 2011-2015, care prevede și modificarea criteriilor și procedurii de selectare, numire și promovare în funcție a procurorilor, Curtea **a sistat procesul** pentru controlul constituționalității prevederilor contestate din Legea privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri) și din Legea cu privire la Procuratură.

E. Sesizări restituite

În perioada de referință Curtea Constituțională a restituit două sesizări:

1. Sesizarea 8a/ 2011

2. Sesizarea nr. 7a/2011

1. La 12 aprilie 2011 Curtea a restituit sesizarea pentru controlul constituționalității articolului 21 din Legea nr.344-XIII din 23 decembrie 1994 privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri) și articolului 40 alin.(5) din Legea nr.294-XVI din 25 decembrie 2008 cu privire la Procuratură, pentru a fi adusă în concordanță cu dispozițiile art.39 din Codul jurisdicției constituționale.

(Sesizarea 8a/ 2011)

2. La 13 aprilie 2011 Curtea Constituțională a restituit sesizarea privind controlul constituționalității unor prevederi din Codul familiei, din Legea ocrotirii sănătății nr.411-XIII din 28 martie 1995 și din Legea privind drepturile copilului nr.338-XIII din 15 decembrie 1994, pentru concretizarea obiectului și aducerea ei în conformitate cu prevederile art.39 din Codul jurisdicției constituționale.

(Sesizarea nr. 7a/2011)

Circumstanțele cazului

Prin sesizarea depusă avocatul parlamentar Aurelia Grigoriu a solicitat controlul constituționalității următoarelor prevederi:

- cuvântul „obligatoriu” din art.13 alin.(1) din Codul familiei;
- sintagma „sînt obligate” din prima propoziție și cuvântul „obligatoriu” din propoziția a doua a art. 6 alin.(2) din Legea ocrotirii sănătății nr.411-XIII din 28 martie 1995;
- sintagma „sînt obligate” din art.15 alin.(1) din Legea privind drepturile copilului nr.338-XIII din 15 decembrie 1994.

În opinia autorului sesizării, prevederile contestate, care stipulează obligativitatea suferenței unui examen medical a persoanelor ce doresc să-și înregistreze căsătoria, reprezintă o ingerință a statului în exercitarea dreptului la căsătorie și a dreptului la viața intimă, familială și privată.

Concluziile Curții

Potrivit art.24 alin.(2) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art.39 din Codul jurisdicției constituționale, sesizarea trebuie să fie motivată, să cuprindă obiectul și împrejurările pe care subiectul își întemeiază cerințele, expunerea normelor legale și argumentele care dovedesc că norma contestată contravine Constituției.

Sesizarea nu corespunde după formă și conținut cerințelor de procedură ale jurisdicției constituționale, în special, nu au fost respectate cerințele legale privind obiectul sesizării.

Conform legii, semnatarul sesizării este obligat să definească clar obiectul sesizării, să argumenteze necorespunderea actului legislativ sau normei contestate cu dispozițiile constituționale, cadrul legal al Republicii Moldova sau tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.

În temeiul art.40 alin.(3) din Codul jurisdicției constituționale, Curtea a restituit autorului sesizarea.

1.2. Controlul constituționalității hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, potrivit art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție

A. Procese sistate

În anul 2011 Curtea Constituțională a sistat două procese pentru controlul constituționalității hotărârilor și ordonanțelor Guvernului:

1. *Sesizarea nr. 20a/2011, DCC nr. 5/2011, MO nr. 227-232/38 din 23.12.2011*

2. *Sesizarea nr. 33a/2011, DCC, MO nr. 15/4 din 17.01.2012*

1. Decizia din 8 decembrie 2011 despre sistarea procesului pentru controlul constituționalității pct.3 din Anexa nr.5 la Hotărârea Guvernului nr.667 din 8 iulie 2005 cu privire la măsurile de realizare a Legii nr.283-XV din 4 iulie 2003 privind activitatea particulară de detectiv și de pază

(Sesizarea nr. 20a/2011, DCC nr. 5/2011, MO nr. 227-232/38 din 23.12.2011)

Circumstanțele cauzei

La originea cauzei s-a aflat sesizarea deputatului Serghei Sîrbu, care a opinat că prin prevederile pct.3 din Anexa nr.5 la Hotărârea nr.667 Guvernul a instituit monopolul poliției asupra activităților de pază a transporturilor valorilor importante și a încasărilor, prin care fapt a depășit limitele stabilite de lege, pentru executarea căreia a fost adoptată Hotărârea nr.667, astfel încălcând prevederile constituționale ale art.1 alin.(3), art.6 și art. 102 alin.(2) din Constituție.

Concluziile Curții

Curtea a relevat că autorul sesizării n-a adus probe pertinente privind limitarea prin pct.3 din Anexa nr.5 la Hotărârea Guvernului nr.667 din 8 iulie 2005 a drepturilor cetățenilor de a exercita activități de pază a transporturilor unor bunuri și valori importante și a încasărilor.

La 24 ianuarie 2006, prin Hotărârea nr.2, Curtea Constituțională a exercitat controlul constituționalității prevederilor art.5 alin.(2), art.22 alin.(2), art.23 alin. (10), art.24 alin.(1)-(3) din Legea nr. 283-XV din 4 iulie 2003 privind activitatea particulară de detectiv și de pază și a Anexei nr.2 la Hotărârea Guvernului nr.667 din 8 iulie 2005, prin care s-a aprobat Regulamentul privind condițiile de pregătire, perfecționare și atestare a personalului organizațiilor de pază.

Curtea a reținut relevanța pentru prezenta cauză a Hotărârii nr.2 din 24 ianuarie 2006 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr.283-XV, recunoscute constituționale.

Argumentând în această hotărâre constituționalitatea prevederilor legale, care abilitează Guvernul cu dreptul de a stipula prin hotărâre obligațiile personalului de pază, ale conducătorilor de organizații, de a aproba regulamentul privind condițiile de pregătire, perfec-

ționare și atestare a personalului organizațiilor particulare de pază, Curtea s-a referit și la dispozițiile pct.(1)-(4) din Anexa nr.5 la Hotărârea Guvernului nr.667 din 8 iulie 2005.

Decizia Curții

Curtea a reținut că în Hotărârea nr. 2 din 24 ianuarie 2006 s-a pronunțat asupra problemelor abordate în sesizare, motiv pentru care, în conformitate cu art.60 lit.e) din Codul juridicției constituționale, a dispus **sistarea procesului**.

Adresă

În procesul examinării sesizării Curtea a constatat că Parlamentul n-a stabilit prin lege lista obiectivelor a căror pază nu poate fi efectuată de organizațiile particulare de pază.

În context Curtea a subliniat că este în vigoare Hotărârea Guvernului nr.1510 din 12 decembrie 2003 „Cu privire la aprobarea listei obiectivelor a căror pază nu poate fi efectuată de organizațiile particulare de pază”, care în lista aprobată include instituțiile bancare, deși alin.(10) art.23 din Legea nr.283-XV nu mai conține restricții referitoare la asigurarea pazei la instituțiile bancare.

Curtea a atras atenția Guvernului asupra necesității de a modifica prevederile contestate din Hotărârea Guvernului nr. 667 și de a reglementa condițiile în care asemenea servicii urmează a fi prestate de către organizațiile care practică activitate particulară de pază.

Curtea a atenționat Guvernul că la elaborarea noilor reglementări urmează să țină cont de prevederile art.9 alin.(3) din Constituție.

Guvernul n-a executat dispozițiile art.LXXIII pct.(1) din Legea nr.280-XVI, potrivit căruia urma să aducă actele sale normative în concordanță cu legea în termen de 6 luni.

2. Decizia din 30 decembrie 2011 de sistare a procesului pentru controlul constituționalității unor prevederi referitoare la deconectarea de la sistemele centralizate de termoficare

(Sesizarea nr. 33a/2011, DCC, MO nr. 15/4 din 17.01.2012)

Circumstanțele cauzei

La originea cauzei s-a aflat sesizarea deputaților Serghei Sîrbu, Maria Postoico și Vladimir Vitiuc pentru controlul constituționalității unor prevederi din Regulamentul cu privire la modul de prestare și achitare a serviciilor locative, comunale și necomunale pentru fondul locativ, contorizarea apartamentelor și condițiile deconectării acestora de la / reconectării la sistemele de încălzire și alimentare cu apă, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 191 din 19 februarie 2002, în redacția Hotărârii Guvernului nr. 707 din 20 septembrie 2011 cu privire la unele măsuri de eficientizare a funcționării sistemelor de alimentare centralizată cu energie termică.

Concluziile Curții

Audiind argumentele părților, Curtea a reținut că administrarea proprietății comune, modul de folosință și de întreținere a acesteia sunt reglementate de articolele 344-373 din Codul civil și de alte acte normative.

Curtea a observat că, potrivit actelor legislative aplicabile în domeniu, evidența pierderilor normative de energie termică în încăperile tehnice (etaje tehnice și subsoluri) care mențin în stare funcțională sistemele ingineresti de alimentare cu apă și de canalizare în perioada rece și necesitatea încălzirii locurilor de uz comun este pusă în sarcina gestionarilor fondului de locuințe.

Curtea a reținut că autorii sesizării nu au contestat prevederile legilor, în temeiul cărora a fost elaborat Regulamentul în cauză.

Curtea a conchis că problema abordată în sesizare nu face domeniul controlului constituționalității, subliniind că prevederile contestate din Regulament, fiind elaborate pentru executarea legilor, care nu sînt contestate, sunt susceptibile **controlului legalității**, iar aceasta ține de **competența instanțelor de drept comun**.

În acest context, Curtea a subliniat că **persoanele ce se consideră lezate în drepturile lor prin prevederile contestate se pot adresa în instanțele de drept comun**.

Decizia Curții

Prezumând constituționalitatea prevederilor legale, în executarea cărora Guvernul, prin Hotărîrea nr.191 din 19 februarie 2002, a aprobat Regulamentul respectiv și având în vedere că fondul problemei în cauză ține de controlul legalității, ce intră în competența instanțelor de drept comun, în conformitate cu art.60 lit.c) din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională a dispus **sistarea procesului**.

B. Sesizări restituite

La 18 martie 2011 Curtea a **restituit sesizarea** pentru controlul constituționalității sintagmei „*au fost condamnate prin sentință judecătorească definitivă*” din pct.3 alineatul doi al Regulamentului cu privire la serviciul în organele afacerilor interne, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.334 din 8 iulie 1991, în redacția Hotărîrii Guvernului nr.1445 din 19 decembrie 2006, întrucât nu întrunea condițiile impuse de art.39 din Codul jurisdicției constituționale.

(Sesizarea nr.4a/ 2011)

1.3. Controlul constituționalității tratatelor internaționale, potrivit art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție

În perioada de referință Curtea nu a înregistrat sesizări pentru controlul constituționalității tratatelor internaționale.

1.4. Interpretarea Constituției, potrivit art.135 alin.(1) lit.b) din Constituție

A. Sesizări admise

În anul 2011 Curtea Constituțională a admis spre examinare patru sesizări privind interpretarea Constituției:

1. *Sesizarea 3b/2011, HCC nr. 2/2011, MO nr. 31/4 din 22.02.2011*

2. Sesizarea nr.9b/2011, HCC nr.17/2011, MO nr. 166-169/23 din 07.10.2011

3. Sesizarea 17b/2011, HCC nr. 21.2011, MO nr. 187-191/29 din 04.11.2011

4. Sesizarea 32b/2011, HCC nr. 23/2011, MO nr. 203-205/32 din 25.11.2011

1. Hotărârea din 8 februarie 2011 pentru interpretarea art.90 alin.(4) din Constituția Republicii Moldova

(Sesizarea 3b/2011, HCC nr. 2/2011, MO nr. 31/4 din 22.02.2011)

Circumstanțele cauzei

La originea cauzei s-a aflat sesizarea deputaților în Parlament Serghei Sîrbu și Artur Reșetnicov privind interpretarea art.90 alin.(4) din Constituția Republicii Moldova sub două aspecte:

1) Este aplicabil termenul prevăzut la art.90 alin.(4) și în cazul în care funcția de Președinte al Republicii Moldova a fost exercitată prin instituirea interimatului?

9+2) În ce termen Parlamentul nou constituit urmează să organizeze procedura de alegere a Președintelui Republicii Moldova în cazul în care, anterior, funcția de șef al statului a fost exercitată prin instituirea interimatului și din ce moment începe să curgă acest termen?

Concluziile Curții

Curtea a menționat că, reglementând modul de organizare și funcționare a instituției șefului statului în Republica Moldova, constituanta legislativă a prevăzut și unele situații excepționale, determinate de încetarea înainte de termen a mandatului Președintelui. Pentru realizarea principiului continuității puterii, ea a statuat, după analogie cu alte funcții publice, vacanța funcției și interimatul funcției de Președinte al Republicii Moldova.

Curtea Constituțională a apreciat că, în sens constituțional, vacanța funcției constituie intervalul de timp în care o funcție nu este ocupată. Curtea s-a referit la hotărârile sale: nr.43 din 14.12.2000, care prevede că vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova *“survine ca rezultat al unor situații ce conduc la întreruperea definitivă a curgerii termenului mandatului, ceea ce, de fapt, înseamnă încetarea mandatului prezidențial”* și nr.18 din 27.10.2009, potrivit căreia *“Vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova este perioada de timp care începe din momentul încetării mandatului Președintelui până la alegerea noului Președinte”*.

Pentru elucidarea semnificației instituției interimatului funcției de Președinte al Republicii Moldova, Curtea Constituțională, prin Hotărârea nr.43 din 14.12.2000, a examinat dispozițiile art.90 alin.(1) în coroborare cu cele ale art.91 din Constituție și a stabilit că *“instituirea interimatului funcției de Președinte al Republicii urmărește asigurarea continuității exercitării funcției șefului statului în cazul în care Președintele nu își mai poate exercita atribuțiile, astfel, această situație urmând a fi calificată drept vacanță a funcției cauzată de demisia, demiterea Președintelui, de imposibilitatea temporară sau definitivă de a-și exercita atribuțiile sau de deces”*.

Analizând norma alin.(4) art.90 din Constituție în sensul aplicabilității, Curtea Constituțională a constatat că situația juridică determinată de vacanța și interimatul funcției de Președinte existentă la data examinării cauzei, raportată la termenul desfășurării alegerilor pentru funcția de Președinte, nu este reglementată în Constituția Republicii Moldova. În condițiile ordinare, reglementate de art.80 din Constituție, Președintele, termenul de investitură al căruia a expirat, își exercită mandatul până la depunerea jurământului de către Președintele nou-ales.

Pentru a nu-și aroga atribuțiile organului legislativ, Curtea Constituțională a menționat că nu va stabili termenul în care Parlamentul nou-constituit urmează să desfășoare procedura de alegere a Președintelui Republicii Moldova. Atât Constituția, cât și hotărârile de interpretare anterioare nu permit Curții Constituționale să extindă șirul de situații care angajează instituirea interimatului funcției de Președinte. Extinderea acestui șir și stabilirea termenului pentru desfășurarea alegerilor la funcția de Președinte al Republicii Moldova ar însemna pentru Curtea Constituțională să exercite o atribuție improprie și să substituie constituanta legislativă, ceea ce este inadmisibil.

Hotărârea Curții

Curtea a constatat că alin.(1) art.90 din Constituție prevede că **vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova intervine în caz de expirare a mandatului, de demisie, de demitere, de imposibilitate definitivă a exercitării atribuțiilor sau de deces. Dispozițiile alin.(4) art.90 din Constituție se aplică numai în cazurile prevăzute la alin.(1) art.90 din Constituție.**

Curtea a menționat că nu se poate pronunța asupra aplicabilității termenului de 2 luni prevăzut de art.90 alin.(4) din Constituție în cazul instituirii interimatului succesiv al funcției de Președinte, dat fiind că această situație nu este reglementată de Constituție. Pentru acest motiv, Curtea **a sistat procesul** de interpretare a alin.(4) art.90 din Constituție în această parte.

Adresă

Luând în considerație faptul că legislația nu reglementează procedura de transmitere și de preluare a atribuțiilor de Președinte al Republicii Moldova, precum și mecanismul de instituire a interimatului funcției de Președinte în cazul survenirii vacanței funcției și încetării înainte de termen a mandatului de Președinte, Curtea Constituțională a adoptat o *adresă*.

2. Hotărârea din 20 septembrie 2011 pentru interpretarea prevederilor art.78 din Constituția Republicii Moldova

(Sesizarea nr.9b/2011, HCC nr.17/2011, MO nr. 166-169/23 din 07.10.2011)

Circumstanțele cauzei

La originea cauzei s-a aflat sesizarea deputaților în Parlament Mihai Ghimpu, Tudor Dețliu și Raisa Apolschii, drept temei servind imposibilitatea alegerii Președintelui Republicii Moldova în condițiile stipulate de art.78 din Constituție, cu votul a 3/5 din numărul deputaților aleși. Autorii au considerat că soluția acestei probleme, care este de ordin politico-juridic, poate fi identificată prin interpretarea prevederilor constituționale ale art.78.

Concluziile Curții

Curtea a menționat că dispozițiile art.78 din Constituție se aplică integral și în cazul Parlamentului investit în cadrul alegerilor anticipate, dacă precedentul Parlament a fost dizolvat în legătură cu nealegerea șefului statului.

În cazul eșuării alegerii Președintelui Republicii Moldova dizolvarea Parlamentului este iminentă, întrucât dispozițiile alin.(5) al art.78 comportă caracter imperativ.

Anterior, în același sens, Curtea a statuat că art.78 alin.(5) din Constituție prevede expres că Președintele în exercițiu dizolvă Parlamentul dacă Președintele Republicii Moldova nu a fost ales și după alegerile repetate. Curtea a recunoscut drept circumstanțe care justifică dizolvarea Parlamentului neparticiparea la alegerea șefului statului a majorității parlamentare, care constituie 61 de deputați conform Constituției (Avizul nr.4 din 26.12.2010).

Curtea a subliniat că prin dispoziția cuprinsă în alin.(5) art.78 din Constituție se urmărește asigurarea funcționalității organelor constituționale ale statului. Având în vedere principiul unității materiei constituționale, obligația Președintelui în exercițiu de a dizolva Parlamentul, conform prevederilor art.78 alin.(5) din Constituție, este necesar a fi realizată cu respectarea prevederilor art.85 alin.(3) din Constituție, potrivit căruia în cursul unui an Parlamentul poate fi dizolvat o singură dată.

Curtea a reținut că din dispozițiile art.78 alin.(5) din Constituție, coroborate cu norma constituțională a art.85 alin.(3) și cu prevederea art.10 alin.(3) din Legea cu privire la procedura de alegere a Președintelui Republicii Moldova, rezultă cu certitudine că după expirarea unui an de la data ultimei dizolvări a Parlamentului, dar nu mai devreme, Președintele în exercițiu, în baza avizului Curții Constituționale privind constatarea circumstanțelor care justifică dizolvarea Parlamentului, adoptat, la sesizare, în conformitate cu art.135 alin.(1) lit.f) din Constituție, are obligația de a emite decretul privind dizolvarea Parlamentului și stabilirea datei alegerilor anticipate în termenele prevăzute de art.76 alin.(3) din Codului electoral.

Astfel, Curtea a subliniat că, în conformitate cu prevederile art.78 alin.(5) din Constituție, Președintele este obligat să dizolve Parlamentul ori de câte ori nu este ales Președintele Republicii Moldova, inclusiv în cazul Parlamentului investit în cadrul alegerilor anticipate ca urmare a dizolvării Parlamentului precedent în legătură cu nealegerea șefului statului.

În Hotărârea nr.2 din 08.02.2011 pentru interpretarea art.90 alin.(4) din Constituția Republicii Moldova Curtea a menționat că *“termenul privind desfășurarea alegerilor prezidențiale în cadrul perioadei de exercitare a interimatului funcției de Președinte ține de procedura cu privire la alegerea Președintelui, Parlamentul, în conformitate cu alin.(6) art.78 din Constituție, având deplină putere de a reglementa această problemă prin lege, respectând principiile constituționale.”*

Referitor la argumentul invocat în sesizare privind imposibilitatea formării majorității parlamentare necesare pentru alegerea Președintelui Republicii, care a și determinat nedesfășurarea procedurii de alegere a șefului statului, deputații fiind conștienți că alegerile vor eșua, Curtea readuce în atenția Parlamentului Avizul nr.4 din 26.12.2000, în care a apreciat că neparticiparea deputaților la alegerea șefului statului constituie nu numai o încălcare a art.84 alin.(1) din Regulamentul Parlamentului, dar și o încălcare a art.68 alin.(1) din Constituție, care stipulează expres că **în exercitarea mandatului deputații în Parlament trebuie să acționeze numai în serviciul poporului**. Curtea a subliniat că dreptul constituțional al Președintelui de a dizolva Parlamentul în asemenea circumstanțe reprezintă o modalitate de a reacționa la obstrucționarea alegerilor prezidențiale repetate. În acest caz, șeful statului nu numai că este în drept să dizolve Parlamentul, dar, potrivit Legii Supreme, are obligația de a proceda astfel.

Cu referire la dezvoltarea prin lege organică a unui mecanism privind instituționalizarea unei proceduri ce ar asigura alegerea șefului statului și nu ar admite dizolvarea repetată a Parlamentului, Curtea a menționat următoarele: importanța și rolul Constituției, ca așezământ suprem de drept în stat, impun o procedură riguroasă de adoptare, implicit, de revizuire a Constituției. Titlul VI din Legea Supremă reglementează expres procedura de revizuire a Constituției, stabilind subiecții cu drept de inițiere a revizuirii, limitele revizuirii și ordinea adoptării legii privind modificarea Constituției.

Reglementarea expresă a procedurii de revizuire și completare a Constituției presupune evitarea intervențiilor în normele constituționale în funcție de situație.

Alineatele (3) – (4) ale art.78 din Constituție, supuse unei analize textuale, denotă că ele conțin atât prevederi de drept material (de substanță), cât și prevederi de drept procedural. Astfel, alin.(3) al art.78, potrivit căruia “este ales candidatul care a obținut votul a trei cincimi din numărul deputaților aleși”, stabilește majoritatea necesară pentru alegerea șefului statului. După conținut, această prevedere este de substanță, deoarece stipulează condiția esențială pentru validarea șefului statului, și indiferent de etapele pe care le implică votarea propriu-zisă, reglementată de prevederile ulterioare, este obligatorie pentru Parlament.

Curtea a reiterat că pentru executarea dispozițiilor art.78 alin.(6) din Constituție, la 22 septembrie 2000 Parlamentul a adoptat Legea organică nr.1234-XIV “Cu privire la procedura de alegere a Președintelui Republicii Moldova”.

În art.9 al Legii nr.1234-XIV legislatorul a reglementat desfășurarea alegerilor ordinare (turul întâi și turul doi). Potrivit prevederilor art.10 al legii enunțate, alegerile repetate au loc în cel mult 30 de zile de la ultimele alegeri ordinare în care nu a fost ales Președintele Republicii Moldova. Legislatorul este în drept să dezvolte prin lege organică procedura și etapele desfășurării alegerilor repetate, modalitatea de desemnare a candidaților și numărul lor, posibilitatea desemnării candidaților noi, reluarea alegerilor repetate ș.a. Dispozițiile legii organice însă trebuie să fie în strictă concordanță cu principiile constituționale, să nu aducă atingere dispoziției constituționale de substanță cuprinsă în alin.(3) art.78 din Constituție, care prevede alegerea șefului statului cu votul a 3/5 din numărul deputaților aleși.

Hotărârea Curții

Curtea a statuat că, în sensul dispozițiilor alineatului (5) al articolului 78 din Constituție, șeful statului este obligat să dizolve Parlamentul ori de câte ori nu este ales Președintele Republicii Moldova în condițiile prevăzute de Constituție. Dispozițiile articolului 78 din Constituție se aplică integral și în cazul Parlamentului investit în cadrul alegerilor anticipate, dacă precedentul Parlament a fost dizolvat în legătură cu nealegerea șefului statului. În sensul dispozițiilor alineatului (6) al articolului 78 din Constituție, Parlamentul este în drept să dezvolte în Legea cu privire la procedura de alegere a Președintelui Republicii Moldova un mecanism adecvat referitor la alegerile repetate, cu condiția respectării principiilor constituționale. Având în vedere principiul supremației Constituției, Parlamentul nu poate institui prin lege organică o altă majoritate pentru alegerea Președintelui Republicii Moldova în cazul dizolvării multiple a Parlamentului cauzată de eșuarea alegerii Președintelui, prin care s-ar aduce atingere prevederilor alineatului (3) al articolului 78 din Constituție.

Opinie separată

Judecătorul Victor Pușcaș a considerat că prevederile art.78 din Constituție trebuiau susepuse nu doar interpretării textuale, ci și interpretării funcționale.

Analizând doar textul dispozițiilor art.78, el a ajuns la concluzia că acesta permite Parlamentului să reglementeze prin Legea cu privire la procedura de alegere a Președintelui¹ o altă majoritate pentru alegerea Președintelui după desfășurarea primului tur în condițiile prevăzute de Legea Supremă.

În acest context el a subliniat că sintagma „numărul necesar de voturi” din alin.(4), analizată prin prisma alin.(6): „Procedura de alegere a Președintelui Republicii Moldova este stabilită prin lege organică.”, oferă legiuitorului posibilitatea să reglementeze prin Legea nr.1234 alegerea șefului statului în turul doi cu o altă majoritate de voturi, aceasta fiind o procedură cu finalitate logică.

După părerea sa, alegerea Președintelui în situația exercitării succesive a interimatului, generate de incapacitatea Parlamentului de a alege șeful statului, ține de procedura cu privire la alegerea Președintelui și, în conformitate cu alin.(6) art.78 din Constituție, Parlamentul are deplina putere de a reglementa această problema, respectând principiile constituționale.

3. Hotărârea din 20 octombrie 2011 privind interpretarea articolului 46 alin. (3) din Constituție

(Sesizarea 17b/2011, HCC nr. 21.2011, MO nr. 187-191/29 din 04.11.2011)

¹ M.O., 2000, nr.139-140, art.996

Circumstanțele cauzei

La originea cauzei s-a aflat sesizarea ministrului justiției, dl Oleg Efrim, care a solicitat să se explice dacă prezumția caracterului licit al dobândirii averii, instituită de articolul 46 alin. (3) din Constituție, protejează în egală măsură proprietatea funcționarilor publici și a altor persoane salarizate de la bugetul de stat.

Concluziile Curții

Audiind argumentele părților, Curtea a reținut că sesizarea vizează în esență posibilitatea răsturnării sarcinii probei în cazul funcționarilor publici și al altor persoane salarizate de la bugetul de stat, preconizându-se ca averea acestora, a cărei dobândire licită nu poate fi dovedită, să fie confiscată. Pe cale de consecință, ar rezulta că **averea unui funcționar public sau a altei persoane salarizate de la bugetul de stat ar fi prezumată ca fiind dobândită ilicit**, până la dovada contrarie făcută de titularul ei, scutind astfel statul, în persoana procurorului, de obligația de a proba ilegalitatea veniturilor obținute.

Curtea a subliniat că statul are o poziție dominantă în raport cu individul și deține întreg instrumentarul necesar pentru desfășurarea acțiunilor de cercetare a caracterului ilicit al dobândirii averii. De asemenea, statul dispune și de alte mecanisme instituite pentru verificarea averii funcționarilor publici și a demnitarilor prin sistemul declarațiilor pe venit.

Curtea a statuat că poate accepta că instrumentele statului de luptă împotriva corupției și criminalității organizate nu sunt întotdeauna perfecte, însă consideră că oricare ar fi interpretarea celorlalte articole invocate de autorul sesizării, când se ajunge la ingerința în dreptul de proprietate, se revine la articolul 46 alin. (3) din Constituție, care prevede prezumția caracterului licit al dobândirii averii. În acest context, Curtea a apreciat că nu există nici o rațiune care ar exclude aplicarea acestei norme în cazul funcționarilor publici sau al altor persoane salarizate de la bugetul de stat.

În acest context, Curtea a menționat că, potrivit articolului 54 alin. (1) din Constituție, în Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului. În același sens, articolul 142 alin.(2) din Constituție dispune că nici o revizuire nu poate fi făcută dacă are ca rezultat suprimarea garanțiilor drepturilor fundamentale ale cetățenilor. Prin urmare, Curtea Constituțională a statuat că, cu atât mai mult, **nu poate, printr-o interpretare, să suprimă garanția unui drept constituțional.**

De asemenea, Curtea a reținut că redacția articolului 46 din Constituție arată clar voința legiuitorului constituant de a aplica această garanție constituțională inclusiv funcționarilor publici și altor persoane salarizate de la bugetul de stat. Prin urmare, Curtea a conchis că **demersul autorului sesizării vizează o completare voalată a Constituției**, ceea ce este inadmisibil din punct de vedere juridic.

Curtea a subliniat că principiul prezumției caracterului licit al dobândirii proprietății este o **normă de substanță**, care nu poate fi atinsă și schimbată printr-o interpretare. În acest context, Curtea a statuat că nici interpretarea textuală, nici cea funcțională nu îi permite să prevadă un text care lipsește în Constituție și, prin urmare, demersul autorului sesizării nu numai că este lipsit de fundament constituțional, ci contravine textului și spiritului Constituției.

Hotărârea Curții

Pornind de la argumentele invocate mai sus, Curtea Constituțională a hotărât că, în sensul alineatului (3) al articolului 46 din Constituție, **principiul constituțional al prezumției dobândirii licite a averii instituie o protecție generală ce se aplică tuturor persoanelor, inclusiv, în egală măsură și în același volum, funcționarilor publici și altor persoane salarizate de la bugetul de stat.**

4. Hotărârea din 9 noiembrie 2011 privind interpretarea articolului 116 alin. (4) din Constituție

(Sesizarea 32b/2011, HCC nr. 23/2011, MO nr. 203-205/32 din 25.11.2011)

Circumstanțele cauzei

La originea cauzei s-a aflat sesizarea depusă de deputatul în Parlament, dna Raisa Apolschii, privind interpretarea articolului 116 alin. (4) din Constituție, potrivit căruia *„Președintele, vicepreședintele și judecătorii Curții Supreme de Justiție sînt numiți în funcție de Parlament la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii”*.

Concluziile Curții

Curtea a subliniat importanța fundamentală a principiului separației și cooperării puterilor ca principiu de organizare a statului de drept.

Curtea a menționat că separația puterilor nu este una rigidă, absolută, deoarece ar conduce la blocaje și dezechilibre instituționale. De aceea, în arhitectura instituțională a statului, principiul separației puterilor în stat ia forma delimitării unor autorități publice independente (una față de cealaltă), cu prerogative diferite (prin care se realizează activități specifice), dar și a colaborării dintre puteri dublată de controlul reciproc.

În acest context, Curtea a reținut că principiul echilibrului instituțional, cunoscut astăzi sub denumirea *„checks and balances”* (în traducere aproximativă din limba engleză însemnând *„sistemul de frâne și contrabalanțe”*), stă la baza democrației și presupune echilibrul puterilor și controlul lor reciproc, astfel încât puterile statale să aibă aproximativ aceeași pondere, adică să fie echilibrate, pentru a se putea limita reciproc, evitând astfel ca puterea statală să fie folosită în mod abuziv. **Acest sistem de frâne și contrabalanțe reprezintă condiția sine qua non a democrației moderne, împiedicând omnipotența legislativului, pe cea a executivului sau a judiciarului.**

În acest context, Curtea a reiterat că desemnarea și destituirea judecătorilor și președinților de instanțe se realizează cu participarea a cel puțin două autorități: pe de o parte, Consiliul Superior al Magistraturii și, pe de altă parte, Președintele sau Parlamentul, după caz.

Curtea a menționat că, având în vedere faptul că Parlamentul și Consiliul Superior al Magistraturii trebuie să acționeze în comun în vederea îndeplinirii misiunii de numire a judecătorilor, președintelui și vicepreședintelui Curții Supreme de Justiție, este normal să existe angrenaje instituționale care să facă legătura între ele, precum este Comisia juridică, pentru numiri și imunități a Parlamentului. Astfel, sistemul legislativ este conceput pe baza **sarcinii**

constituționale comune a Consiliului Superior al Magistraturii și Parlamentului de desemnare a judecătorilor, președintelui și vicepreședinților Curții Supreme de Justiție, această fragmentare fiind un instrument de control și de supraveghere reciprocă.

Curtea a reținut că mecanismul de aplicare a dispozițiilor articolului 116 alin.(4) din Constituție în cazul în care candidatura propusă nu întrunește calitățile și condițiile necesare pentru a fi numită în funcția de judecător, președinte sau vicepreședinte al Curții Supreme de Justiție este dezvoltat prin dispoziții legale. Astfel, în temeiul unui aviz al Comisiei juridice, pentru numiri și imunități, Președintele Parlamentului anunță Consiliul Superior al Magistraturii despre constatarea uneia dintre cele 3 situații prevăzute exhaustiv în lege, și anume: (1) depistare a unor probe incontestabile de incompatibilitate a candidatului cu funcția respectivă, (2) încălcare a legislației de către acesta sau (3) încălcare a procedurilor legale de selectare și promovare a lui (articolul 9 din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție). Consiliul Superior al Magistraturii poate prezenta Parlamentului repetat propunerea, care urmează să o examineze în condițiile legii.

Având în vedere jurisprudența sa anterioară, Curtea a reiterat, cu valoare de principiu, că **aceste propuneri ale Consiliului Superior al Magistraturii nu pot fi obligatorii pentru un organ colegial cum este Parlamentul, deoarece fiecare deputat este liber să voteze după propria convingere.**

În același timp, Curtea consideră că, ținând cont de principiul separației și colaborării puterilor în stat și independenței sistemului judecătoresc, Parlamentul urmează să respecte prevederile legale în cazul în care nu va proceda la numirea unei candidaturi la propunerea respectivă a Consiliului Superior al Magistraturii.

Prin urmare, Curtea a conchis că Parlamentul și Consiliul Superior al Magistraturii au sarcina constituțională comună de numire în funcțiile de judecător, președinte și vicepreședinte al Curții Supreme de Justiție, ele trebuind să respecte prevederile legale în ceea ce privește modul de interacțiune.

De asemenea, Curtea a reținut că textul Constituției nu stabilește un termen concret, în interiorul căruia Parlamentul urmează să se pronunțe asupra numirii judecătorilor, președintelui și vicepreședinților Curții Supreme de Justiție după prezentarea propunerii respective de către Consiliul Superior al Magistraturii.

În același timp, Curtea a observat că prevederile articolului 116 alin.(4) din Constituție sunt dezvoltate prin dispozițiile legale, potrivit cărora legiuitorul și-a fixat **termenul de 30 de zile** pentru numirea judecătorilor, președintelui și vicepreședinților Curții Supreme de Justiție.

În acest context, Curtea observă că acest termen poate fi prelungit doar cu 15 zile sau până la începutul sesiunii, și aceasta doar în cazul apariției unor circumstanțe care necesită o examinare suplimentară sau în cazul vacanței Parlamentului, cu notificarea Consiliului Superior al Magistraturii. Prin urmare, Curtea a conchis că termenul de 30 de zile stabilit de lege pentru numirea de către Parlament a judecătorilor, președintelui și vicepreședinților Curții Supreme de Justiție este unul restrictiv, și nu extensiv.

În acest sens, Curtea a subliniat că, ținând cont de principiul constituțional al legalității într-un stat de drept, Parlamentul are obligația constituțională să respecte termenul fixat prin lege, urmând să dea dovadă de celeritate la examinarea propunerilor Consiliului Superior al Magistraturii, deoarece de aceasta depinde funcționalitatea puterii judecătorești.

În ceea ce privește mecanismul de eliberare din funcție, Curtea a reiterat că, în cazul reglementării constituționale sau legale a procedurii de numire în funcție, nu este neapărat necesară reglementarea procedurii de destituire, aceasta prezumându-se, astfel încât destituirea presupune o procedură mai complicată decât numirea în funcție sau cel puțin una echivalentă.

Hotărârea Curții

Pornind de la argumentele invocate mai sus, Curtea Constituțională a hotărât că, în sensul alineatului (4) al articolului 116 din Constituție, **hotărârea Parlamentului constituie un act decizional indispensabil pentru accederea candidaților propuși de Consiliul Superior al Magistraturii la funcțiile de judecător, președinte și vicepreședinte al Curții Supreme de Justiție, actele celor două autorități – Consiliul Superior al Magistraturii și Parlamentul – fiind interdependente.**

Curtea a statuat că **termenul** în interiorul căruia Parlamentul urmează să se pronunțe privind numirea judecătorilor, președintelui și vicepreședinților Curții Supreme de Justiție după prezentarea propunerii respective de către Consiliul Superior al Magistraturii este **cel fixat prin lege**, fiind unul **restrictiv**, astfel încât Parlamentul are obligația constituțională să-l respecte, iar **încălcarea acestui termen reprezintă o obstrucționare a funcționalității puterii judecătorești de către puterea legislativă.**

De asemenea, Curtea a statuat că **eliberarea din funcție a judecătorilor, președintelui și vicepreședinților Curții Supreme de Justiție, indiferent de motiv, urmează a fi examinată de Parlament în condițiile și în termenele prevăzute pentru numirea acestora în funcție.**

B. Sesizări respinse

La 11 ianuarie 2011 Curtea Constituțională a respins sesizarea privind interpretarea art.32 alin.(1) din Constituție despre libertatea opiniei și a exprimării, art.41 alin.(4) din Constituție despre libertatea partidelor și a altor organizații social-politice.

(Sesizarea nr. 41b/2010)

Circumstanțele cauzei

La originea cauzei s-a aflat sesizarea deputatului în Parlament dl Victor Stepaniuc.

În opinia autorului sesizării, Ministerul Justiției și Procuratura Generală, în conformitate cu prevederile art. 3 alin.(1) din Legea despre partidele politice, urmau să întreprindă măsuri urgente pentru contracararea activităților antistatale ale unor formațiuni politice.

Concluziile Curții

Prin avizul din 9 decembrie 2008 Curtea s-a pronunțat asupra proiectului de lege pentru modificarea art.32 alin.(3) din Constituție în vederea asigurării compatibilității prevederilor constituționale cu art.10 al Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și cu jurisprudența de interpretare a acestuia.

Astfel, în cadrul examinării inițiativei de revizuire a art.32 alin.(3) din Constituție a fost dezvăluit sensul exact al dispozițiilor constituționale privind libertatea opiniei și a exprimării (art.32), libertatea partidelor și a altor organizații social-politice (art.41).

Curtea a reținut că aprecierea faptelor de încălcare a prevederilor Legii Supreme și soluționarea chestiunilor ce țin de activitatea partidelor și a altor organizații social-politice sînt de competența Parlamentului (art.66 lit.d), lit.f), lit.r), Președintelui Republicii Moldova (art.77), Guvernului (art.96), instanțelor judecătorești (art.114), organelor Procuraturii (art.124).

Conform art.31 alin.(3) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art.4 alin.(3) din Codul jurisdicției constituționale, Curtea examinează în exclusivitate chestiuni de drept. Or, constatarea unei situații sau a existenței unui fapt, a unui adevăr nicidecum nu poate fi considerată o chestiune de drept.

Având în vedere că dispozițiile art.32 alin.(1) și art.41 alin.(4) din Constituție nu conțin ambiguități, sînt exprese, Curtea, conducându-se după prevederile art.31 alin.(1), (3) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art.39 alin.(2), art.40 alin.(3) din Codul jurisdicției constituționale, a respins sesizarea, întrucât aceasta nu cuprinde probleme de drept susceptibile de examinare în fond și nu este motivată.

1.5. Avizarea inițiativelor de revizuire a Constituției, potrivit art.135 alin.(1) lit.c) din Constituție

A. Avizul Curții Constituționale privind modificarea și completarea Constituției RM

În anul 2011 Curtea Constituțională a emis un aviz asupra inițiativei de revizuire a Constituției.

1. Avizul din 25 noiembrie 2011 asupra proiectului de lege pentru modificarea și completarea articolelor 70 și 71 din Constituția Republicii Moldova

(Sesizarea nr.24c/2011, ACC nr. 1/2011, MO nr. 216-221/35 din 09.12.2011)

Circumstanțele cauzei

La originea cauzei s-a aflat sesizarea a 36 de deputați în Parlament: Tudor Deliu, Valeriu Streleț, Ghenadie Ciobanu, Elena Frumosu, Simion Furdul, Anatolie Dimitriu, Nicolae Juravschi, Maria Ciobanu, Liliana Palihovici, Ion Butmalai, Angel Agache, Iurie Țap, Gheorghe Mocanu, Simion Grișciuc, Ion Balan, Valeriu Ghilețchi, Nicolae Olaru, Petru Știrbate, Andrei Vacarciuc, Ivan Ionaș, Grigore Cobzac, Iurie Chiorescu, Petru Vlah, Chiril Lucinschi, Veaceslav Ioniță, Vladimir Hotineanu, Maria Nasu, Nae-Simion Pleșca, Alexandru Cimbriciuc, Iurie Apostolachi, Lilian Zaporozjan, Corina Fusu, Vladimir Saharneau, Valeriu Munteanu, Gheorghe Brega, Vladimir Lupan, care au solicitat avizarea proiectului de lege privind modificarea și completarea unor articole din Constituția Republicii Moldova.

În opinia autorilor inițiativei de revizuire a Constituției, cadrul constituțional existent oferă deputaților o protecție exagerată, deoarece nu permite efectuarea anchetei penale fără încuviințarea prealabilă a Parlamentului, exonerându-i de răspunderea penală pentru infracțiunile comise și situându-i deasupra legii, ceea ce contravine principiilor democratice pe care se bazează un stat de drept.

Concluziile Curții

În opinia Curții, completarea propusă la art. 71 din Constituție ar putea genera o interpretare extensivă a normei, în sensul că va fi aplicată și situațiilor ce nu acoperă exercițiul mandatului parlamentar. În acest context, s-a considerat oportună concretizarea dispoziției constituționale referitor la inexistența răspunderii juridice pentru voturile și opiniile exprimate în exercitarea mandatului, astfel încât imunitatea să nu se aplice actelor efectuate în afara îndeplinirii îndatoririlor parlamentare.

În același timp, Curtea a relevat că modificarea propusă la art. 71 are un caracter incert și poate genera dificultăți de interpretare și aplicare.

Curtea a conchis că proiectul de lege constituțională nu depășește limitele revizuirii Constituției, prevăzute de art.142 din Constituție, corespunde exigențelor privind caracterul suveran, independent și unitar al statului, precum și celor referitoare la neutralitatea permanentă a statului, și nu îngrădește drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor sau garanțiile acestora.

Avizul Curții

Proiectul de lege constituțională privind revizuirea art.70 și art.71 din Constituție **nu contravine** dispozițiilor constituționale ale art.142 alin.(2) și poate fi înaintat spre examinare Parlamentului, ținând cont de opiniile Curții Constituționale expuse în partea descriptivă a avizului.

Opinie separată (concurrentă)

Fiind în acord de principiu cu practica Curții Constituționale referitoare la avizele privind inițiativele de revizuire a Constituției, potrivit căreia se examinează, în principal, dacă prin proiectul de modificare a Constituției nu se depășesc limitele revizuirii stabilite la articolul 142 din Constituție, judecătorul Alexandru Tănase a considerat că la emiterea avizului trebuia analizat *raportul dintre esența modificării propuse de autori și alte norme constituționale conexe cu aceasta*.

În opinia sa, atunci când se propune modificarea unor norme constituționale care au ca scop enunțat asigurarea egalității în fața legii a tuturor cetățenilor, dar care presupun eliminarea anumitor garanții statuate de Constituție, trebuie să se țină cont de impactul pe care acesta l-ar produce la modul practic. Aceasta presupune analiza consecințelor eliminării imunității parlamentare în contextul politic actual, fără a face abstracție de nivelul de cultură politică, gradul de democrație și starea justiției din țară.

În ultimul deceniu, Procuratura Generală a cerut ridicarea imunității parlamentare exclusiv în privința deputaților care reprezentau opoziția parlamentară. Prin urmare, în contextul actual al Republicii Moldova, imunitatea parlamentară nu trebuie tratată ca un privilegiu oferit de Constituție parlamentarului, ci mai degrabă ca o procedură specială de protecție a acestuia față de actele sau faptele abuzive ori insuficient fondate din partea puterii politice.

În contextul politic actual, ținându-se cont de nivelul de cultură politică, gradul de democrație și starea justiției din țară, excluderea imunității parlamentare ar reprezenta nu

doar o suprimare a unor garanții oferite de Constituție parlamentarului pentru exercitarea unei părți a suveranității naționale, dar, nemijlocit, o amenințare la adresa opoziției parlamentare și a pluralismului politic în general.

Judecătorul a conchis că, în cazul modificării articolului 71 din Constituție în sensul propus de autorii inițiativei, independența opiniilor parlamentarului nu va fi garantată în cadrul altor acțiuni pe care le implică statutul de deputat în Parlament, dar care nu sunt publice, sub sancțiunea tragerii la răspundere juridică.

1.6. Confirmarea rezultatelor referendumurilor republicane, potrivit art.135 alin.(1) lit.d) din Constituție

În anul de referință Curtea nu a examinat astfel de cauze.

1.7. Confirmarea rezultatelor alegerii Parlamentului și a Președintelui Republicii Moldova, potrivit art.135 alin.(1) lit.e) din Constituție

Pe parcursul anului 2011 Curtea Constituțională a pronunțat șapte hotărâri privind validarea mandatelor de deputat în Parlamentul Republicii Moldova:

1. Hotărârea din 17 februarie 2011, fiind validate mandatele de deputat în Parlamentul Republicii Moldova atribuite următoarelor persoane:

- Morcov Ghenadie, pe lista Partidului Comuniștilor din Republica Moldova;
- Frumosu Elena, Apostolachi Iurie, Grișciuc Simion, Bodiu Victor, Nasu Maria și Chiorescu Iurie, pe lista Partidului Liberal Democrat din Moldova;
- Jantuan Stella, Stratan Valentina, Brașovschi Gheorghe și Sîrbu Oleg, pe lista Partidului Democrat din Moldova;
- Saharneau Vladimir, pe lista Partidului Liberal.

(Sesizarea nr.5e/2011, HCC nr. 4/2011, MO nr. 31/5 din 22.02.2011)

2. Hotărârea din 10 mai 2011, fiind validat mandatul deputatului Lilian Zaporojan, pe lista Partidului Liberal Democrat din Moldova.

(Sesizarea nr. 12e/2011, HCC nr. 9/2011, MO nr. 78-81/11 din 13.05.2011)

3. Hotărârea din 20 mai 2011, fiind validat mandatul deputatului Oleg Țulea, pe lista Partidului Democrat din Moldova.

(Sesizarea nr.15e/2011, HCC nr. 10/2011, MO nr. 78-81/11 din 13.05.2011)

4. Hotărârea din 15 septembrie 2011, fiind validate mandatele deputaților Mocan Mihail, Vrenea Igor și Ceban Ion, pe lista Partidului Comuniștilor din RM.

(Sesizarea nr.27e/2011, HCC nr. 16/2011, MO nr. 156-159/20 din 23.09.2011)

5. Hotărârea din 18 octombrie 2011, fiind validat mandatul deputatului Iurie Toma, pe lista Partidului Liberal Democrat din Moldova.

(Sesizarea nr. 31e/2011, HCC nr. 20/2011, MO nr. 176-181/27 din 21.10.2011)

6. Hotărârea din 13 decembrie 2011, fiind validat mandatul de deputat în Parlament atribuit dlui Gheorghe Focșa, pe lista Partidului Liberal Democrat din Moldova.

(Sesizarea nr.36e/2011, HCC nr.26/2011, MO nr. 222-226/36 din 16.12.2011)

7. Hotărârea din 30.12.2011, fiind validat mandatul deputatului Valeriu Nemerenco, pe lista Partidului Liberal din Moldova.

(Sesizarea nr.38e/2011, HCC nr.29/2011, MO nr. 1-6/2 din 06.01.2012)

- 1.8. Constatarea circumstanțelor care justifică dizolvarea Parlamentului, demiterea Președintelui Republicii Moldova sau interimatul funcției de Președinte, precum și imposibilitatea Președintelui Republicii Moldova de a-și exercita atribuțiile mai mult de 60 de zile, potrivit art.135 alin.(1) lit.f) din Constituție

În perioada de referință Curtea nu a examinat astfel de cauze.

- 1.9. Rezolvarea cazurilor excepționale de neconstituționalitate a actelor juridice sesizate de Curtea Supremă de Justiție, potrivit art.135 alin.(1) lit.g) din Constituție

A. Hotărârile Curții Constituționale cu privire la excepții de neconstituționalitate

În anul 2011 Curtea Constituțională a pronunțat două hotărâri prin care a recunoscut constituționale prevederile legale contestate prin procedura excepției de neconstituționalitate:

1. Sesizarea nr.44g/2010, HCC nr. 6/2011, MO nr. 46-52/8 din 01.04.2011

2. Sesizarea nr. 16g/2011, HCC nr. 24/2011, MO nr. 206-215/33 din 02.12.2011

1. Hotărârea din 22 martie 2011 privind excepția de neconstituționalitate a art.62 alin.(1) lit.d) din Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public nr.158-XVI din 4 iulie 2008

(Sesizarea nr.44g/2010, HCC nr. 6/2011, MO nr. 46-52/8 din 01.04.2011)

Circumstanțele cauzei

Prin hotărârea Curții de Apel Chișinău din 24 martie 2010 a fost respinsă acțiunea dlui Rotundu Petru privind anularea ordinului de eliberare din funcție, emis de Ministerul Educației în temeiul art.62 alin.(1) lit.d) din Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public nr.158-XVI din 4 iulie 2008, în legătură cu atingerea vârstei necesare obținerii dreptului la pensie pentru limită de vârstă.

În cadrul acțiunii reclamantul a invocat aplicarea greșită a Legii nr.158-XVI, în vigoare din 1 ianuarie 2009, motivând că situația juridică stipulată în art.62 alin.(1) lit.d) din lege în cazul său s-a consumat până la punerea în aplicare a legii, aceasta având efecte juridice doar pentru viitor.

Colegiul civil și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție, judecând recursul împotriva hotărârii Curții de Apel, în conformitate cu prevederile art.12¹ din Codul de procedură civilă, a dispus, printr-o încheiere motivată, ridicarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art.62 alin.(1) lit.d) din Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public nr.158-XVI din 4 iulie 2008.

Curtea Supremă de Justiție, în sesizarea sa, a susținut că dispozițiile art.62 alin.(1) lit.d) din legea enunțată limitează dreptul la muncă al funcționarilor publici care au atins vârsta necesară obținerii dreptului la pensie pentru limită de vârstă și astfel contravin prevederilor constituționale ale art.43 alin.(1) și art.16 alin.(2) referitoare la dreptul oricărei persoane la muncă, la libera alegere a muncii, protecția împotriva șomajului și, respectiv, egalitatea în drepturi a cetățenilor în fața legii și a autorităților publice fără nici o deosebire, art.4 alin.(1), care stipulează că drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu tratatele la care Republica Moldova este parte, art.54 referitoare la interdicția de a adopta legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului.

Concluziile Curții

Curtea a constatat că libertatea de alegere a muncii nu are semnificația că o persoană poate opta pentru exercitarea oricărei profesii sau funcții, indiferent de pregătirea sa profesională, calitățile morale și fizice pe care le are. Alegerea locului de muncă, a profesiei, a funcției implică o anumită calificare și capacități corespunzătoare.

Exercitarea unei funcții publice constituie doar una din căile de realizare a dreptului la muncă, prin urmare, instituirea limitei de vârstă pentru funcționarii publici nu aduce atingere dreptului la muncă, acesta poate fi realizat în alte domenii, în care vârsta nu este un criteriu profesional, esențial și determinant. Este firesc și necesar ca exercitarea unor funcții importante sub aspectul interesului general al societății să fie reglementată prin lege, inclusiv să fie impuse anumite condiții și restricții.

Prevederi referitoare la exercitarea unor activități sau funcții până la atingerea unei limite de vârstă se regăsesc în mai multe acte legislative ce reglementează activitatea unor funcționari publici cu statut special: Legea cu privire la Centrul pentru Combaterea Crimelelor Economice și Corupției nr.1104-XV din 6 iunie 2002, Legea Serviciului Protecției Civile și Situațiilor Excepționale nr.93-XVI din 5 aprilie 2007, Codul audiovizualului al Republicii

Moldova (Legea nr.260-XVI din 27 iulie 2006), Legea cu privire la notariat nr.1453-XV din 8 noiembrie 2002, Legea cu privire la Procuratură nr.294-XVI din 25 decembrie 2008 etc. Or, un act legislativ special cuprinde norme juridice aplicabile în exclusivitate unor categorii de raporturi sociale sau subiecte strict determinate prin derogare de la regula generală.

Anterior, examinând probleme similare, Curtea Constituțională a statuat că “...*stabilirea unui cens de vârstă pentru exercitarea anumitor activități nu poate fi privită a priori ca o încălcare a dreptului constituțional la muncă...*” (HCC nr.30 din 23.12.2010²).

Curtea a menționat că legislația privind statutul funcționarilor publici din majoritatea statelor europene conține dispoziții similare celor cuprinse în art.62 alin.(1) lit.d) din Legea nr.158-XVI (art.98 din Legea nr.188/1999 privind statutul funcționarului public din România, art.106 alin.(1) din Legea funcționarului public din Bulgaria, art.120 alin.(1) din Legea privind statutul funcționarului public a Estoniei, art.7 alin.(4) din Legea privind statutul funcționarilor publici din Letonia, art.17 lit.b) din Legea XXII/1992 privind statutul funcționarilor publici din Ungaria, art.87 din Legea serviciului public a Poloniei, art.21 alin.2 din Legea privind serviciul civil de stat a Federației Ruse etc.).

Curtea a relevat că, potrivit prevederilor constituționale cuprinse în alin.(3) art.54, dreptul la muncă și la libera alegere a muncii și dreptul de a accede la o funcție publică, statuate de art.43 alin.(1) și, respectiv, art.39 alin.(2) din Constituție, nu constituie drepturi ce nu pot fi restrânse.

Printre criteriile discriminatorii, care încalcă egalitatea între cetățeni, enumerate de norma constituțională și normele internaționale enunțate în hotărâre nu se regăsește criteriul vârstei.

Conform Cartei sociale europene (revizuită), adoptată la Strasbourg la 3 mai 1996 și ratificată de Parlamentul Republicii Moldova prin Legea nr.484-XV din 28.09.2001, o diferență de tratament pe un motiv obiectiv și rezonabil nu este considerată ca discriminare.

Hotărârea Curții

Curtea Constituțională a declarat drept **constituționale** prevederile art.62 alin.(1) lit. d) din Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public nr.158-XVI din 04.07.2008.

2. Hotărârea din 15 noiembrie 2011 privind excepția de neconstituționalitate a articolelor 38 alin.(3), (6), (7) și 38¹² alin.(2) din Legea nr.550-XIII din 21 iulie 1995 a instituțiilor financiare, cu modificările și completările ulterioare

(Sesizarea nr. 16g/2011, HCC nr. 24/2011, MO nr. 206-215/33 din 02.12.2011)

Circumstanțele cauzei

La 19 iunie 2009 Banca Națională a Moldovei a retras licența de desfășurare a activităților financiare a BC „Investprivatbank” SA, în legătură cu incapacitatea de plată a băncii. La 17 iulie 2009 un șir de companii, reprezentând 55% din acțiunile BC „Investprivatbank” SA, au

acționat în judecată Banca Națională a Moldovei (intervenienți accesorii BC „Banca de Economii” SA și Guvernul Republicii Moldova), cerând anularea actului administrativ și repararea prejudiciului material.

În acest context, autorul sesizării a pretins, în special, că retragerea licenței unei bănci de către Banca Națională a Moldovei, dar nu de către o instanță de judecată, încalcă dreptul de proprietate și dreptul la accesul la justiție, fiind incompatibilă cu articolele 1, 6, 16, 20, 46, 53, 54 și 127 din Constituție, cu articolul 6, 13 și 14 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale și articolul 1 din Protocolul adițional.

Concluziile Curții

Curtea a menționat că din prevederile constituționale și cele ale Convenției Europene rezultă că dreptul de proprietate nu este unul absolut și legiuitorul poate stabili norme cu privire la folosința bunurilor, cu condiția ca acestea să corespundă unui interes public și să fie proporționale interesului urmărit. În acest context, Curtea a statuat că reglementarea procedurii falimentului nu reprezintă o priveră de bunuri, ci organizarea punerii lor în valoare într-un interes general.

Curtea a subliniat că în anumite domenii sensibile sau care au o importanță majoră pentru societate, cum ar fi stabilitatea sistemului bancar, statul se bucură de o marjă mai largă de apreciere. Această marjă de apreciere presupune dreptul statului de a stabili reglementari distincte față de alte domenii similare de reglementare. În acest context, Curtea a conchis că investirea Băncii Naționale cu competența de a retrage licența și de a iniția lichidarea băncii aflate în incapacitate de plată urmărește scopul de a evita panica și exodul potențial al depozitorilor din sistemul financiar, de a proteja interesele depozitorilor, de a asigura păstrarea secretului depozitelor și de a diminua impactul negativ asupra întregului sistem financiar.

Curtea a relevat că legislația națională nu acordă dreptul exclusiv puterii judecătorești în ceea ce privește lichidarea sau insolvabilitatea persoanelor juridice. Legislația în vigoare admite dizolvarea cu derularea procedurii de lichidare și în afara unei proceduri judiciare. În acest context, Curtea a reținut că, în cadrul procedurilor de insolvabilitate, expresia de instanță nu implică neapărat intervenția unei autorități judiciare. Instanța trebuie înțeleasă în sens larg și include o persoană sau un organ abilitat de legislația națională să deschidă procedura de insolvabilitate sau să pronunțe hotărâri în cursul acestei proceduri.

Curtea a conchis că natura administrativă a procedurii de lichidare a unei bănci nu încalcă garanțiile dreptului de proprietate, deoarece hotărârile emise în cadrul acestei proceduri pot fi contestate în justiție.

În partea ce ține de dreptul acționarilor de a iniția o acțiune în justiție în numele societății, Curtea a reținut că, din circumstanțele concrete ale cazului, rezultă că BC “Investprivatbank” SA este o entitate juridică distinctă față de acționari. Deținând această identitate distinctă, BC “Investprivatbank” SA a încheiat tranzacții private cu clienții săi. În consecință, anume băncii îi revine și responsabilitatea pentru obligațiile sale și nu acționarilor acesteia, indiferent de faptul dacă acționarii băncii sunt nu sau nu parte din organele sale de conducere.

În acest context, Curtea a reținut că acționarii unei companii, inclusiv acționarii majoritari, nu pot pretinde a fi victime ale pretinselor încălcări ale drepturilor societății comerciale. Societatea comercială poate reclama eventualele încălcări doar în nume propriu, prin intermediul organelor sale înființate în conformitate cu actele sale constitutive. Dreptul acționarilor la acces la justiție, în numele personalității juridice a societății, va fi justificat doar în circumstanțe excepționale, când este constatată în mod clar imposibilitatea pentru societate să apeleze la justiție prin intermediul organelor sale statutare. Prin urmare, în cazul procedurilor de lichidare, societățile supuse acestei proceduri beneficiază de acces la justiție prin intermediul lichidatorilor acestora.

De asemenea, Curtea a reținut că excepția de neconstituționalitate a normei legale, care stabilește o cotă totală de **25% din acțiuni** pentru a putea acționa în justiție, a fost ridicată de Curtea Supremă de Justiție la solicitarea unui grup de acționari ai BC „Investprivatbank” SA care dețin în total peste **55% din acțiuni**. Din acest considerent, Curtea a conchis că această normă nu are relevanță pentru litigiul aflat pe rol la Curtea Supremă de Justiție.

Curtea a reținut că dreptul de a cere anularea pe cale judiciară a unui act poate fi supus unor condiții de formă în cazul în care urmăresc un scop legitim, sunt necesare într-o societate democratică și sunt proporționale cu scopul urmărit. În acest sens, Curtea a statuat că lichidarea unei băncii, care se află în una din situațiile de insolvabilitate prevăzute în lege, are ca scop de a despăgubi prompt și sigur creditorii săi, precum și de a evita eventualele repercusiuni ale incapacității sale de plată asupra întregului sistem bancar al țării.

În această ordine de idei, Curtea a reținut că prevederile contestate nu sunt disproporționate în raport cu scopurile legitime de protecție a drepturilor creditorilor și garantarea administrării corespunzătoare a băncii supuse lichidării.

Hotărârea Curții

Pornind de la argumentele invocate mai sus, Curtea Constituțională **a respins excepția de neconstituționalitate** ridicată de Curtea Supremă de Justiție și **a recunoscut ca fiind constituționale** articolele 38 alin.(3), (7) și 38¹² alin.(2) din Legea nr.550-XIII din 21 iulie 1995 a instituțiilor financiare. În același timp, Curtea **a sistat** procesul pentru controlul constituționalității articolului 38 alin.(6) din aceeași Lege.

B. Sesizări restituite

La **24 februarie 2011 Curtea Constituțională a restituit sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.38 alin.(3), (6), (7) și art.38¹² din Legea instituțiilor financiare nr.550-XIII din 21 iunie 1995 în redacția Legii nr.27 din 15 iunie 2009.**

(Sesizarea nr.48g/2010)

Circumstanțele cauzei

La originea cauzei s-a aflat sesizarea Curții Supreme de Justiție privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Legea instituțiilor financiare.

Cauza viza retragerea de către Banca Națională a Moldovei a licenței de desfășurare a activităților financiare a BC „Investprivatbank” SA, în legătură cu incapacitatea de plată a băncii.

În acest context, autorul sesizării a pretins, în special, că retragerea licenței unei bănci de către Banca Națională a Moldovei, dar nu de către o instanță de judecată, încalcă dreptul de proprietate și dreptul la accesul la justiție.

Concluziile Curții

Analizând sesizarea, Curtea Constituțională a constatat că prevederile legale, contestate prin procedura excepției de neconstituționalitate de către Curtea Supremă de Justiție, au fost modificate și completate prin Legea nr.241 din 24.09.2010, în vigoare din 17.12.2010.

Astfel, art.38 alin.(3) are o nouă redacție, art.38 alin.(6) face trimitere la prevederile alin.(3) din art.38, evident în noua redacție, art.38 alin.(7) și art.38¹², de asemenea, au fost modificate și completate.

Curtea a menționat că, având în vedere că se solicită controlul constituționalității prevederilor art.38 alin.(3), (6), (7) și art.38¹² alin.(2) în redacția Legii nr.27 din 15.08.2009, iar Curtea Constituțională este în drept să se pronunțe doar în privința legilor în vigoare, este necesar ca autorul să concretizeze obiectul sesizării, invocând articolul, alineatul sau litera respectivă care urmează a fi aplicate la soluționarea litigiului și care sînt în vigoare, cu expunerea argumentelor de neconstituționalitate a fiecărei prevederi contestate raportate la norma constituțională.

Astfel, în temeiul art.40 alin.(3) din Codul jurisdicției constituționale, sesizarea nu a fost admisă spre examinare în fond și a fost restituită autorului pentru a fi adusă în conformitate cu art.39 din Codul jurisdicției constituționale.

C. Procese sîstate

1. Decizia din 14 iulie 2011 asupra sesizării Curții Supreme de Justiție privind excepția de neconstituționalitate a pct.12 din Regulamentul cu privire la modul de prestare și achitare a serviciilor locative, comunale și necomunale pentru fondul locativ, contorizarea apartamentelor și condițiile deconectării acestora de la/reconectării la sistemele de încălzire și alimentare cu apă, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.191 din 19 februarie 2002, cu modificările operate prin Hotărârea Guvernului nr.1343 din 1 decembrie 2008

(Sesizarea nr. 6g/2011, DCC nr. 1/2011, MO nr. 122-127/17 din 29.07.2011)

Circumstanțele cauzei

La originea cauzei s-a aflat excepția de neconstituționalitate ridicată de Curtea Supremă de Justiție la propunerea Curții de Apel Chișinău.

Concluziile Curții

În ședința plenară a Curții Constituționale reprezentantul Curții Supreme de Justiție a menționat că prevederea „cantitatea de energie electrică utilizată pentru funcționarea ascensoarelor se repartizează lunar de către furnizorul de energie electrică fiecărui proprietar,

chiriaș sau alt posesor legal de locuință proporțional cotei constituite din suprafața totală (în metri pătrați) a locuințelor (încăperilor) ce îi aparțin în baza datelor prezentate de gestionarul fondului de locuințe”, cuprinsă în pct.12 din Regulament, contravine art.16, art.46, art.47 și art.54 din Constituție.

Potrivit Legii privatizării fondului de locuințe nr.1324-XII din 10 martie 1993, proprietarii de locuințe privatizate participă la cheltuielile comune de întreținere a locurilor de uz comun, a terenurilor de pe lângă imobil, de reparație curentă și capitală a imobilului, a sistemelor ingineresti interioare. Cota de cheltuieli se stabilește în funcție de suprafață locativă ocupată și de numărul de persoane care locuiesc pe ea, fapt ce se consemnează în clauzele contractelor de întreținere și deservire a locuințelor și a terenurilor aferente blocurilor de locuințe (art.21).

Legea condominiului în fondul locativ nr.913-XIV din 30 martie 2000 stipulează că mărimea plăților obligatorii ale fiecărui proprietar (chiriaș, arendaș) pentru întreținerea și reparația proprietății comune din condominiu este proporțională cotei-părți a acestuia și se stabilește conform Normelor de defalcare a mijloacelor pentru exploatarea tehnică și reparația fondului locativ (art.14 alin.(4)).

Curtea a reținut că autorul sesizării n-a contestat prevederile legilor, în temeiul cărora a fost elaborat Regulamentul în cauză.

Decizia Curții

Prezumând constituționalitatea prevederilor legale, în executarea cărora Guvernul a aprobat Regulamentul respectiv, și având în vedere că fondul problemei care face obiectul excepției de neconstituționalitate ridicate de Curtea Supremă de Justiție ține de controlul legalității, ce intră în competența instanțelor de drept comun, în conformitate cu art.60 lit.c) din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională a dispus **sistarea procesului**.

1.10. Soluționarea chestiunilor care au ca obiect constituționalitatea unui partid, potrivit art.135 alin.(1) lit.h) din Constituție

În anul 2011 la Curte nu au fost depuse sesizări în probleme care ar viza constituționalitatea unui partid.

TITLUL III : EXECUTAREA HOTĂRĂRIILOR, AVIZELOR ȘI ADRESELOR

A. CARACTERISTICA GENERALĂ ȘI DATE STATISTICE PRIVIND EXECUTAREA ACTELOR CURȚII CONSTITUȚIONALE

Actele Curții Constituționale sînt acte oficiale și executorii, pe întreg teritoriul țării, pentru toate autoritățile publice și pentru toate persoanele juridice și fizice. Actele normative sau unele părți ale acestora declarate neconstituționale devin nule și nu se aplică din momentul adoptării hotărârii respective a Curții Constituționale.

Hotărârile și avizele Curții Constituționale sunt expediate părților, autorităților publice și factorilor de decizie ale căror acte au fost examinate de Curtea Constituțională, hotărârile și avizele se expediază de asemenea Președintelui RM, Parlamentului, Guvernului, Curții Supreme de Justiție, Procurorului General și ministrului justiției.

Autoritățile publice sunt obligate să execute actele Curții Constituționale: Guvernul, în termen de cel mult 3 luni de la data publicării hotărârii Curții Constituționale, prezintă Parlamentului proiectul de lege cu privire la modificarea și completarea sau abrogarea actului normativ sau a unor părți ale acestuia declarate neconstituționale. Proiectul de lege respectiv va fi examinat de Parlament în mod prioritar; Președintele Republicii Moldova sau Guvernul, în termen de 2 luni de la data publicării hotărârii Curții Constituționale, modifică și completează sau abrogă actul sau unele părți ale acestuia declarate neconstituționale și, după caz, emite sau adoptă un act nou.

Dacă la examinarea cauzei Curtea Constituțională a constatat existența unor lacune în legislație ce se datorează nerealizării unor prevederi ale Constituției, indicate în adresă, ea atrage atenția organelor respective, printr-o adresă, asupra lichidării acestor lacune. Adresa urmează să fie examinată de autoritatea vizată, care în termen de cel mult 3 luni urmează să informeze Curtea Constituțională despre rezultatele examinării.

În anul 2011 au fost expediate 9 adrese.

Adrese adoptate de Curtea Constituțională în anul 2011

Nr.	Adresa	Domeniul ce necesită a fi reglementat	Termenul de executare	Executat/ neexecutat
1.	Adresa la Hotărârea din 8 februarie 2011 privind interpretarea art.90 alin.(4) din Constituția Republicii Moldova	Legislația nu reglementează modalitatea de transmitere și preluare a atribuțiilor de Președinte, mecanismul de instituire a interimatului funcției de Președinte în cazul vacanței funcției și încetării înainte de termen a mandatului de Președinte, precum și particularitățile procedurii de alegere a Președintelui în cazul instituirii interimatului și al interimatului succesiv.	Până la 08.05.2011	neexecutată

2.	Adresă la Hotărârea din 5 aprilie 2011 pentru controlul constituționalității prevederilor art.8 lit. g) și art.11 alin.(4) din Legea nr.269-XIII din 9 noiembrie 1994 cu privire la ieșirea și intrarea în Republica Moldova, art.64 din Codul de executare al Republicii Moldova nr.443 din 24 decembrie 2004 în redacția Legii nr.143 din 2 iulie 2010.	Curtea a apreciat ca o lacună în legislația națională nereglementarea legală a relațiilor pe care le implică incapacitatea de plată a persoanei fizice. Statuarea unor prevederi exprese cu privire la insolvabilitatea persoanei fizice în situații concrete ar contribui la realizarea dispozițiilor constituționale privind statul de drept și s-ar înscrie în măsurile rezonabile privind armonizarea cadrului național cu dreptul internațional și alinierea la comunitatea internațională sub multiple aspecte.	Până la 05.07.2011	neexecutată
3.	Adresă la Hotărârea din 31 mai 2011, prin care Curtea a recunoscut constituționale prevederile alin. (1) art. 111 din Codul muncii: „În Republica Moldova, zile de sărbătoare nelucrătoare, cu plata salariului mediu (pentru salariații care sînt remunerați în acord sau pe unitate de timp), sint...” în redacția Legii nr.168 „Pentru modificarea și completarea Codului muncii al Republicii Moldova”.	Curtea a propus să se opereze revizuirea gramaticală a normei alin.(1) art.111 din Codul muncii, care atât în redacția anterioară, cât și în cea actuală învederează neclaritate. În varianta inițială norma legală a generat o interpretare limitativă, nefiind raportată de către utilizatori la angajații remunerați în acord sau pe unitate de timp, iar în redacția actuală induce ideea că salariul mediu pentru zilele de sărbătoare nelucrătoare se plătește doar acestor categorii de angajați.	Până la 31.08.2011	neexecutată
4.	Adresă la Hotărârea din 7 iulie 2011, prin care Curtea a recunoscut drept constituțională Hotărârea Parlamentului nr.83 din 21 aprilie 2011 “Privind numirea în funcția de Președinte al Curții de Conturi”	Curtea a invocat unele neconcordanțe în prevederile legale referitoare la condițiile candidării pentru anumite funcții publice. Stipulațiile actelor legislative operează cu diferite noțiuni: “studii superioare”, “studii de licență” sau “diplomă de licență”. Aspiranții la funcțiile de judecător, procuror, notar, avocat parlamentar, avocat, secretar al consiliului local și alte funcții trebuie să dețină diplomă de licență în domeniu, legile nu conțin nici o referință la necesitatea absolvirii masteratului, care, conform rigorilor procesului de la Bologna, este o treaptă obligatorie. Pentru alte funcții legile respective nu concretizează ciclul studiilor: de licență sau de masterat.	Până la 07.10.2011	neexecutată

5.	Adresă la Hotărârea din 13 septembrie 2011, prin care Curtea a declarat <i>neconstituțională</i> sintagma „La expirarea acestui termen [3 ani], absolventul nu mai poate participa la concurs în baza mediei generale obținute la examenele de absolvire a Institutului.” de la alineatul (3) al articolului 18 din Legea nr.152-XVI din 8 iunie 2006 privind Institutul Național al Justiției.	Legislativul urmează să elaboreze un mecanism legal de stabilire a coraportului dintre locurile vacante destinate absolvenților Institutului Național al Justiției și cele destinate altor categorii de persoane admise la concurs, precum și să elaboreze reguli clare de determinare a opțiunii pentru propunerea locurilor vacante la fiecare categorie de concurs – ordinar, prin derogare sau transfer.	Până la 13.12.2011	neexecutată
6.	Adresă la Hotărârea din 4 octombrie 2011, prin care Curtea a declarat <i>neconstituțională</i> Hotărârea Parlamentului nr.122 din 5 iulie 2011 privind eliberarea din funcție a Președintelui Curții Supreme de Justiție	Curtea a observat că legile organice speciale nu reglementează: interimatul funcției de președinte sau de vicepreședinte al Curții Supreme de Justiție; statutul interimatului funcției de președinte sau vicepreședinte al instanțelor judecătorești, inclusiv al Curții Supreme de Justiție; temeiurile și procedura de tragere la răspundere disciplinară a persoanei care asigură interimatul acestei funcții; termenul-limită de organizare și desfășurare a concursului pentru suplinirea postului vacant de președinte sau vicepreședinte al instanței judecătorești după sau până la expirarea mandatului.	Până la 04.01.2012	neexecutată
7.	Adresă la Decizia din 8 decembrie 2011, prin care Curtea a sistat procesul pentru controlul constituționalității pct.3 din Anexa nr.5 la Hotărârea Guvernului nr.667 din 8 iulie 2005 cu privire la măsurile de realizare a Legii nr.283-XV din 4 iulie 2003 privind activitatea particulară de detectiv și de pază.	Curtea a constatat că legiuitorul n-a specificat prin lege lista obiectivelor a căror pază nu poate fi efectuată de organizațiile particulare de pază. Este necesar să fie modificate prevederile contestate din Hotărârea Guvernului nr. 667 și reglementate condițiile în care structurile particulare de pază vor oferi astfel de servicii. La elaborarea noilor reglementări Guvernul va ține cont de prevederile art.9 alin.(3) din Constituție.	Până la 08.03.2012	

8.	Adresă la Hotărârea din 8 decembrie 2011, prin care Curtea Constituțională a recunoscut drept constituționale prevederile art. 25 alin.(1), 26 și 27 pct. 1) și 7) din Legea nr.64-XII din 31 mai 1990 cu privire la Guvern, care reglementează formarea și activitatea Prezidiului Guvernului	<p>Curtea a observat că legislația conține reglementări ambigue cu privire la competențele Prezidiului Guvernului în ceea ce privește formarea ordinii de zi a ședințelor Guvernului, atribuțiile de coordonare a activității interne a Guvernului și de examinare a propunerilor de stimulare sau sancționare disciplinară a membrului Guvernului.</p> <p>Curtea a remarcat existența contradicției în normele legale cu privire la delegarea de către membrul absent al Guvernului a reprezentantului său la ședințele Prezidiului și cele ale Guvernului. Potrivit art. 26 din Legea cu privire la Guvern, în cazul absenței membrului Prezidiului, acesta delegă un alt membru al Guvernului pentru participare la ședința Prezidiului cu drepturi depline, în condițiile în care, conform art. 21 din lege, ministrul, și implicit viceprim-ministrul, este asistat de unul sau de mai mulți viceministri, care îl suplinesc în cazul imposibilității exercitării atribuțiilor.</p>	Până la 08.03.2012	
9.	Adresă la Hotărârea din 22 decembrie 2011, prin care Curtea a declarat neconstituțională Legea nr. 184 din 27 august 2011 privind modificarea și completarea unor acte legislative.	Curtea a atras atenția Parlamentului asupra necesității modificării și completării Regulamentului Parlamentului în corespundere cu revizuirea Constituției operată prin Legea nr. 1115-XV din 5 iulie 2000 și a reglementării clare a procedurilor de angajare a răspunderii Guvernului în fața Parlamentului și delegare legislativă.	Până la 22.03.2012	

Hotărârile Curții prin care se declară neconstituționale unele prevederi legale

Nr.	Prevederea declarată neconstituțională	Numărul hotărârii	Termenul executării	Executată/ neexecutată
1.	Prin Hotărârea din 18 februarie 2011 Curtea a declarat <i>neconstituționale</i> : Legea nr.193 din 15 iulie 2010 „Pentru modificarea și completarea unor acte legislative” (MO nr. 135-137/484 din 03.08.2010); punctul 1 litera e) din Anexa la Legea nr.451-XV din 30 iulie 2001 „Privind reglementarea prin licențiere a activității de întreprinzător” în redacția Legii nr.176 din 15 iulie 2010 (MO nr.141-144/499 din 10.08.2010)	Sesizarea 26a/2010, HCC nr.5/2011, MO nr.34-36/7 din 04.03.2011	18.05.2011	Executată prin: <ul style="list-style-type: none"> • Legea nr. 48 din 26.03.2011, MO nr.53/114 din 04.04.2011; • Legea nr. 42 din 17.03.2011, MO nr.46-52/107 din 01.04.2011
2.	Prin Hotărârea din 7 iunie 2011 Curtea a declarat <i>neconstituțională</i> prevederea art.22 alin.(1) lit.p) din Legea nr.544-XIII din 20 iulie 1995 „Cu privire la statutul judecătorului”, în redacția Legii nr.152 din 8 iulie 2010 „Pentru modificarea și completarea unor acte legislative”	Sesizarea nr.47a/2010, HCC nr. 12/2011, MO nr.102/14 din 18.06.2011	Până la 07.09.2011	Neexecutată
3.	Hotărârea din 20 decembrie 2011, prin care au fost declarate <i>neconstituționale</i> normele contestate ale legilor nr.100 și nr.56, care stabilesc <i>stagiul general de cotizare pentru pensionare de 35 de ani pentru femei și care modifică unele garanții sociale ale judecătorilor.</i>	Sesizările nr.34a/2010, nr.36a/2010, nr.19a/2011, nr.23a/2011, HCC nr.27, MO nr.1-6/1 din 06.01.2012	Până la 20.03.2012	Neexecutată

B. Concluzii referitoare la executarea actelor Curții Constituționale

Din tabelele de mai sus rezultă că în 2011 a fost executată doar o singură hotărâre a Curții Constituționale.

Potrivit prevederilor legale, actele normative sau unele părți ale acestora declarate neconstituționale devin *nule* și *nu se aplică* din momentul adoptării hotărârii respective a Curții Constituționale. În consecință, la actul respectiv se adaugă o notă. Actul normativ este perceput mai greu, generând confuzii și incertitudini în interpretarea și aplicarea corectă a normei juridice. Exemple:

- Prevederea alineatului (3) al art. 18 din Legea nr.152-XVI din 8 iunie 2006 privind Institutul Național al Justiției. „(3) Absolvenții care nu au promovat concursul pentru suplinirea funcțiilor de judecător, respectiv de procuror sînt obligați să participe la concurs timp de 3 ani după absolvirea Institutului. La expirarea acestui termen, absolventul nu mai poate participa la concurs în baza mediei generale obținute la examenele de absolvire a Institutului.”

Notă: Se declară neconstituțională sintagma “La expirarea acestui termen, absolventul nu mai poate participa la concurs în baza mediei generale obținute la examenele de absolvire a Institutului.” De la alin.(3) art.18 conform Hot. Curții Constituționale nr.15 din 13.09.2011, în vigoare 13.09.2011

- **Art.1.** – Domnul Ion MURUIANU se eliberează din funcția de Președinte al Curții Supreme de Justiție în legătură cu neîndeplinirea funcțiilor de serviciu prevăzute la art.1 alin.(2) din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție.

Notă: Se declară neconstituțională hotărârea Parlamentului, conform Hot. Curții Constituționale nr.18 din 04.10.2011, în vigoare 04.10.2011.

- **Art. 22 al.1 lit p)** al Legii privind statutul judecătorului prevedea: p) emiterea unei hotărâri care ulterior a fost recunoscută de Curtea Europeană a Drepturilor Omului drept hotărâre prin care au fost încălcate drepturile și libertățile fundamentale ale omului.

Notă: Se declară drept neconstituțional art.22 alin.(1) lit.p) conform Hot. Curții Constituționale nr.12 din 07.06.2011, în vigoare 07.06.2011.

Aceste prevederi nu au fost abrogate de Parlament printr-un act, astfel ignorându-se prevederile art. 28¹ al Legii privind Curtea Constituțională și art.75 al Codului jurisdicției constituționale.

Curtea Constituțională reprezintă unica autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova, care garantează supremația Constituției și realizarea principiului separației puterilor în stat, acest fapt impunând un deosebit respect față de această autoritate și determinând executarea actelor emise de Curte în termenele stabilite de lege.

Potrivit art. 28² din Legea privind Curtea Constituțională, neexecutarea, executarea necorespunzătoare sau împiedicarea executării actelor Curții Constituționale atrag după sine răspunderea prevăzută de legislația în vigoare.

Adrese neexecutate în perioada 1995 – 2010

Nr.	Adresa	Domeniul care necesită a fi reglementat	Termenul de executare	Executat / neexecutat
Adrese neexecutate adoptate în 2010				
1.	Adresă la Hotărârea nr.17 din 12.07.2010 pentru controlul constituționalității Decretului privind declararea zilei de 28.06.1940 Zi a ocupației sovietice	Analizând statutul decretelor Președintelui RM, Curtea a constatat o situație incertă privind procedura de emitere a decretelor și domeniile care pot face obiectul lor de reglementare. Curtea a sugerat să se reglementeze prin lege statutul decretelor.	Până la 12.10.2010	Neexecută
2.	Adresa la Hotărârea nr.22 din 23.09.2010 cu privire la confirmarea rezultatelor referendumului republican constituțional din 05.09.2010	În opinia Curții, legislația cu privire la referendum ar trebui să conțină norme exprese cu privire la: <ul style="list-style-type: none"> 1. egalitatea de șanse între adepții și adversarii propunerii supuse la vot; 2. libera formare a voinței electoratului, interzicerea utilizării fondurilor publice în scop de campanie, sancționarea cazurilor de încălcare de către autoritățile publice a obligației de neutralitate; 3. respectarea drepturilor fundamentale, în special a libertății de exprimare și a libertății presei, a liberei circulații în interiorul țării, precum și a libertății de întrunire și de asociere în scopuri politice. 4. efectele referendumului trebuie să fie precizate expres în Constituție (referendumul constituțional) sau prin lege (pentru toate tipurile). Necesită a fi concretizată procedura ulterioară a referendumurilor cu caracter decizional. 	Până la 23.12.2010	Neexecută

3.	Adresa la Hotărârea nr.29 din 21.12.2010 pentru controlul constituționalității Legii nr.95 din 21.05.2010 „Pentru modificarea și completarea unor acte legislative”	<p>Curtea a constatat că, pentru executarea adreselor din 24.09.2002 și 16.04.2010, Parlamentul a expus într-o nouă redacție art.4 lit. a) din Legea contenciosului administrativ și printr-o anexă la lege a specificat persoanele oficiale exceptate de la adresare în instanța de contencios administrativ.</p> <p>Curtea a relevat că modificările operate conțin unele inadvertențe.</p> <p>În adresele precedente Curtea a indicat că prevederile art.4 lit. a) din Legea contenciosului administrativ <i>necesită o interpretare suplimentară în sensul delimitării exprese a persoanelor oficiale de stat, exponente ale unui interes politic sau public deosebit.</i></p> <p>La întocmirea listei din Anexă nu s-a făcut distincție între persoanele oficiale de stat, exponente ale unui <i>interes politic deosebit</i>, și persoanei oficiale de stat, exponente ale unui <i>interes public deosebit.</i></p> <p>Lacunele constatate conduc la interpretarea eronată a legii și încălcarea art.20 din Constituție.</p>	Până la 21.03.2011	Neexecută
4.	Adresă la Hotărârea nr.30 din 23.12.2010 pentru controlul constituționalității art.16 alin.(1) lit g) din Legea nr. 1453-XV din 08.11.2002 „Cu privire la notariat”	Curtea a constatat neconcordanțe între prevederile Legii cu privire la notariat referitoare la termenul de exercitare a activității notariale.	23.03.2011	Neexecută

Adrese neexecutate adoptate în 2007				
5.	Adresă la Decizia din 26.03.2007 privind excepția de neconstituționalitate a Legii nr. 186-XVI din 29.06.2006	<p>Prin Legea nr.244-XVI din 21.07.2006 Parlamentul a completat</p> <p>Codul de procedură civilă cu art.121 alin. (1): „Dacă, în procesul judecării pricinii, se constată că norma de drept ce urmează a fi aplicată sau care a fost deja aplicată este în contradicție cu prevederile Constituției, iar controlul constituționalității actului normativ este de competența Curții Constituționale, instanța de judecată este în drept să sesizeze, în conformitate cu prevederile Codului jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională pentru a verifica constituționalitatea actului respectiv”.</p> <p>Codul de procedură penală în art.7 al. (3) prevede: „Dacă, în procesul judecării cauzei, instanța constată că norma juridică ce urmează a fi aplicată contravine prevederilor Constituției și este expusă într-un act juridic care poate fi supus controlului constituționalității, judecarea cauzei se suspendă, se informează Curtea Supremă de Justiție, care, la rândul său, sesizează Curtea Constituțională” .</p> <p>Curtea Constituțională a atras atenția Parlamentului asupra inadvertențelor privind procedura excepției de neconstituționalitate comise în Codul de procedură civilă, în raport cu Constituția.</p>	Până la 26.06.2007	Neexecută
6.	Adresa din 05.04.2007 privind neexecutarea Adresei din 04.07.2006	Curtea a atras atenția Parlamentului asupra necesității de a adopta o lege, care ar reglementa măsurile de informare, de consiliere psihologică și de asistență juridică gratuită a victimelor infracțiunilor, precum și acordarea de către stat a compensațiilor financiare în cazul unor infracțiuni.	Până la 05.07.2007	Neexecută

Adresa Curții Constituționale adoptată în 2003				
7.	Adresă la Decizia din 03.03.2003 pentru respingerea sesizării privind desfășurarea Referendumului republican legislativ	Curtea a constatat lacune în legislația cu privire la adoptarea hotărârilor Parlamentului. Curtea a relevat că nici Regulamentul Parlamentului, nici Legea privind actele legislative <i>nu reglementează mecanismul juridic de respingere a proiectului actului normativ, ceea ce conduce la dificultăți în exercitarea drepturilor și libertăților fundamentale.</i>	Până la 03.06.2003	Neexecută
Adresa Curții Constituționale adoptată în 2002				
8.	Adresa la Decizia nr.5 din 24.09.2002 privind sistarea procesului pentru controlul constituționalității unor prevederi ale Tratatului între RM și Ucraina cu privire la frontiera de stat și a Protocolului adițional la Tratat	Curtea a considerat oportun a se specifica în art.135 din Constituție categoriile de tratate care pot fi supuse controlului constituționalității, precum și momentul din care RM devine parte la ele (ratificare, semnare, aderare, aprobare etc.)	Până la 24.12.2002	Neexecută

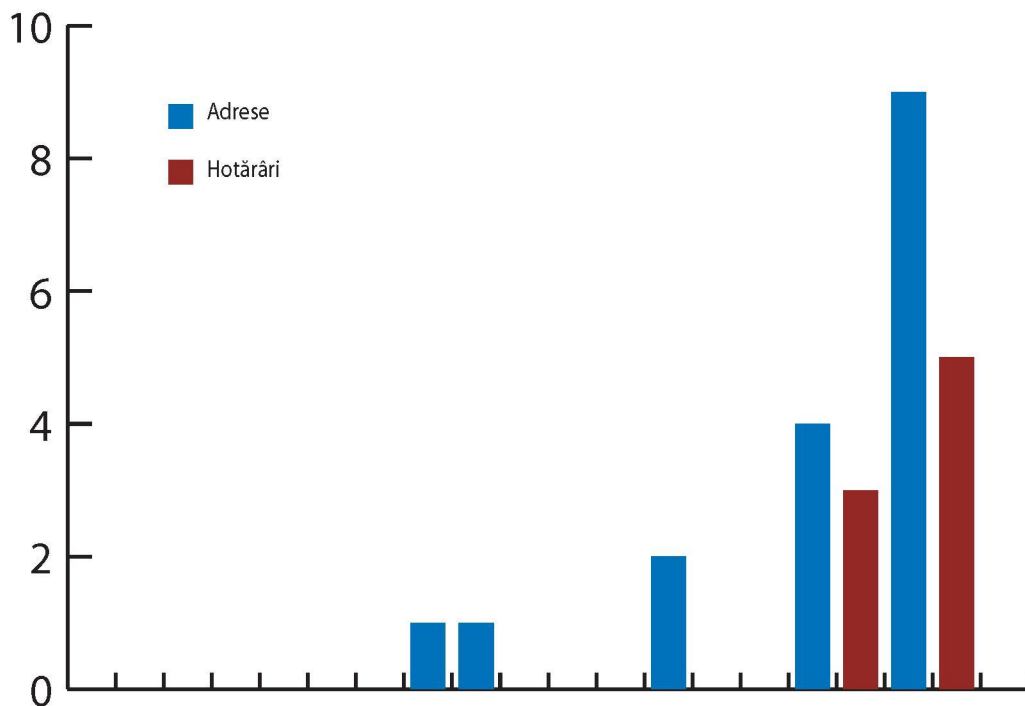
Hotărâri neexecutate în perioada 1995 – 2010

Nr.	Prevederea declarată neconstituțională	Numărul hotărârii	Termenul de executare	Execută/ neexecută
Hotărâri neexecutate adoptate în 2010				
1.	Prin Hotărârea nr.11 din 27.04.2010 Curtea a declarat <i>neconstituționale</i> prevederile Hotărârii Parlamentului nr. 30-XVIII din 04.03.2010 „Privind eliberarea din funcție a Președintelui Curții Supreme de Justiție”	Sesizarea nr.5a/2010, HCC nr.11/2010, MO nr. 68-69/10 din 07.05.2010	Până la 27.07.2010	Neexecută
2.	Prin Hotărârea nr.17 din 12.07.2010 Curtea a declarat <i>neconstituționale</i> prevederile Decretului nr.376-V din 24.06.2010 privind declararea zilei de 28 iunie 1940 Zi a ocupației sovietice	Sesizarea 17a/2010, HCC nr. 17/2010, MO nr. 126-128/17 din 23.07.2010	Până la 12.10.2010	Neexecută

3.	Prin Hotărârea nr.28 din 14.12.2010 Curtea a declarat <i>neconstituțional</i> art. 22 alin. (1) lit.b) din Legea nr. 544-XIII din 20.07.1995 „Cu privire la statutul judecătorului”	Sesizarea 14a/2010, HCC nr. 28/ 2010, MO nr. 254-256/30 din 24.12.2010	Până la 14.03.2011	Neexecută
----	---	--	--------------------	-----------

Din *motive inexplicabile*, autoritățile statului (Guvernul RM și Parlamentul RM), care sunt responsabile de eliminarea lacunelor semnalate și aducerea actelor normative în concordanță cu prevederile constituționale, n-au executat adresele și hotărârile Curții Constituționale specificate.

Adresele și hotărârile neexecutate (în expunere grafică)

TITLUL IV: PUBLICITATE ȘI TRANSPARENȚĂ

Hotărârile și avizele Curții Constituționale se publică în „Monitorul Oficial al Republicii Moldova” în decursul a 10 zile de la data adoptării.

Informații generale, precum ar fi componența și organizarea, rolul și atribuțiile, activitatea jurisdicțională, serviciul de presă, relații internaționale, link-uri utile privind Curtea Constituțională, pot fi găsite pe pagina web <http://www.constcourt.md>. O altă sursă de informare poate servi ediția anuală care cuprinde într-o ordine sistematizată actele pronunțate de Curte – „Culegerea de hotărâri ale Curții Constituționale”.

Tradițional, a fost asigurat accesul liber al jurnaliștilor și reprezentanților societății civile la toate ședințele în plen ale Curții. Desfășurarea ședințelor în plen a fost oglindită pe larg de agențiile de presă și de posturile de televiziune. Comunicatele oficiale ale Serviciului de presă al Curții cu privire la ședințele plenare au fost difuzate tuturor mijloacelor de informare în masă și plasate pe pagina electronică a Curții.

Judecătorii Curții Constituționale au acordat interviuri, au făcut declarații de presă asupra problemelor examinate la ședințele în plen, au publicat articole cu referire la activitatea concretă a Curții.

Articole și interviuri acordate de judecătorii Curții Constituționale în 2011		
Data	Autorul	Denumirea articolului
25 februarie 2011	dl Victor Pușcaș, judecător CC	„О конституции и политической логике в решениях Конституционного Суда”, Молдавские Ведомости
1 iulie 2011	dl Victor Pușcaș, judecător CC	„Пляски вокруг Конституции”, Молдавские ведомости
7 iulie 2011	dl Victor Pușcaș, judecător CC	„Конституционный контроль обеспечивает защиту оппозиции перед властью”, Кишиневский обозреватель
18 august 2011	dl Victor Pușcaș, judecător CC	„Ireversibilitatea independenței”, Ziarul de Gardă
26 septembrie 2011	dl D. Pulbere, Președintele CC	„Parlamentul Moldovei trebuie dizolvat”, interviu acordat Agenției „Novosti Moldova”
27 septembrie 2011	dl Victor Pușcaș, judecător CC	«Вечные кандидаты, или что признал конституционным Конституционный Суд», Молдавские Ведомости
10 noiembrie 2011	dl Al. Tănase, Președintele CC	„Lupta pentru drepturi și libertăți este una permanentă”, sursa: www.timpul.md
23 decembrie 2011	dl Al. Tănase, Președintele CC	„Angajarea răspunderii Guvernului este, mai degrabă, un instrument de verificare a sprijinului politic decât unul de aprobare rapidă a legilor”, sursa: info-prim.md

TITLUL V: RELAȚII INTERNAȚIONALE

I. COLABORĂRI

În anul 2011 Curtea Constituțională a Republicii Moldova a continuat să-și consolideze statutul de membru cu drepturi depline a trei organizații internaționale: Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept a Consiliului Europei (Comisia de la Veneția), Asociația Curților Constituționale care utilizează parțial limba franceză (ACCPUF) și Conferința Curților Constituționale Europene (CCCE).

În contextul extinderii relațiilor de cooperare cu instituții similare la nivel internațional și mondial, la 17 august 2011 Curtea Constituțională, printr-o notificare adresată Comisiei de la Veneția, și-a exprimat intenția de a adera la Conferința Mondială a Justiției Constituționale. La 24 septembrie 2011, odată cu intrarea în vigoare a Statutului Conferinței și aderarea altor 32 de curți, Curtea Constituțională a devenit membru cu drepturi depline al Conferinței Mondiale a Justiției Constituționale. În prezent această organizație numără 49 de membri.

Ca și în anii precedenți, Curtea Constituțională a prezentat Comisiei de la Veneția rezumatele celor mai importante hotărâri pentru a fi publicate în Buletinul de jurisprudență constituțională și a solicitat opinia experților Forumului de la Veneția în anumite chestiuni.

Astfel, la 19 aprilie 2011 Curtea a solicitat Comisiei de la Veneția să se pronunțe asupra sesizării privind interpretarea articolului 78 din Constituția Republicii Moldova în aspectul procedurii de alegere a Președintelui Republicii. În cadrul celei de-a 87-a ședințe plene din 17-18 iunie 2011, Comisia de la Veneția a adoptat Avizul *amicus curiae* nr.627/2011, în baza comentariilor a patru experți, membri ai Comisiei.

II. PARTICIPĂRI

O acțiune marcantă pentru Curtea Constituțională a reprezentat Conferința națională cu genericul „*Informarea publicului – aspecte de colaborare a mass-media cu organele de drept în contextul dreptului constituțional*”. Conferința a fost consacrată aniversării a 16-a a Curții Constituționale și și-a desfășurat lucrările pe 23 februarie 2011, la Palatul Republicii, cu suportul Fundației „Hanns Seidel” din Germania.

Subiectele abordate în cadrul discuțiilor, structurate în trei sesiuni, au constituit reflectarea activității organelor de drept în mass-media, rolul mass-media în reflectarea reformei organelor de drept și asigurarea unei justiții independente, imparțiale, funcționale și transparente, oportunitățile unei cooperări eficiente între organele de drept și presă, identificarea căilor și modalităților de extindere a accesului publicului la informația privind activitatea organelor de drept.

Cu ocazia aniversării unui deceniu de la semnarea Protocolului de colaborare între Curtea Constituțională a Republicii Moldova și Curtea Constituțională a României și a angajamentului comun de a consolida relațiile de prietenie și sprijin reciproc dintre cele două instituții, între 21 și 24 noiembrie, o delegație a Curții Constituționale a României a efectuat o vizită oficială la Chișinău.

Pe parcursul vizitei, delegația română, condusă de președintele Augustin Zegrean, a avut întrevederi de lucru cu corpul judecătoresc al Curții Constituționale a Republicii Moldova, precum și cu reprezentanții autorităților publice: Președintele interimar al Republicii Moldova, dl Marian Lupu, prim-ministrul, dl Vladimir Filat, președintele Curții Supreme de Justiție, dl Ion Muruianu, ministrul justiției, dl Oleg Efrim, și președintele Consiliului Superior al Magistraturii, dl Nicolae Timofti. Principalele teme abordate au vizat identificarea soluțiilor constituționale privind procedura de alegere a Președintelui Republicii și atribuțiile instanței de contencios constituțional în acest sens, rolul curților constituționale în consolidarea statului de drept și în procesul de democratizare a instituțiilor statului. În cadrul acestei întrevederi cele două părți și-au exprimat intenția fermă de a consolida colaborarea instituțională, în acest sens urmând a fi organizate vizite reciproce ale judecătorilor și colaboratorilor celor două curți.

Corpul judecătoresc al Curții a participat la diverse seminare, conferințe și evenimente internaționale semnificative:

Participări la conferințe, seminare, vizite de lucru ale judecătorilor Curții Constituționale în 2011				
Data	Numele persoanei	Tipul întrunirii	Locul întrunirii	Genericul
16-18 ianuarie	Dl D. Pulbere, Președintele CC	Lucrările Congresului II al Conferinței Mondiale a Justiției Constituționale	Brazilia, Rio de Janeiro	„Separația puterilor și independența curților constituționale și a instanțelor echivalente”
28 ianuarie	Dna V. Șterbeț, judecător al CC	Inaugurarea noului an judiciar european la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, seminar tematic	Franța, Strasbourg	„Limitele interpretării evolutive a Convenției Europene a Drepturilor Omului”
14-15 februarie	Delegația CC în frunte cu dl D. Pulbere, Președintele CC	Vizită de lucru	Republica Federativă Germană	Discuții de specialitate
21 februarie	Dl Mefano de Leo, Ambasadorul Italiei	Vizită de curtoazie	RM, Chișinău	Discuții privind organizarea unor vizite la Roma ale judecătorilor CC din RM pentru documentare și schimb de experiență
23 februarie	Organizată de Curtea Constituțională	Conferință consacrată aniversării a 16-a a Curții Constituționale	RM, Chișinău	„Informarea publicului – aspecte de colaborare a mass-media cu organele de drept în contextul dreptului constituțional”
3 martie	Dl Klaus Sollfrank, directorul Fundației „Hanns Seidel”	Vizită de lucru	RM, Chișinău	Proiecte necesare

9 martie	Egidijus Kūris, ex-președinte al Curții Constituționale a Lituaniei, profesor	Masă rotundă	RM, Chișinău	„Curțile Constituționale și reformele: cazurile Lituaniei și Moldovei”
11 aprilie	Dl D. Pulbere, Președintele CC, dna V. Șterbeț, judecător al CC	Întâlnirea cu Președintele Fundației Germane „Hanns Seidel”	RM, Chișinău	Editarea unui „ <i>Comentariu la Constituția RM</i> ”
18-19 mai	Dl Al. Tănase, judecător al CC	Reuniunea OSCE	Polonia, Varșovia	„ <i>Rolul partidelor politice în procesele politice</i> ”
19 mai	Dl Al. Tănase, judecător al CC	În cadrul Reuniunii OSCE a avut loc o întrevedere cu judecătorul Andrzej Rzepliński, Președinte la Tribunalului Constituțional al Poloniei	Polonia, Varșovia	Oportunitățile de cooperare a celor două instituții în vederea sprijinului reciproc
23 mai	Dl P. Railean, judecător al CC	Congresul XV al Conferinței Curților Constituționale Europene	România, București	„ <i>Justiția constituțională: funcții și raporturile cu celelalte autorități publice</i> ”
25-26 iunie	Dl V. Pușcaș, judecător al CC, dl P. Railean, judecător al CC	Conferința internațională consacrată aniversării a XV-a a Curții Constituționale a Georgiei	Georgia, Batumi	„Trecutul și viitorul controlului constituțional în noile democrații”
26 iunie	Judecători-asistenți ai CC	Vizită de lucru	Germania și Franța	Consolidarea relațiilor de cooperare cu Institutul Max-Planck pentru Drept Public Străin din Heidelberg; Curtea Federală Constituțională cu sediul la Karlsruhe; și Curtea Europeană a Drepturilor Omului din Strasbourg.

30 iunie	Dna V. Șterbeț, judecător al CC	Reuniunea Consiliului mixt al justiției constituționale	Turcia, Ankara	Cooperarea curților constituționale cu Forumul de la Veneția, Conferința Curților Constituționale Europene, ACCPUF, Conferința Mondială a Justiției Constituționale; editarea buletinelor de jurisprudență constituțională
1-2 iulie	Dl Al. Tănase, judecător al CC	Congres internațional	Germania, Regensburg	„Dreptul constituțional comparat și european”
12 iulie	Dl D. Pulbere, Președintele CC, dl Al. Tănase, judecător al CC	Întrevedere cu reprezentanții companiei „DPK Consulting”	RM, Chișinău	Inițiativă de colaborare
5 septembrie	Dna V. Șterbeț, judecător al CC	Conferința internațională	Ucraina, Odesa	„Probleme actuale ale dreptului penal și procedural penal”
7 septembrie	Dl D. Pulbere, Președintele CC	Întâlnire de lucru cu dl Heiner Bielefeldt, raportor special al ONU privind libertatea religiei sau convingerii	RM, Chișinău	Discuții în materia respectării drepturilor omului
14 septembrie	Dl D. Pulbere, Președintele CC	Conferință internațională	Ucraina, Kiev	„Protecția drepturilor omului prin intermediul organelor jurisdicției constituționale: modalități și probleme ale accesului direct”
21 septembrie	Dl D. Pulbere, Președintele CC	Conferință internațională	RM, Chișinău	„Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități – reabilitate și perspective pentru persoane cu nevoi speciale”
30 septembrie	Dl Al. Tănase, Președintele CC	Conferința internațională consacrată aniversării a 15-ea a Curții Constituționale a Letoniei	Letonia, Riga	„Rolul Curții Constituționale în protecția valorilor constituționale”

5- 9 octombrie	Dl Puscaș, judecător al CC	Cea de-a XVI-a Conferință internațională	Erevan	„Consecințele juridice ale hotărârilor Curții Constituționale pentru consolidarea constituționalismului național”
14 octombrie	Dl Al. Tănase, Președintele CC	Ceremonia de lansare a Institutului Internațional pentru Drepturile Omului și Conferința internațională	România, București	„Cultura europeană a drepturilor omului. Dreptul la proprietate”
27-30 octombrie	Dl. Al. Tănase, Președintele CC	Eveniment festiv dedicat celei de-a 20-a aniversări a Curții Constituționale a Federației Ruse	Rusia, Moscova și Sankt-Petersburg	„Doctrina și practica controlului constituționalității”
29-30 noiembrie	Dl V. Pușcaș, judecător al CC, dl V. Zaporojan, judecător-asistent al CC	Seminar de instruire	Franța, Strasbourg	Jurisprudența recentă a instanțelor constituționale în domeniul securității sociale

Pe parcursul anului 2011 au avut loc întrevederi cu oficialități, reprezentanți ai misiunilor diplomatice acreditate în Republica Moldova, ai organismelor internaționale și alte personalități notorii: E.S. Stefano De Leo, Ambasadorul Italiei în RM; E.S. dna Ingrid Terman, Ambasadorul Suediei în RM; dl Gunnar Wiegand, șeful Directoratului pentru Rusia, Parteneriatul Estic, Asia Centrală, Cooperare Regională și OSCE, însoțit de dl Dirk Lorenz, Ofițer Politic al delegației UE în RM; prof. Egidijus Kuris, ex-președinte al Curții Constituționale a Lituaniei, și dna Ausra Raulickyke, consilier al Misiunii Uniunii Europene de consiliere în politici publice în Moldova; delegația Fundației germane „Hanns Seidel” în următoarea componență: dl Hans Zehetmair, președintele Fundației, dl Christian Hegemer, directorul Institutului pentru cooperare internațională al Fundației, dl Klaus Sollfrank, șeful reprezentanței Fundației la București, dl Serghei Zagornyi, șeful reprezentanței la Kiev, și dna Violeta Șandru, asistent de proiect la Chișinău; dl Tiernan Mennen, reprezentantul Companiei „DPK Consulting” din cadrul Programului USAID; delegația Oficiului Înaltului Comisar al ONU pentru Drepturile Omului, în frunte cu dna Navi Pillay, Înaltul Comisar al ONU; coraportorii Comisiei de monitorizare a obligațiilor și angajamentelor asumate de statele membre ale Consiliului European, APCE; delegația Congresului puterilor locale și regionale din Europa, aflați într-o vizită de monitorizare în RM; reprezentanții Parlamentului tinerilor din Republica Moldova.

Exercitarea jurisdicției constituționale în perioada 1995–2011

Nr d/o	A C Ţ I U N I	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Total
1	Sesizări depuse	36	28	64	71	139	90	72	51	40	27	32	30	27	26	30	48	36	811
2	Hotărâri pronunțate, inclusiv ce țin de competența funcțională a Curții	10/0	20/0	40/8	42/6	72/5	45/10	50/24	51/36	30/18	30/17	25/11	23/13	34/13	24/15	6/8	19/13	26/10	521/197
3	Sesizări soluționate în fond	12	20	33	37	73	39	29	19	12	14	15	14	18	11	10	24	21	380
4	Hotărâri de interpretare a Constituției, numărul articolelor interpretate	1/1	6/6	4/6	6/6	7/10	5/13	1/1	0/0	0/0	1/1	-	-	-	-	1	1/1	4	33/45
5	Avize asupra proiectelor de legi de revizuire a Constituției	2	-	1	1	6	4	3	4	-	1	1	1	-	2	-	3	1	30
6	Avize emise în conformitate cu art.135 alin.(1) lit. e) și f)	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-	4	2	-	9
7.	Hotărâri privind confirmarea rezultatelor referendumurilor republicane	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2
8	Acte normative declarate neconstituționale, integral sau parțial	5	5	24	17	53	21	13	15	2	4	10	5	1	3	-	8	6	186
9	Acte normative recunoscute constituționale, integral sau parțial	2	11	13	23	18	17	9	9	11	9	3	20	25	11	6	4	15	191
10	Opinii separate	1	3	4	4	5	6	1	11	5	4	2	6	6	4	6	6	3	74
11	Adrese	-	-	1	-	1	-	1	3	6	2	2	1	1	1	-	7	6	26
12	Hotărâri revizuite	1	1	-	2	1	1	1	2	-	-	-	-	-	-	1	1	-	11

13	Sesizări respinse, prin decizii ale Curții sau prin scrisori	7	2/4 =6	1/2 =3	13/2 =15	35/6 =41	18/ 19 =37	17/ 18 = 35	4/17 = 21	8/8 = 16	7/6 = 13	2/11 = 13	5/6 = 11	2/7 =9	3/8= 11	12/ 1=13	9/6= 15	2/ 1=3	266
14	Procese sistate, inclusiv prin hotărâri,	2	3/2 =5	10/2 =12	5/4 =9	15/4 =19	6/2 =8	13/ = 13	6/1 =7	6/2 =8	4/1 =5	1/1 =2	2	3	2	3	2	2/ 2=4	102
15	Scrisori de restituire (conform art. 39 C.J.)																	3	
16	Decizii redacționale																	2	
17	Decizie la demersul judecătorului (scrisoare deschisă a deputatului.....)																	1	

Activitatea Curții Constituționale realizate în 2011 potrivit prevederilor Art. 135 din Constituția RM

Controlul constituționalității legilor/hotărârilor Parlamentului, decretelor Președintelui RM Art.135 al.1,lit a)				Controlul Constituționalității hotărârilor și ordonanțelor Guvernului Art.135 al.1, lit.a)		Interpretarea Constituției Art. 135 al.1, lit b)		Avizarea inițiativei de revizuire a Constituției Art.135 al.1 lit c)	Confirmarea rezultatelor alegerilor parlamentului și Președintelui RM Art.135 al.1, lite)	Rezolvarea cazurilor excepționale de neconstituționalitate a actelor juridice sesizate de CSJ Art.135 al.1, lit.g)	
Recunoscute constituționale	Recunoscute neconstituționale	Recunoscute în parte constituționale/ neconstituționale	Sesizări respinse	Procese sistate	Sesizări restituite	Sesizări admise	Sesizări respinse	Aviz de revizuire	Validarea mandatului de deputat	Recunoscute constituționale	Recunoscute neconstituționale
1. sesizarea nr.25a/2010; sesizarea nr.30a/2010	1. Sesizarea nr.18a/2011	1. Sesizarea nr.26a/2010	1. Sesizarea nr.14a/2011	1. Sesizarea nr. 6g/2011	1. Sesizarea nr.4a/2011	1.Sesizarea nr. 3b/2011	1. Sesizarea nr.41b/2011	1. Sesizarea nr. 24c/2011	1. Sesizarea nr. 5e/2011	1. Sesizarea nr. 44g/2010	1. Sesizarea nr.47a/2010

2. Sesizarea nr.35a/2010	2. Sesizarea nr. 28a/2011	2. Sesizarea nr.21a/2011	2. Sesizarea nr. 22a/2011	2. Sesizarea nr.20a/2011		2. Sesizarea nr. 9b/2011			2. Sesizarea nr. 12e/2011	2. Sesizarea nr.16g/2011	
3. Sesizarea nr.42a/2010		3. Sesizarea nr.34a/2010 Sesizarea nr.36a/2010 Sesizarea nr.19a/2011 Sesizarea nr.23a/2011	3. Sesizarea nr.25a/2011	3. Sesizarea nr.33a/2011		3. Sesizarea nr.17b/2011			3. Sesizarea nr. 15e/2011		
4. Sesizarea nr. 1a/2011			4. Sesizarea nr.29a/2011			4. Sesizarea nr. 32b/2011			4. Sesizarea nr.27e/2011		
5. Sesizarea nr. 2a/2011			Sesizări restituite						5. Sesizarea nr. 31e/2011		Sesizări restituite
6. Sesizarea nr.13a/2011			1. Sesizarea nr.8a/2011						6. Sesizarea nr. 36e/2011		1. Sesizarea nr.48g/2010
7. Sesizarea nr.10a/2011			2. Sesizarea nr.7a/2011						7. Sesizarea nr. 38e/2011		
8. Sesizarea nr.11a/2011			3. Sesizarea 30a/2011								
9. Sesizarea nr. 26a/2010											

